

Úřední věstník

Evropské unie

C 74

Svazek 48

České vydání

Informace a oznámení

23. března 2005

Oznámení č.

Obsah

Strana

I *Informace*

.....

II *Přípravné akty***Evropský hospodářský a sociální výbor****411. Plenární zasedání ve dnech 15. a 16. září 2004**

2005/C 74/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Akční plán: Evropská agenda politiky v oblasti podnikatelského ducha COM(2004) 70 <i>final</i> — Neověřený překlad	1
2005/C 74/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Politice cestovního ruchu a spolupráce veřejných a soukromých sektorů — Neověřený překlad	7
2005/C 74/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k „Návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady týkající se schvalování typu motorových vozidel z hlediska možností jejich opětovného využití a zhodnocení, pozměňující směrnici 70/156/EHS Rady“ COM(2004) 162 <i>final</i> – 2004/0053 (COD)	15
2005/C 74/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na téma Návrhu doporučení Evropského parlamentu a Rady ohledně kinematografického dědictví a konkurenceschopnosti souvisejících průmyslových aktivit COM(2004) 171 <i>final</i> – 2004/0066 (COD)	18
2005/C 74/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu směrnice Rady týkající se společného systému daně z přidané hodnoty (přepřepování) COM(2004) 246 <i>final</i> - 2004/0079 (CNS)	21

CS

Cena:
18 EUR

(Pokračování na následující straně)

<u>Oznámení č.</u>	Obsah (pokračování)	Strana
2005/C 74/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Kvalitnějšímu řízení ekonomiky EU	23
2005/C 74/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Budování naší společné budoucnosti: politické výzvy a rozpočtové prostředky rozšířené Unie 2007 – 2013 (COM(2004) 101 <i>final</i>)	32
2005/C 74/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k roli ženských organizací jako nestátních aktérů při provádění dohody z Cotonou	39
2005/C 74/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu K 7. rámcovému programu výzkumu: potřeba výzkumu v rámci demografické změny – kvalita života ve stáří a potřeba technologie	44
2005/C 74/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na téma Návrh směrnice Rady upravující směrnice č. 66/401/EHS, 66/402/ES, 2002/54/ES a 2002/57/ES týkající se zkoušek prováděných pod oficiální kontrolou a ekvivalence semen vyprodukovaných v třetích zemích COM(2004) 263 <i>final</i> – 2004/0086 CNS	55
2005/C 74/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k otázce Oznámení Komise Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru: začlenění aspektů životního prostředí do evropské normalizace (COM(2004)130 <i>final</i>)	57
2005/C 74/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zemědělství v příměstských oblastech	62

II

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

411. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ VE DNECH 15. A 16. ZÁŘÍ 2004

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Akční plán: Evropská agenda politiky v oblasti podnikatelského ducha

COM(2004) 70 final

NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD

(2005/C 74/01)

11. února 2004 Evropská komise v souladu s článkem 262 smlouvy zakládající Evropské společenství rozhodla požádat Evropský hospodářský a sociální výbor o konzultaci týkající se věci výše uvedené.

Sekce „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, pověřená přípravou jednání Výboru v této věci přijala své stanovisko dne 14. července 2004 (zpravodaj: **pan BUTTERS**).

Během svého 411. plenárního zasedání 15. a 16. září 2004 (jednání dne 15. září) přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 150 hlasy pro, 1 proti a 6 se zdrželo.

1. Kontext

1.1 Závěry předsednictva Evropské rady v Lisabonu v roce 2000 a Evropská charta malých podniků zdůraznily význam podnikatelské činnosti pro trvalý rozvoj v Evropě a nezbytnost vytvoření příznivého politického prostředí pro podporu podnikání.

1.2 Předseda Evropské komise **Romano PRODI** pak u příležitosti zasedání Evropské rady, která se sešla v Barceloně na jaře roku 2002 oznámil, že Komise navrhne před konáním Evropské rady na jaře roku 2003 zelenou knihu týkající se „Podnikatelského ducha v Evropě“. Komise se zhostila tohoto úkolu v lednu roku 2003, neboť v průběhu následujících měsíců iniciovala metodické a otevřené konzultace s různými zainteresovanými stranami. Rada, která se sešla na jaře roku 2003, vyzvala Komisi, aby Evropské radě na jaře roku 2004 předložila akční plán týkající se podnikatelského ducha.

1.3 Stanovisko výboru o zelené knize bylo schváleno na plenárním zasedání v září roku 2003. ⁽¹⁾

1.4 Komise poté v únoru 2004 přijala svůj „Akční plán: evropská agenda politiky v oblasti podnikatelského ducha“ ⁽²⁾.

2. Cíle tohoto stanoviska

2.1 Podle příkladu předcházejícího stanoviska výboru k zelené knize „Podnikatelský duch v Evropě“, hodlá toto stanovisko přispět k současnému procesu pochopení a povzbuzení podnikatelského ducha. Za tímto účelem v něm bude obsaženo několik všeobecných poznámek a také podrobnější rozbor akčního plánu. Poté bude v tomto stanovisku vyložena celá řada konstruktivních doporučení Výboru o způsobu, jakým tuto iniciativu proměnit v realistická, konkrétní opatření, která mohou být prospěšná současné generaci evropských podnikatelů i generacím budoucím.

3. Všeobecné poznámky k akčnímu plánu: splnil svůj vyhlášený cíl být „strategickým rámcem pro podporu podnikatelského ducha“?

3.1 Zelená kniha „Podnikatelský duch v Evropě“ jasně poukázala na problémy spojené s cílem podpořit podnikatelského ducha v Unii a na rozsah problematiky spojené s touto výzvou. Ve svém stanovisku Výbor tuto skutečnost uznává a blahopřeje Komisi k zelené knize a otevřeným a metodickým konzultacím k nimž vedla.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 10 z 14.1.2004.

⁽²⁾ COM(2004) 70 final, strana 4.

3.2 Na základě zelené knihy přináší akční plán doplňkovou analýzu toho, o jakou výzvu pro Evropu představuje problematika podnikatelského ducha. Akční plán si oprávněně vytkl náročné konečné cíle, ty však provázejí nejasně stanovené úkoly. Celkový dojem je takový, že jde o nepříliš jasný a konzervativní dokument. Akční plán odráží jen málo tvořivost, která byla patrná v zelené knize, a veřejně vedené konzultace, raději se odvolává pouze na již existující iniciativy. Navrhuje jen málo realizačních mechanismů a ukazuje se, že nedokáže v této oblasti zajistit přenášení odpovědnosti nebo vypracovat procedury pro monitorování a hodnocení.

3.3 Mezi hlavními body, a které se poukazovalo během diskusí, jež se konaly při přípravě zelené knihy, a s tím souvisejících konzultací, najdeme širokou škálu strategických oblastí, které ovlivňují podnikatele, a z toho vyplývající nutnost uvažovat o horizontálním přístupu umožňující reagovat na takto určené výzvy. Akčnímu plánu se výrazně nedaří ukázat zúčastněným stranám, že nad rámec pomoci GR podnikání nebo jednotlivých správních orgánů členských států se této iniciativě dostalo jen čistě symbolické podpory ze strany útvarů Komise. Bez této podpory je však akční plán odsouzen jen k minimálnímu dopadu.

3.4 Konzultace s komisí vyvolala 250 odpovědí. Výbor uznává transparentnost, jakou projevila Komise tím, že veškeré příspěvky byly shromážděny na její webové stránce. Akční plán se však přesto nepříliš výslovně odvolává na předané připomínky a čtenář neví, jak byly odpovědi analyzovány a zohledněny. Vzhledem k rozsáhlosti úkolu a zájmu, který vzbudil po celé Unii, by byla škoda tyto odpovědi pečlivě neprostudovat. Jestliže vyvolaly zvýšený zájem, měl by to akční plán zřetelně zdůraznit.

3.5 Akční plán by býval měl přihlédnout k různorodosti malých a středních podniků (MSP) a uznat, že tato různorodost si vyžaduje spíše specifická než obecná politická řešení. Nedávné sdělení Komise o „podpoře družstevních podniků v Evropě“⁽¹⁾ na příklad uznává význam propagace družstev v Evropě. Odkaz na specifickou úlohu sociálně ekonomických podniků měl být také obsažen v akčním plánu.⁽²⁾ Stejně tak se liší potřeby osob samostatně výdělečně činných a obchodních společností.⁽³⁾ Akční plán by měl ukázat, že oceňuje tyto velmi specifické formy zakládání podniků, měl by však uznat nutnost vyvinout zacílený politický přístup přizpůsobený podnikům podle jejich specifických potřeb a vlastností, to znamená jak novým inovujícím podnikům nebo již dobře etablovaným podniky, jež se zabývají mnohem více klasickou činností.

3.6 Výbor se domnívá, že je rovněž zásadně důležité podporovat podnikatelského ducha ve veřejné sféře. Bere sice na vědomí skutečnost, že se akční plán soustředil na podnikatelského ducha chápaného jako zakládání, řízení a rozvoj podniků, myslí si však, že se v dokumentu mohla připomenout

nutnost povzbudit podnikatelský přístup i v orgánech veřejné správy.

3.7 Struktura

3.7.1 Ve svém stanovisku k zelené knize Výbor doporučuje, aby „akční plán byl rozdělen na dvě zřetelně odlišné části“:

- Podpora podnikatelského ducha: tento postup musí být určen pro rozvoj kultury podnikatelského ducha a zlepšení pověsti podnikatele mezi zakladateli a případnými zájemci o převzetí podniků pocházejících ze školních, vysokoškolských a rodinných kruhů, působících ve veřejných a soukromých službách, především finančních institucích a evropských správních orgánech členských států;
- vytvoření prostředí příznivého pro podnikatelskou činnost: to má za cíl vymezit operativní akční program, který usiluje o podporu činnosti podniků jako odpověď na deset otázek zelené knihy⁽⁴⁾.

3.7.2 V obecné rovině Výbor souhlasí s pěti zvolenými strategickými oblastmi v rámci politik, jimiž se zabývá zelená kniha. Přesto v něm však vzbuzuje obavy nedostatek specifických akcí, které jsou v každé z těchto oblastí předloženy. Kromě toho se Výbor nadále domnívá, že přístup dvojstupňového přístupu, jak byl vysvětlen výše, by býval logičtější než toto poněkud svévolné vytyčení pěti strategických oblastí. Zdá se, že těchto pět strategických oblastí postrádá logickou souvislost, navzájem se překrývá a zahrnuje čtyři zásadní výzvy a jeden specifický problém (lepší dostupnost financování).

3.7.3 Pro zachování logické souvislosti však přesto budou specifické připomínky k akčnímu plánu vyloženy v následující části tohoto stanoviska, a to podle stejného rozdělení na pět oblastí.

3.7.4 Výbor se domnívá, že dokument Komise vymezuje pouze hlavní směry programu. Následující etapa by měla spočívat ve zpracování specifických akcí, politik a mechanismů pro jeho monitorování a revidování, ve zpracování ukazatelů podnikatelského ducha a shromažďování údajů na toto téma, které umožní postoupit kupředu.

4. Specifické připomínky k pěti prioritním strategickým oblastem

4.1 V rámci každé z pěti prioritních strategických oblastí určil Výbor několik specifických priorit.

4.1.1 Udržovat podnikatelskou kulturu

4.1.1.1 To by měl být dlouhodobý cíl a tento cíl se týká mnoha organizací na několika různých stupních. GR podnikání potřebuje podporu GR vzdělávání a kultura jakož i vnitrostátních institucí s celostátní i územní působností přispívajících k vypracování a provádění politik ve vzdělávací oblasti.

⁽¹⁾ COM(2004) 18.

⁽²⁾ Viz stanovisko EHSV 242/2000 (OLSSON) a 528/2004 (FUSCO a GLORIEUX) ohledně dalších odkazů týkajících se významu sociálního hospodářství.

⁽³⁾ Úř. věst. C 10 z 14.1.2004, body 5.4 a 6.12

⁽⁴⁾ Úř. věst. č. C 10 z 14.1.2004, point 2.2.2.

4.1.1.2 Jak se to zdůrazňuje v zelené knize, podnikatelé nacházejí motivaci díky rozsáhlé škále ambicí, jako jsou finanční zisky, nezávislost nebo pracovní uspokojení. Ať už je motivuje cokoli, **je zásadně důležité, aby stávající nebo budoucí vedoucí podniků uznávali sociální odpovědnost, která se k založení podniku váže.**

4.1.1.3 Výbor vítá doporučení akčního plánu, která se týkají mladých lidí, ale rovněž bychom si přáli zdůraznit **demografický vývoj a trend ke stárnutí evropského obyvatelstva.** Bylo by nešťastné, kdyby se nedbalo na záruku, že prostředí bude nabízet četné příležitosti pro zakládání podniků i pro starší občany, kteří mají nezbytné vlastnosti pro založení a řízení podniku (schopnosti, řízení, kapitál apod.)

4.1.1.4 Výbor stejně tak vítá, že akční plán kladě důraz na specifické potřeby podnikatelek. Ženy, jenž usilují o zahájení a rozvoj podnikatelské činnosti, jsou konfrontovány zejména s praktickými, ekonomickými a kulturními problémy, které se značně liší v jednotlivých členských státech. Úředníci by mohli tyto problémy spíše ohodnotit a jednat podle nich, kdyby byly do procesu vytváření politiky zapojeny také úspěšné a neúspěšné podnikatelky.

4.1.1.5 V některých členských státech existuje letitá tradice, že se podnikatelská osvěta šíří i prostřednictvím školních osnov. Není nutné vymýšlet vše od začátku a akční plán by se měl zakládat na analýze, sdílení a na pobídkách k přijímání osvědčených postupů. V 90. letech Komise koordinovala v této oblasti několik zajímavých projektů BEST, jejichž závěry a doporučení by se měly ukázat jako velmi cenné při zpracování politik v rámci akčního plánu.

4.1.1.6 **Mechanismy usnadňující větší zapojení podnikatelských sdružení do projektů realizovaných ve spolupráci se školami** by měly být zahrnuty do nového víceletého plánu Komise pro MSP na léta 2006–2010.

4.1.1.7 Vytváření více podnikatelsky zaměřené společnosti v Evropě se však neomezuje na přihlížení k zájmům budoucích podnikatelů. Tato politika nepovede k ničemu, pokud Evropa souběžně s tím nevytvoří prostředí příhodné pro úspěchy budoucích podnikatelů. To znamená, že do podnikatelského života musí být zapojena **daleko rozsáhlejší paleta subjektů** přicházejících jak z veřejné, tak soukromé sféry, a je třeba, aby celá společnost byla **přípravena** podnikatelského ducha chápat a oceňovat. Bylo by tudíž vhodné, aby tohoto podnikatelského ducha vzali za svého jak státní zaměstnanci z veřejného sektoru, kteří chtějí plnit své úkoly účinně, tak i lidé zapojení do vedení podniků.

4.1.1.8 Výbor doporučuje zavést politiky, jejichž cílem je **podnikání nedramatizovat**, což znamená omezit skutečné a domnělé překážky stojící mezi vedoucími podniků a ostatní společností. Moderní způsoby uspořádání organizace práce umožňují jednotlivcům pokusit se různými způsoby sehrát úlohu v hospodářské sféře a přejít od postavení námezdního pracovníka do úlohy samostatně výdělečně činné osoby nebo

zaměstnavatele, a pak se poměrně snadno zase vrátit k činnosti závislé. Z tohoto důvodu by daleko větší počet lidí měl vnímat podnikání jako možné řešení v dlouhodobé nebo krátkodobé perspektivě. To s sebou přinese dvě výhody. Jednak to povzbudí více lidí k tomu, aby uvažovali o řízení podniku, který současně vlastní, jako o pozitivní možnost, a přitom aby zároveň zlepšovali chování vůči vedoucím podniků ze strany rozsáhlé skupiny zainteresovaných subjektů. Při vytváření takového prostředí je třeba dbát na to, aby se registrace a rušení registrace podniku mohla odehrávat jen s minimem byrokratických procedur. Tato potřeba je zejména naléhavá v několika nových členských státech, o kterých víme, že administrativa spojená s přechodem z postavení osoby samostatně výdělečně činné do zaměstnaneckého poměru je mimořádně obtížná a byrokratické překážky jsou příliš velké.

4.1.1.9 Stejně tak musí úřady a zainteresované subjekty zajistit, aby nedocházelo ke zneužívání zjednodušení přechodu mezi těmito různými pracovními stavy. Pro dosažení rovnováhy je důležité, aby zaměstnanci nebo nezaměstnaní nebyly přemlouváni nebo nuceni pracovat jako osoby výdělečně činné proti svému rozhodnutí a aby méně ohleduplní zaměstnavatelé nemohli přenášet svou odpovědnost na zaměstnance (¹).

4.1.2 Podpořit větší množství lidí v cíli stát se podnikatelem

4.1.2.1 Akční plán se zde odpovídajícím způsobem zabývá klíčovou otázkou **správné rovnováhy mezi rizikem a odměňováním.**

4.1.2.2 Výbor netrpělivě očekává sdělení Komise, které má být vydáno k otázce **převádění podniků.** Počítá se s tím, že Komise založí tento dokument na své cenné zprávě BEST z května roku 2002 a že toto sdělení bude i nadále zvyšovat latku a připravovat státní zaměstnance členských států a finanční kruhy na lepší pochopení této důležité politické oblasti. Je třeba najít řešení několika specifických problémů, aby se tak převody podniků usnadnily a aby se maximalizovala naděje pro podniky, že nadále přežijí. Daňové režimy, dědické poplatky, zákonodárství o převodu dědictví a podnikové právo jsou oblasti, které výrazně přispívají k tomu, že dědění podniků probíhá ve ztížených podmínkách, a proto by tyto oblasti měly být nově definovány.

4.1.2.3 Akční plán oprávněně zdůrazňuje **strach z neúspěchu**, který působí jako významná brzda narůstání podnikatelské činnosti. Na tuto výzvu je možno částečně reagovat tím, že se připraví účinná strategie pro společenskou osvětu ve vztahu k podnikatelskému duchu. Přesto by však bylo vhodné věnovat bezprostřednější pozornost postoji finančních institucí, které by měly projevit větší pružnost ve způsobu, jakým se staví k jednotlivcům nuceným k likvidaci podniků. Výbor doporučuje, aby Komise cíleně působila směrem k těmto organizacím a na základě průkazných materiálů jim ukázala, že podnikatelé s jistými zkušenostmi (ať už dobrými nebo nedobrymi) mají větší naději dovést k úspěchu nový zakladatelský pokus.

(¹) Úř. Věst. C 10 z 14.1.2004, bod 5.3

4.1.2.4 V rámci tohoto procesu je důležité zajistit rovnováhu mezi právem na novou šanci po poctivém nezdaru a snahou vyloučit ze hry veškeré nekalé praktiky. Je tedy třeba přizpůsobit právo v oblasti konkursu a vyrovnání, zpružnit je a zprůhlednit.

4.1.2.5 Ačkoli čekáme na více podrobností, pokud jde o uvažované specifické akce, Výbor vítá skutečnost, že akční plán se odvolává na pokračující jednání komise a členských států v oblasti **režimů sociálního zabezpečení podnikatelů**.

4.1.3 *Směřovat podnikatele k hospodářskému růstu a konkurenceschopnosti*

4.1.3.1 Výzkumy ukazují, že zde existuje potřeba vzdělávání a podpůrných opatření pro vlastníky/provozovatele podniků, zvláště v oblasti marketingu. K výraznému posunu došlo i v oblasti přenášení vědomostí v rámci MSP díky odborným praxím a těsnějším vztahům mezi výzkumnými ústavy a MSP. Programy odborného dohledu, v jejichž rámci se vznikající společnosti/začínající podnikatelé mohou učit od zkušenějších jednotlivců by měly být více rozvinuty a získat větší podporu.

4.1.4 *Zlepšit toky financování*

4.1.4.1 Výbor vítá návrh, který má za cíl povzbudit členské státy k výměně osvědčených postupů a vypracování doplňkového akčního plánu, týkajícího se zadávání veřejných zakázek on line.

4.1.4.2 Výbor doporučuje přijmout komplexnější přístup při zkoumání dostupnosti financování:

- **zvyšováním obchodního ducha vlastníků/provozovatelů podniků**, aby chápali, co je nezbytné proto, aby zaručeně dosáhli financování pro svůj růst. To by se dalo realizovat prostřednictvím uznávaných sítí pro podporu podniků;
- **prováděním osvěty mezi finančními institucemi, pokud jde o potřeby podniků** při hledání prostředků a podpory pro zajištění jejich růstu – to si opět vyžaduje zvýšené pochopení pro realitu podnikání ze strany finančního sektoru;
- **otevřením veřejných zakázek pro malé podniky**. Zde se jedná o nejpřímější formu akcí zaměřených na poptávku, kterou může veřejný sektor akceptovat. Jak to Výbor zdůraznil již ve svém stanovisku k zelené knize, přístup malých podniků k veřejným zakázkám omezuje řada překážek ⁽¹⁾, zatímco státní zaměstnanci ve veřejném sektoru jsou obdobným způsobem vystaveni překážkám v administrativní oblasti. Přitom však možné zisky pro obě strany a hospodářství jsou dostatečným důvodem, aby se pokračovalo v úvahách a akcích v této oblasti. Spojené státy nabízejí kladný model, v jehož rámci agentury a federální ministerstva usilují o přidělení 23 % veřejných zakázek malým podnikům.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 10 z 14.1.2004, body 6.10.1 a 6.10.2.

⁽²⁾ Úř. věst. C 10 z 14.1.2004, bod 6.11.1.

— **zjednodušením a odlehčením procedur pro zajištění souladu s daňovým zákonodárstvím**. Ačkoli akční plán zdůraznil několik zajímavých myšlenek v této oblasti, není tento bod stále ještě předmětem dostatečně do hloubky jdoucích úvah. Výbor uznává, že při provádění konkrétních opatření jsou kompetentní vnitrostátní orgány a v některých případech orgány regionální či dokonce místní. Opakuje svůj požadavek týkající se vytvoření **daňových zvýhodnění pro případ zpětného investování zisků** ⁽²⁾, což je záležitost, která v akčním plánu chybí.

4.1.5 *Vytvořit příznivější správní a administrativní rámec pro MSP*

4.1.5.1 Stanovisko Výboru k zelené knize osvětluje nutnost, aby politiky na podporu malých podniků byly „horizontálně zastoupeny ve všech oblastech dotčených politik (zaměstnanost, daně, životní prostředí, vzdělávání apod.) a vertikálně pak na všech příslušných stupních“ ⁽³⁾. I přes obecně povzbudivý ráz balíku opatření „Lépe přijímat zákonné předpisy“ z června roku 2002 jsou mnohé útvary Komise ještě stále neschopny vyhodnotit dopad politických návrhů na MSP a další zainteresované strany. **Výbor tudíž podporuje nedávné požadavky týkající se jmenování náměstka předsedy Evropské komise, který by měl přímější odpovědnost za dohled nad reformami v oblasti správních předpisů.**

4.1.5.2 Obecněji lze říci, že zde stále zůstává rozsáhlý nevyužitý prostor **pro zlepšení hodnotících procedur v oblasti dopadu správních předpisů**, a to jak na úrovni Komise, tak na úrovni Parlamentu a Rady.

4.1.5.3 Výbor lituje skutečnosti, že se vytratil jakýkoli odkaz na přístup „**Myslet nejprve na ty malé**“. V tomto přístupu se stanoví, že zpracování jakéhokoli správního či právního předpisu by mělo brát v úvahu vlastnosti malých podniků a zvláštní výzvy, jimž jsou tyto podniky vystaveny. Hlavní místo v tomto přístupu zaujímají zvláštní metody zaměřené na malé a velmi malé podniky, umožňující vyhodnotit dopad **každého nového nebo stávajícího zákonného předpisu** na podniky. Bude-li toto uvedeno do praxe v rámci celého procesu vytváření politiky EU, bude tento přístup představovat jednoznačně nejvýznamnější podíl institucí na větší podnikatelské činnosti.

4.1.5.4 Nedávné přistoupení nových členských států se projevilo nárůstem počtu MSP v Evropě. Mezi nově přichozími jsou i četné MSP, které zatím ještě zápolí s dosažením souladu se stávajícími evropskými zákonnými předpisy, a prozatím nejsou s to sledovat případné návrhy na nové správní předpisy. Z tohoto důvodu je třeba, aby Komise vycházela z rozličných ojedinělých iniciativ, v rámci kterých jsou stanoviska představitelů MSP aktivně vyhledávána. Ještě důležitější pak je, aby Komise zřetelně prokázala, že přihlíží ke zpětné vazbě v oblasti informací, aby se předešlo ztrátě zájmu a civilizačnímu zlomu mezi institucemi a politikami Společenství na straně jedné a malými podniky na straně druhé.

⁽³⁾ Úř. věst. C 10 z 14.1.2004, bod 6.2.1

4.1.5.5 Výbor zdůrazňuje důležitost existence skutečného dialogu mezi Komisí a představiteli MSP. Konzultovat MSP prostřednictvím organizací, které je zastupují, musí být klíčovým okamžikem každé procedury konzultací s Komisí. Za účelem usnadnění tohoto postupu a ujištění se o tom, že veškeré útvary Komise budou i nadále přihlížet ke stanoviskům představitelů MSP, doporučuje Výbor, aby byla dále dopracována úloha pro představitele MSP **jmenováním komisaře pro MSP v rámci nové Komise**. Jejich hlavním úkolem by měl být dohled nad uplatňováním principu „Myslet nejprve na ty malé“ v celé Komisi.

4.1.5.6 Stejně zásady pro dialog se uplatňují i na sociální partnery, kteří se zabývají četnými problémy, jež mají velký význam pro stávající i budoucí podnikatele. Výbor doporučuje, aby byl sociální dialog znovu přezkoumán, především na úrovni EU, avšak v některých případech také na národní úrovni, aby se tak prostudovaly možnosti, jak zajistit přiměřenější stupeň účasti pro zapojení představitelů MSP, jejichž počet a různorodost se stále zvyšují.

4.1.5.7 Výbor, který se zde konkrétně odvolává na zákonné předpisy týkající se státní pomoci, vřele vítá vypracování nástroje, který umožní identifikovat veškerou pomoc, která nebude mít výrazný dopad na hospodářskou soutěž. Je na příklad zásadně důležité, aby proces přidělování státní pomoci nenarušoval zkoumání a zavádění novátorských řešení umožňujících čelit schodkům ve financování podniků.

5. Doporučení s cílem maximalizovat pozitivní dopad akčního plánu

5.1 Výbor žádá, aby byly objasněny a/nebo zlepšeny následující body

5.1.1 **Logicky provázaný přístup k politice v oblasti podnikání:** v rámci Komise má GR podnikání zcela jasně zásadní úlohu, pokud jde o nasměrování pokroku, kterého má být dosaženo. Akční plán se týká všech oblastí politiky v oblasti podnikání vedené Komisí a, jak to doporučuje Výbor ve svém stanovisku k zelené knize ⁽¹⁾, to se musí odrazit v individuálních politických iniciativách přicházejících od jednotlivých obecných odborů Komise. Víceletý program pro MSP na léta 2006-2010 musí především ukázat na jasné propojení s akčním plánem o podnikatelském duchu a poté navrhnout mechanismus, který umožní zabývat se několika v něm vyloženými prioritami.

5.1.2 **Hodnocení:** i přes nedávno zaznamenaný pokrok zůstávají podniky nadále nespokojeny, pokud jde o přístup zvolený pro hodnocení Evropské charty malých podniků. V současné době umožňuje tento přístup evropským úředníkům a jejich kolegům na vnitrostátní úrovni, aby stáli zároveň na obou stranách barikády. Je zásadně důležité, aby představitelé podniků byly do hodnocení akčního plánu těsněji zapojeny.

5.1.3 Musí být vymezen **rámec pro chystané následné (ex post) hodnocení**, aby tak bylo možno zlepšovat současné politiky. Do tohoto procesu by měli být zapojeni zaměstnanci Komise a členských států jakož i představitelé podniků uznávaní na úrovni celého Společenství a na vnitrostátní úrovni.

5.1.4 **Nejpotřebnějšími nástroji pro určení a vyhodnocení cílů zvyšování podnikatelské činnosti jsou vhodné výkonnostní ukazatele.** Tato otázka se objevila mezi doporučeními, která učinil Výbor ve svém předcházejícím stanovisku ⁽²⁾, a rovněž byla zdůrazněna v závěrech Rady na téma „Konkurenceschopnost“, která se sešla 20. února. Tyto údaje rovněž umožní zpracovat srovnávací studii politik a podnikatelského prostředí v členských státech.

5.1.5 **Jasně stanovené lhůty:** v závěrech Rady na téma „Konkurenceschopnost“, která se sešla 20. února, zazněl požadavek na stanovení náročnějšího harmonogramu. Tento harmonogram může být účinný, pokud bude rovněž konkrétní a přesný z hlediska cílů. Výbor bere na vědomí, že po zveřejnění akčního plánu Komise v celé řadě syntetických pracovních materiálů stanovila přesnější cíle a časové hranice pro specifické akce. Ve stejném duchu jako během konzultace vyzývá Výbor Komisi, aby propagovala používání těchto pracovních syntetických materiálů a aby k nim zúčastněným stranám usnadnila přístup.

5.1.6 **Dohlížet na proces a přenášet odpovědnost:** Komise nemůže a ani by neměla zajišťovat provádění rozsáhlé části nezbytných opatření, ale měla by nad ním zajišťovat pečlivý dozor a dohlížet na pokrok dosažený v této oblasti. Souběžně s tím je tedy zásadně důležité, aby odpovědnost za jednotlivá opatření byla přenášena na příslušnou úroveň a aby všechny zúčastněné strany byly seznámeny s harmonogramem a daly k němu svůj souhlas. To si vyžadá předem dohodnutou účast jednotlivých subjektů a Výbor doporučuje následující iniciativy, aby tak byla jejich účast zaručena po celou dlouhou cestu, kterou ještě zbývá projít

5.1.7 Pro rozšíření závazku Komise v rámci tohoto procesu **by měl být zřízen jakýsi monitorovací výbor pro akční plán**, který by působil v nově uspořádané Komisi, jak bude ustavena po listopadu roku 2004. V tomto výboru by zasedali představitelé všech zúčastněných všeobecných odborů, které zpracovávají návrhy zákonných předpisů týkajících se podniků, nebo které zajišťují dozor nad prováděním komunitárních programů vyplývajících z akčních plánů.

5.1.8 Vytvoření **pracovní skupiny sdružující zúčastněné úředníky** z členských států by jim umožnilo zapojit se více do tohoto procesu. Tato skupina by se měla pravidelně scházet, aby mohla diskutovat o specifických hlediscích doporučení z akčního plánu, plánovat jeho další pokrok a určovat nedostatků.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 10 z 14.1.2004 bod 4.3

⁽²⁾ Úř. věst. C 10 z 14.1.2004 8.4.final bod

5.1.9 Je velmi důležité, aby do provádění, monitorování a hodnocení akčního plánu byly těsně zapojeny podnikatelské kruhy. Těmito podnikatelskými kruhy Výbor myslí představitele podniků v nejširším slova smyslu: podniky všech forem a velikostí, samostatně podnikající osoby, ale i nadnárodní podniková sdružení a podniky sociální, ale i akciové společnosti. Jakýkoli nezdar při plnění tohoto významného závazku by mohl podniky zbavit jejich práva na to, podílet se na probíhajícím procesu, což by nutně omezilo jeho dopad. Proto Výbor doporučuje, aby se **systematicky po celou dobu trvání procesu neustále s podniky konzultovalo**, a to prostřednictvím jejich uznávaných představitelů na komunitární a vnitrostátní úrovni.

5.1.10 Jak dokládají odpovědi v zelené knize, zajímá se o podnikatelství rostoucí počet subjektů, které stojí mimo rámec MSP. Jde na příklad o odborové organizace, které obecně uznávají důležitost politiky v oblasti podnikání. **Bylo by vhodné všem těmto subjektům umožnit, aby přispěli k provádění akčního plánu.**

5.1.11 V obecné rovině Výbor doporučuje, aby Komise vyvinula soustředěné úsilí k tomu, aby akční plán zůstal středem pozornosti politických činitelů a v širším měřítku pak i celého

společenství. **Současné propagační činnosti a osvětové kampaně** spojené se specifickými cíli převzatými do celkového plánu přispějí k udržení elánu a zapojení velkého množství různých subjektů, jejichž angažovanost je nutná pro úspěšný průběh této zásadně důležité iniciativy.

6. Závěry

6.1 Výbor zaujal příznivé stanovisko k akčnímu plánu Komise a opět kladně hodnotí úsilí, které vyvinulo GŘ podnikání od zahájení procesu na začátku roku 2002. Uznává, že důležitá část nyní nutných opatření musí být přijata politickými činiteli, kteří působí mimo rámec GŘ podnikání.

6.2 Akční plán je jen počátkem kontinuálního procesu, který má dlouhodobý ráz. Tento proces může být doveden k cíli jen tehdy, pokud dokáže navodit horizontální propojení protínající širokou paletu politických oblastí a vertikálně pak spojí politické činitele na mnoha stupních. Akční plán a další iniciativy Komise, které s ním souvisejí, musí vyvolat kladnou politickou odezvu ze strany politických činitelů. Výbor vyzývá především další všeobecné odbory Komise a orgány členských států, aby v něm sehrály aktivní úlohu.

V Bruselu 15. září 2004.

Předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Politice cestovního ruchu a spolupráce veřejných a soukromých sektorů

NEOVĚŘENÝ PŘEKLAD

(2005/C 74/02)

Dne 29. ledna 2004 rozhodl Evropský hospodářský a sociální výbor, na základě ustanovení pravidla 29 svého Jednacího řádu, o vypracování stanoviska k Politice cestovního ruchu a spolupráce veřejných a soukromých sektorů

Odbor jednotného trhu, výroby a spotřeby, odpovědný za plnění úkolů Výboru v této oblasti, vydal své stanovisko dne 14. července 2004. Zpravodajem byl **pan MENDOZA**.

Na svém 411. plenárním zasedání ve dnech 15. a 16. září (jednání ze dne 15. září 2004), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto stanovisko 148 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Úvod

1.1 V souladu se svou činností v rámci sektoru evropského cestovního ruchu přijal Evropský hospodářský a sociální výbor na svém plenárním zasedání konaném dne 29. října 2003 stanovisko k *Sociálně udržitelnému cestovnímu ruchu pro každého*.

1.1.1 Toto stanovisko bylo poté předloženo na Evropském turistickém fóru 2003 jako příspěvek ke zlepšení cestovního ruchu jako celku, a zejména cestovního ruchu dosažitelného pro každého, v kontextu Evropského roku zdravotně postižených.

1.2 V uvedeném stanovisku byl stanoven základní rámec pro zpracování analýz, zásad a návrhů zaměřených na budoucnost sektoru cestovního ruchu v jeho četných a rozdílných formách. Bylo vymezeno 10 specifických aspektů, pro každý z nich bylo navrženo deset iniciativ, celkem tedy 100 konkrétních iniciativ, jejichž cílem jednotlivě i jako celku je zajištění udržitelného a dosažitelného cestovního ruchu pro 21. století.

1.3 S odkazem na tyto cíle navrhuje Evropský hospodářský a sociální výbor v tomto stanovisku k *Politice cestovního ruchu a spolupráce veřejných a soukromých sektorů* stanovit takové činnosti a opatření, jež by zajistily proveditelnost uvedených cílů a jejich praktickou realizaci. Výbor se též zabýval odpovědností jednotlivců, odborů, organizací, orgánů a institucí za uplatňování uvedených opatření ve vztahu k jejich zvláštním pravomocem a úkolům, a spolupráci s ostatními subjekty působícími v této oblasti.

1.4 Cílem tohoto stanoviska je analyzovat a navrhnout metody spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem, zejména mezi státními orgány a soukromými společnostmi a jejich obchodními organizacemi, a zároveň řešit otázky relevantní pro ostatní účastníky sektoru cestovního ruchu: pracovníky a odbory, spotřebitelské organizace, atd. Konečně, úkolem tohoto dokumentu je zajistit, aby všem účastníkům příslušela odpovídající odpovědnost v rámci jejich působnosti, a zároveň nalézt mechanismy a nástroje ke koordinaci činnosti s ostatními subjekty zabývajícími se řízením a politikou cestovního ruchu, a tím zlepšit konkurenceschopnost a trvale udržitelný rozvoj tohoto sektoru.

1.5 Je třeba upozornit, že i když je cestovní ruch v jednotlivých státech EU různě důležitý a rozvinutý, ve všech případech se spolupráce veřejného a soukromého sektoru ukázala být vhodnou cestou ke zlepšení kvality, trvalé udržitelnosti a konkurenceschopnosti cestovního ruchu.

1.6 Veřejné slyšení konané v Seville (Španělsko) dne 15. dubna 2004 jasně prokázalo, že existuje řada pozitivních příkladů úspěšné spolupráce veřejného a soukromého sektoru, a že chceme-li dále zlepšit kvalitu, trvalou udržitelnost a konkurenceschopnost sektoru cestovního ruchu, je třeba pokračovat touto cestou. V rozšířené Evropě musí být tyto cíle ještě více upřednostněny, neboť zde bude hrát cestovní ruch klíčovou roli.

2. Definice zainteresovaných subjektů a sektorů v turistickém průmyslu: veřejný a soukromý sektor

2.1 Cílem tohoto stanoviska není přesně definovat veřejný a soukromý sektor, domníváme se však, že by bylo vhodné, se změřením na naši analýzu, každý z nich stručně charakterizovat na ilustrativních příkladech a vysvětlit tak jejich postavení s ohledem na spolupráci v sektoru cestovního ruchu.

2.2 Veřejný sektor je tvořen správními orgány na různých úrovních - místní, regionální, národní, mezinárodní - a orgány a institucemi, jež jsou na nich většinou závislé a jsou financovány z daní či poplatků. Patří sem tudíž řada různých institucí, např. vzdělávací a výchovné organizace, včetně některých soukromoprávních společností či podniků se společnou majetkovou účastí, jejichž působnost je však přesně vymezena. Jejich úloha ve společnosti je přísně regulována a je zaměřena výhradně na podporu veřejného blaha. V tomto ohledu je třeba poukázat na zkušenosti veřejnoprávních subjektů působících na trhu, například sdružení *Paradores* ve Španělsku a *Pousadas* v Portugalsku (vládou řízené hotely v atraktivních lokalitách na venkově či historických památkách). Obecně zajišťuje veřejný sektor řadu základních služeb, s jejichž pomocí pak musí společnosti rozvíjet svou podnikatelskou činnost.

2.2.1 Důležité jsou zejména organizace zajišťující podporu cestovního ruchu a poskytující příslušné informace, neboť v této oblasti je spolupráce při stanovení cílů a společných opatření nezbytná

2.2.2 Co se týče soukromého sektoru, mohou různé formy spolupráce veřejného a soukromého sektoru přilákat nové formy finanční podpory pro řadu činností, zejména souvisejících s propagací, budováním infrastruktury, zlepšováním kvality, atd.

2.3 Soukromý sektor však tvoří pouze podniky – v řadě forem, jako jsou společnosti, družstva či jednotlivci – ale též, což je velmi důležité, sociální partneři, odbory a sdružení podnikatelů a občanů, jako spotřebitelů a stran přímo se podílejících na prosperitě společnosti. Jejich zájmy jsou v zásadě osobní a individualistické, plní však též sociální cíle, neboť svou činností přímo či nepřímo ovlivňují společnost jako celek, a tím se do ní vzhledem ke svým aktivitám i opomenutím začleňují.

2.3.1 Je třeba zdůraznit, že tuto širokou škálu různých podniků lze též rozdělit podle velikosti: velké společnosti, miniaturní podniky, a malé a střední podniky. Velikost subjektu se zdá rozhodující při definování rozsahu spolupráce, o níž mají zřejmě největší zájem malé a střední podniky, pravděpodobně vzhledem k tomu, že jsou více závislé na podpoře pro dosažení svých cílů. Jiným relevantním kritériem může být rozsah jejich činnosti, neboť místní a regionální podniky se snaží spolupracovat více než velké nadnárodní společnosti, jež nejsou dostatečně pružné z důvodu své centralizované struktury a jednotných řídicích systémů, a jejich zájmy jsou roztržštěny mezi různé turistické lokality a destinace.

2.3.2 Ekonomické a sociální účastníky lze dělit podle sociálních skupin, jež reprezentují, tj. zaměstnance a pracovníky. Je zřejmé, že jejich sdružení jsou extrémně důležitá při uzavírání partnerství mezi soukromým a veřejným sektorem, neboť jejich kolektivní cíle jsou velmi blízké cílům veřejného sektoru a jejich koordinace je tudíž snazší, přestože zájmy, jež zastupují, jsou v zásadě individuální. Profesionalita jejich zástupců může, a ve skutečnosti také je klíčovým faktorem při úspěšném uzavírání partnerství.

2.3.3 Sociální sektor zahrnuje širokou škálu různých organizací a sdružení, jež se stejně jako ekonomičtí a sociální účastníci soustředí na ochranu individuálních a kolektivních zájmů. Mezi tyto subjekty lze zařadit sdružení spotřebitelů a ekologická a obdobná sdružení. Většinou jsou dobrými partnery při realizaci společných projektů v oblasti cestovního ruchu a v některých případech jsou schopny podnítit ke spolupráci i ostatní zúčastněné subjekty.

2.3.4 Je třeba uvést, že existují též jiné dosažitelné a vhodné způsoby spolupráce mezi veřejnoprávními orgány na různých stupních na straně jedné, a jednotlivými druhy společností na straně druhé, přestože nejsou předmětem této analýzy. Taková spolupráce může probíhat vertikálně i horizontálně.

3. Současná situace

3.1 Vztahy mezi veřejným a soukromým sektorem lze v současnosti rozdělit na čtyři široké alternativní scénáře, jež se nejspíše v čisté formě nevyskytnou, naznačují však praktické trendy.

3.1.1 **Rozpory:** Jedná se o jeden ze scénářů konfrontačního vztahu mezi veřejným a soukromým sektorem, kdy zástupci jednotlivých sektorů předpokládají nebo se domnívají, že druhý sektor poškozuje či brání jeho zájmům a cílům. Subjekty soukromého sektoru vidí ve veřejném sektoru často překážku své snahy o dosažení zisku, neboť jim neposkytuje nezbytnou infrastrukturu pro řádný výkon jejich činnosti a nezajišťuje kvalitní služby pro turisty a turistický průmysl. Jiní vidí podnikatele ve veřejném sektoru pouze výběrčího daní, jež odebírá stále více prostředků ze sektoru čelícího vážné cenové konkurenci ve vztahu k jiným zemím, regionům a oblastem s odlišným daňovým režimem, a požadují proto harmonizaci daňových sazeb jako například DPH z turistických služeb. Konečně mají pocit, že se musí proti veřejnému sektoru bránit, neboť spíše omezuje než podporuje konkurenceschopnost dané oblasti.

3.1.1.1 V případě takovýchto možných nepřátelských vztahů mezi veřejným a soukromým sektorem mohou veřejnoprávní orgány pohlížet na soukromý sektor cestovního ruchu jako na problematickou překážku splnění svých veřejných cílů ve vztahu k sociálnímu blahobytu, ochraně a zachování přírodních zdrojů, sociálnímu smíru a odpovědnosti podnikatelů vůči místním společenstvím.

3.1.1.2 Společnost je o tomto napětí a vnitřních či vnějších konfliktech, jež z takových vztahů vyplývají, více či méně informována prostřednictvím médií, čímž se vytváří ovzduší konfliktu a neustálého vzájemného obviňování, jež nepřispívá k plnění cílů ani veřejného, ani soukromého sektoru.

3.1.1.3 Je zřejmé, že taková situace neprospívá snaze o zajištění sociálně, ekonomicky a z hlediska životního prostředí udržitelného cestovního ruchu, při zachování jeho konkurenceschopnosti; konfrontace není výhodná ani z pohledu spotřebitelů a místních občanů, ani z pohledu podnikatelů, kteří se snaží vybudovat turistický průmysl schopný přinášet a zvyšovat prosperitu.

3.1.2 Soužití: V tomto scénáři se veřejný a soukromý sektor navzájem tolerují, pracují nezávisle na sobě na plnění svých cílů, respektují navzájem svou působnost, plní své stanovené právní a sociální povinnosti a respektují práva ostatních účastníků turistického průmyslu. Jedná se o scénář vzájemné tolerance, příznivější než předchozí varianta, jenž však zjevně není dostatečný pro zajištění udržitelného cestovního ruchu pro 21. století. Je obvyklý v místech, kde cestovní ruch nepředstavuje hlavní ekonomickou aktivitu, doplňuje však příjmy z jiných sektorů, či ve městech a velkoměstech s rozdílným hospodářstvím, kde cestovní ruch představuje pouze malé procento místní hospodářské aktivity.

3.1.3 Koordinace: V tomto případě dochází k určité koordinaci politik, strategií a opatření mezi různými účastníky z veřejného a soukromého sektoru cestovního ruchu, kteří mají každý své odlišné zájmy, uvědomují si však, že jednotný postup a výměna informací přispívá ke sblížení jejich cílů, a tím ku prospěchu společnosti. Hlavními nástroji tohoto scénáře jsou výměna informací a vzájemná komunikace mezi jednotlivými účastníky sektoru cestovního ruchu ve vztahu k politikám i opatřením. Vzájemná komunikace může probíhat prostřednictvím společných aktivit jako jsou například pracovní skupiny, fóra, informativní schůzky, atd. Tento postup vyžaduje vyšší míru spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem, a domníváme se, že podporuje vytčený cíl ekonomicky, sociálně a z hlediska ochrany životního prostředí udržitelného cestovního ruchu. Uplatňuje se většinou v typických turistických oblastech a lokalitách, kde se tento sektor velmi rychle rozvíjí a příslušní účastníci si uvědomují jeho důležitost pro své společenství.

3.1.4 Spolupráce: V tomto scénáři sledují zainteresované subjekty vlastní zájmy, dohodli se však na společných cílech ve vztahu k praxi i strategiím, a dokonce politikám. V takovém případě je nezbytné sjednotit cíle a důkladně propracovat vizi rozvoje cestovního ruchu, což je obtížné a vyžaduje jednotné uplatňování kritérií ekonomické, sociální a ekologické udržitelnosti z krátkodobého i ze střednědobého a dlouhodobého hlediska. Tento scénář považujeme za nejvýhodnější, a je třeba, aby právě k němu nový koncept udržitelného cestovního ruchu směřoval, pokud má být nadále schopen přinášet ekonomické a sociální výhody a přispívat k ochraně životního prostředí.

3.1.4.1 Uvedené spolupráce lze dosáhnout několika způsoby: prostřednictvím společných podniků, turistických panelů, nadací, společných institucí, výborů, partnerství, atd. V každém případě patří mezi klíčové aspekty vzájemné spolupráce a optimalizace vynaloženého úsilí sdílení zkušeností, know-how a dlouhodobé investiční projekty. Je důležité upozornit, že takováto spolupráce je nejúčinnější na místní úrovni, kde se veřejné a soukromé zájmy nejvíce a nejpříměji shodují. Právě na této úrovni lze vytvořit příznivé prostředí pro cestovní ruch, podporující místní rozvoj a vytváření vysoce kvalitních a sociálně udržitelných pracovních míst.

3.1.4.2 Nejčastěji je takováto úroveň spolupráce realizována v rámci přípravy turistických produktů, na níž se podílejí zástupci veřejného i soukromého sektoru. Existují příklady velmi úspěšných produktů vytvořených na základě vzájemné spolupráce.

3.2 V současnosti lze v praxi nalézt příklady všech čtyř shora uvedených scénářů, většinou se však jejich jednotlivé rysy prolínají a vzniká tak řada variantních situací. Podle našeho názoru je spolupráce proveditelným a žádoucím cílem evropského a celosvětového turistického průmyslu, neboť zvyšuje konkurenceschopnost a trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu. Je též nezbytné určit a zlepšovat dobrou praxi v turistice, jež je dosahována v Evropě i celosvětově, někdy z iniciativy veřejného sektoru, v řadě případů za podpory a aktivní účasti zástupců soukromého sektoru.

3.3 Obecně je možno říci, že v případě turistických destinací a aktivit, kde základ pro zlepšení kvality, plánování a řešení krizových situací představuje spolupráce veřejného a soukromého sektoru, a v řadě obdobných případů, dochází k podstatnému zlepšení účinnosti a nákladové efektivity přijatých opatření, a tím ke zvýšení konkurenceschopnosti dané lokality či činnosti.

3.3.1 Na druhé straně, v prostředí vzájemné konfrontace, nedostatečné spolupráce či prostého nezájmu, k nimž někdy dochází vědomě, jindy nevědomky, jsou problémy pouze vyvolávány, řešení se odkládají a snižuje se konkurenceschopnost a nákladová efektivita.

3.3.2 Různé studie ukázaly a potvrdily názor turistů, že služby, jež jsou jim během výletu či dovolené poskytovány, závisí z 50 % na službách poskytovaných veřejnoprávními orgány, z 50 % na službách zajišťovaných soukromým sektorem, především firmami, prostřednictvím jejich zaměstnanců. Způsob, jak turisté vnímají různé ukazatele kvality a jejich vliv na celkové posouzení kvality produktu, je, například, obsahem různých studií vypracovaných úřadem města Calvià a obecními úřady jiných obcí ve Španělsku v rámci Plánu turistické výjimečnosti.

3.4 Je povzbuzující, že se stále více prosazuje spolupráce na úkor vzájemné konfrontace, jež byla běžná spíše v začátcích turistického průmyslu, v obdobích rychlého rozmachu, kdy rozvoj nejlepších lokalit na pobřeží či na venkově nebyl nijak omezen. V určitých obdobích zájem o rychlé dosažení zisku převážil určité aspekty trvale udržitelného rozvoje, jež dokonce ani veřejný sektor nebyl schopen zohlednit, zahrnout do svých plánů a rozvinout ve spolupráci se soukromým sektorem.

3.4.1 Postupně vzrůstá sociální povědomí o dlouhodobých faktorech a omezeních, zejména s ohledem na ochranu přírodních zdrojů, a praxe v cestovním ruchu se mnohem více shoduje se sociálními cíli, než tomu bylo v minulosti.

4. Současné cíle spolupráce veřejného a soukromého sektoru

4.1 Obecně lze říci, že základním cílem spolupráce musí být podpora a uplatnění cílů, jež jsou klíčové pro působnost každé strany, její strategie a plány, a představují současný i budoucí důvod její existence ve společnosti. Každá strana si musí stanovit vlastní cíle – individuální i kolektivní – a zajistit jejich sjednocení s cíly ostatních stran.

4.2 Je možno vysledovat řadu různých druhů cílů ve vztahu k vzájemné spolupráci v cestovním ruchu.

4.2.1 **Cíle příslušného sektoru.** Jak jsme již několikrát a mnoha způsoby ukázali, představuje turistický průmysl strategicky důležitý sektor pro dosažení řady cílů, tvořících samu podstatu Evropské unie, jejích politik a jejího odhodlání vytvořit z Evropy lepší místo k životu pro současný i budoucí generace.

4.2.1.1 Vzhledem k jeho přímému vlivu na ekonomiku, společnost a životní prostředí, musí být rozvoj cestovního ruchu přednostním nástrojem zlepšení kvality života obyvatel Evropy. Aby však mohl být tento potenciál využíván dlouhodobě, je nezbytné, aby cestovní ruch splňoval určité požadavky na trvale udržitelný rozvoj, jež musí všechny zainteresované subjekty – veřejnoprávní orgány, soukromé podniky a spotřebitelé – dodržovat. Základním úkolem vzájemné spolupráce veřejného a soukromého sektoru může a musí být zajištění dlouhodobé životaschopnosti a konkurenceschopnosti sektoru cestovního ruchu.

4.2.1.2 Zejména je třeba zdůraznit, že účinnost spolupráce veřejného a soukromého sektoru se projevila zejména při řízení situací souvisejících s poklesem či dokonce krizí cestovního ruchu v rozvinutých destinacích, jimž hrozí ztráta potenciálu k zajištění prosperity. Společný postup všech zúčastněných subjektů – jenž je klíčový – zvyšuje účinnost a viditelnost přijatých opatření.

4.2.1.3 Dále je zřejmé, že v okamžicích ohrožení, jako byl například útok na Světové obchodní centrum v New Yorku 11. září 2001, nebo nedávné bombové útoky v Madridu 11. března 2004, je nezbytné vyzvat ke spolupráci všechny veřejné a soukromé provozovatele a orgány s rozhodovací pravomocí, a společnými silami odvrátit negativní vliv takových tragédií na cestovní ruch.

4.2.1.4 Jednou z oblastí, v níž může účinně působit vzájemné spojení a spolupráce veřejného a soukromého sektoru je doprava, kde masivní rozšíření levných letenek vedlo k celkovému poklesu cestovních nákladů. Sdružení zástupců veřejného a soukromého sektoru proto musí zajistit kvalitu služeb, pracovní místa a bezpečnost týkající se této oblasti.

4.2.1.5 Zajištění odborné přípravy profesionálů pracujících v dané oblasti je jasným cílem každé lidské činnosti, jeho význam však ještě vzrůstá v sektorech jako cestovní ruch, jehož

zřejmě a důležitou složkou jsou vztahy mezi lidmi. Spolupráce veřejného a soukromého sektoru v této oblasti je klíčová, neboť zájmem obou stran je kvalitnější vzdělávání a zvýšení profesionality zaměstnanců.

4.2.2 **Sociální cíle.** Není možné stanovit cíle spolupráce veřejného a soukromého sektoru, aniž bychom zohlednili sociální cíle, jejichž splnění je nezbytné pro každou lidskou činnost. Základem pro oblast cestovního ruchu, a tím i pro spolupráci v tomto sektoru, je zejména místní rozvoj a vytváření pracovních míst.

4.2.2.1 Cestovní ruch představuje ekonomickou aktivitu založenou na poskytování osobních služeb, jakákoli nová činnost v této oblasti tudíž povede k vytvoření nových pracovních míst, přestože vysoce kvalitního a trvale udržitelného cestovního ruchu lze dosáhnout pouze prostřednictvím vysoce kvalifikovaných pracovních míst.

4.2.2.2 Jedním z cílů účinné spolupráce veřejných a soukromých sektorů musí jednoznačně být zlepšování sociálních podmínek místních obcí v turisticky atraktivních místech. Několik evropských regionů bude dotčeno nedávnými i budoucími změnami společné zemědělské politiky, jimž se budou muset přizpůsobit. Mělo by být zřejmě podporováno turistického využití farem jako způsobu spojení tamního tradičního života s novou činností – cestovním ruchem – čímž je možné zvýšit ziskovost. Je třeba též zvážit podporu cestovního ruchu jako možné nové aktivity v oblastech dotčených útlumem průmyslu, dolování či obdobných činností. Evropský hospodářský a sociální výbor bude vyzván, aby vypracoval stanovisko z vlastní iniciativy, které důkladně prošetří tuto možnost pro zúčastněné regiony.

4.2.2.3 Jedním z cílů, jehož lze nejlépe dosáhnout prostřednictvím spolupráce veřejného a soukromého sektoru, je ochrana kulturního, archeologického a architektonického dědictví. Příkladem jistě mohou být sdružení *Red de Paradores* ve Španělsku a *Pousadas* v Portugalsku, díky nimž bylo restaurováno a pro veřejnost otevřeno velké množství památek, čímž se nepochybně zvýšila prosperita okolních oblastí. Takto lze zachovat veřejný majetek v rukou veřejnosti a zároveň zajistit, že je budou turisté navštěvovat a obdivovat. Totéž platí pro zemědělské oblasti, v nichž řada malých a středních podniků spatřuje obchodní příležitost. V uvedených činnostech však nemusí působit pouze veřejnoprávní subjekty; ve skutečnosti existuje řada paláců a památek, jež byly rekonstruovány soukromě a nyní získávají příjmy z cestovního ruchu, jak jsme se mohli osobně přesvědčit během návštěv organizovaných v souvislosti se slyšením konaným v Seville. Ve všech zemích, jež právě vstoupily do Evropy, se nachází výjimečné kulturní dědictví jež je nutné zachovat. Jedná se o novou skvělou možnost podpořit cestovní ruch a zároveň zajistit zachování kulturního dědictví. Důležitou roli by přitom měla hrát spolupráce veřejného a soukromého sektoru ve všech formách.

4.2.2.4 Cestovní ruch může těžit ze spolupráce veřejného a soukromého sektoru také v jiných oblastech. Proto například vzhledem k obrovskému podílu gastronomického průmyslu na prosperitě, kulturním dědictví a cestovním ruchu, bude mít podpora spolupráce veřejného a soukromého sektoru s cílem zlepšit rozvoj vysoce kvalitního zemědělství a výživy a označení původu v budoucnosti vliv na produkty v oblasti cestovního ruchu.

4.2.2.5 Jedním z pozitivních kroků může být všeobecné uplatnění Etického kodexu cestovního ruchu přijatého před několika lety Světovou turistickou organizací (World Tourism Organisation -WTO), čímž by byla zdůrazněna potřeba spolupráce veřejného a soukromého sektoru.

4.2.3 **Ekonomické cíle.** Je obecně přijímanou skutečností, že ekonomický rozměr je klíčovým aspektem cestovního ruchu. Jak jsme již uvedli, turistický průmysl se ukázal být silným nástrojem pro vytváření pracovních míst a zajišťování prosperity v celém světě, zejména však v Evropě, a to především ve státech Středozeří. Pro zajištění trvale udržitelného rozvoje je zde nezbytné vypracování dlouhodobé – nikoli krátko či střednědobé – vize; to znamená vyvíjení turistických produktů s ohledem na stávající i budoucí konkurenceschopnost; takové produkty musí být zároveň schopné vytvářet zisk a stabilní a trvalá celoroční pracovní místa v krátkodobém, střednědobém i dlouhodobém horizontu. Společnými cíly vzájemné spolupráce tudíž bude zajištění a udržení konkurenceschopnosti a ekonomické rentability sektoru cestovního ruchu.

4.2.3.1 Dalším z ekonomických cílů v oblasti cestovního ruchu jsou informační a komunikační technologie (ICT), kde je vzájemná spolupráce nezbytná pro uspokojení zájmů turistických destinací, většinou zastoupených veřejným sektorem, a zajištění ekonomických aktivit spočívajících v prodeji turistických služeb, poskytovaných především podnikateli. Pro zajištění konkurenceschopnosti v tomto sektoru je nezbytné poskytování všeobecně dosažitelných turistických informací, včetně okrajových oblastí.

4.2.3.2 Co se týče ekonomických cílů vzájemné spolupráce, je třeba připomenout, že zásahy veřejného sektoru jsou nezbytné a) pro zamezení nekalé konkurence, a b) pro vyloučení jakýchkoli aspektů hospodářské soutěže, jež by mohly podryvat transparentnost trhu, jako jsou např. daňové zákony.

4.2.4 **Otázky ochrany životního prostředí.** Cestovní ruch je průmyslem, pravděpodobně jediným, jehož základním produktem jsou „přitažlivé krásy přírody“, vytvářeným kombinací řady faktorů, kde vnímání přírody, jejích různých prostředí a mnohotvárné krajiny, její biodiverzity, a konečně respekt k životnímu prostředí hrají klíčovou roli při zajištění kvality a trvalé udržitelnosti produktu vyhledávaného spotřebiteli, tj. turisty. Spolupráce veřejného a soukromého sektoru při snaze o zachování těchto podmínek, zajištění udržitelnosti přírodních zdrojů a zároveň jejich rozumného a trvale udržitelného využívání a tím i dosahování zisků, je proveditelná a žádoucí pro zástupce obou stran.

4.2.4.1 Ochrana životního prostředí je jednou z oblastí, kde spolupráce veřejného a soukromého sektoru představuje nástroj k dosažení požadované kvality životního prostředí. Události z poslední doby, jako byla například havárie tankeru Prestige, ukázaly potřebu ochrany přírody na úrovni veřejného i soukromého sektoru.

4.3 Nakonec je třeba uvést, že jakékoli případné cíle odpovídající spolupráce veřejného a soukromého sektoru musí být vždy v souladu s konceptem trvale udržitelného rozvoje, zahrnujícího na jedné straně tři rozměry, tj. ekonomický, sociální a přírodní, a na druhé straně tři časové horizonty (krátkodobý, střednědobý a dlouhodobý), neoddělitelným faktorem je zde účast všech zainteresovaných subjektů působících v sektoru cestovního ruchu. Základem pro vzájemnou spolupráci je v tomto případě politika trvale udržitelného rozvoje a realizace příslušných opatření.

5. Zásady a kritéria spolupráce

5.1 Spolupráce veřejného a soukromého sektoru v oblasti cestovního ruchu se musí řídit řadou *zásad*.

5.1.1 Působnost: Je zřejmé, že při vytváření pevného, dlouhodobého partnerství musí jednotlivé zainteresované subjekty sledovat vlastní zájmy určené na základě vzájemné dohody, a je proto nutné určit jejich působnost, ať již výslovným právním zmocněním, přenesením pravomocí či pouze formálním či neformálním zastoupením.

5.1.2 Společná odpovědnost: Jednotlivé zainteresované subjekty musí být přímo či nepřímo dotčeni či ovlivněni situací, kvůli níž bylo partnerství uzavřeno.

5.1.3 Dobrovolná povaha spolupráce: Partnerstvím jsou vázány pouze subjekty, jež jej dobrovolně uzavřely.

5.1.4 Demokracie: Pravidla rozhodování a zastupování musí být zcela jasná a v souladu se zásadami demokracie spojené s účastí všech subjektů.

5.2 *Kritéria fungování partnerství* nezbytná ke splnění vyčtených cílů zahrnují:

5.2.1 Konkrétní cíle: t.j. výslovné, specifické cíle, pokud možno kvantitativně vyjádřitelné v ekonomických termínech, s pevně stanoveným časovým harmonogramem po vzájemné dohodě.

5.2.2 Relevance: Stanovené cíle musí být přímo či nepřímo podstatné pro všechny zainteresované subjekty.

5.2.3 Monitoring výsledků: Pro zainteresované subjekty je důležité, aby mohly jasně sledovat výsledky své činnosti v rámci partnerství; jinak ztrácí motivaci a spolupráci vypovídají.

5.2.4 Proporcionalita: Důležité je, aby podíl zainteresovaných subjektů odpovídal rozsahu řešených úkolů.

6. Nástroje a druhy sdružení a spolupráce

6.1 Aby bylo možné popsat jednotlivé nástroje a druhy sdružení, je nejprve nezbytné vymezit ideální úroveň spolupráce, t.j. úroveň, na níž je smysluplná. Za tímto účelem je nutné analyzovat a definovat kontext, v němž se úkol objeví, kde může být nalezeno řešení, a kde lze využít odbornost všech zúčastněných subjektů. O spolupráci na místní úrovni proto půjde v případě, že problém je čistě lokální a k řešení problému a uplatňování přijatých opatření jsou příslušné místní orgány. Totéž platí pro spolupráci na úrovni regionů a celého státu.

6.2 Jiným základním rysem je účast všech dotčených subjektů. Je důležité, aby každý zúčastněný subjekt k řešení problému nějakým způsobem přispěl, ať již poskytnutím prostředků, informací či koordinací jednotlivých činností.

6.3 Mezi specifické *druhy partnerství* patří:

6.3.1 Neformální: Zainteresované subjekty uzavřou neformální strategické sdružení, pracovní skupinu, fórum či obdobné společenství bez právní subjektivity. Rozhodnutí jsou přijímána většinou hlasů, neměla by však být závazná ani zakládat odpovědnost účastníků, s výjimkou subjektů, které se k tomu dobrovolně zavázali.

6.3.2 Formální: Uvedená uspořádání mohou být ustavena ve formě konsorcií, nadací, veřejnoprávních právnických osob, sdružení apod. Jejich činnost se řídí předpisy, jež stanoví podmínky pro přijímání rozhodnutí a jejich implementaci.

6.3.3 Účast ekonomických a sociálních subjektů při definování stálého rámce pracovních vztahů, založeného na příslušných právech, a při určení způsobu vzájemného jednání přispěje ke zlepšení konkurenceschopnosti, ziskovosti, stability a sociální a ekonomické účinnosti cestovního ruchu. Zainteresované ekonomické a sociální subjekty se musí též podílet na sociálním dialogu, spolu s veřejnoprávními orgány a institucemi, kdykoli projednáváný problém vyžaduje řešení na úrovni tripartity.

7. Role sítí zúčastněných subjektů: měst a obcí, podniků, zvláštních projektů

7.1 V našem globalizovaném světě nelze provozovat hospodářskou činnost izolovaně; tato zásada platí též pro města, obce, a, v našem případě, i pro turistické destinace a provozovatele. Podle názoru odborníků na tuto problematiku bude globální ekonomika z územního hlediska založena na síti měst a obcí, čímž bude usnadněna vzájemná spolupráce. Přestože turistické destinace zpočátku uplatňují strategii konkurence, aby si tak zajistily financování, zvýšily prodej a zlepšily mezinárodní povědomí o dané lokalitě – stručně řečeno, aby byly lepší, konkurenceschopnější a rychleji se rozvíjely – později si uvědomují potřebu spojit se s ostatními turistickými destinacemi za účelem společné podpory a lobování u národních vlád a/nebo mezinárodních organizací.

7.2 Výměna zkušeností mezi turistickými destinacemi po celém světě je stále více považována za nezbytný prostředek

splnění společných cílů trvale udržitelného rozvoje a konkurenceschopnosti. Tento postup má řadu pozitivních aspektů, z nichž nejdůležitější je pravděpodobně možnost vyhnout se strategickým chybám a používat nejlepší možné nástroje řízení trvale udržitelného rozvoje. Uvedené sítě představují doplňující a alternativní způsob zastupování měst, podniků či institucí. Informační a komunikační technologie umožňují jejich členům uzavírat neformální, okamžitá a hodnotná spojení, a tím je posilují.

7.3 Vytváření takových sítí se ne vždy vyhne problémům a negativním aspektům: někde se vyskytne konflikt zájmů bránící vzájemné spolupráci, jindy si většinu výhod přisvojí nejsilnější členové.

7.4 Pro podniky, stejně jako pro města, představují uvedené sítě účinný nástroj pro poskytování a výměnu informací, zvýšení konkurenceschopnosti a zlepšení jejich postavení ve vztahu k veřejnoprávním institucím.

7.5 Řada projektů zaměřených na cestovní ruch je založena na sítích zainteresovaných subjektů. Jedním z příkladů je program Evropské unie URB-AL, zaměřený na vytváření sítí měst spolupracujících v řadě oblastí hospodářství, společnosti a místního rozvoje. V těchto oblastech dochází často k výměně zkušeností týkajících se trvale udržitelného rozvoje.

8. Příklady úspěšné spolupráce veřejného a soukromého sektoru v oblasti evropského cestovního ruchu

8.1 Na veřejném slyšení v Seville konaném dne 15. dubna 2004 byla analyzována řada různých příkladů úspěšné spolupráce veřejného a soukromého sektoru. Je třeba zmínit především následující projekty:

8.1.1 Společnost **Turisme de Barcelona** (*Barcelonská turistika*): Tuto společnost byla vytvořena v roce 1993 Barcelonskou obchodní komorou, Městskou radou Barcelony a nadací Barcelona Promoció s cílem podpořit tuto turistickou destinaci. V následujících letech pomohla společnost Turisme de Barcelona zlepšit image města i tamní turistická zařízení. Tento pozitivní vývoj se odrazil v nárůstu nabídky a poptávky, vyšší obsazenosti hotelů i jiných ukazatelích. Nejprůkaznějším aspektem je však pravděpodobně skutečnost, že se v průběhu těchto deseti let dotace z institucionálního rozpočtu snížily ze 70 % z celkového rozpočtu na pouhých 20 %, přičemž zbývající příjmy jsou získávány vlastní činností společnosti Turisme de Barcelona působící jako prostředník na trhu s hotelovými pokoji. Pozornost si zaslouží řada turistických produktů, jedná se například o Barcelonské turistické autobusy (*Barcelona Bus Turistic*), Barcelonskou kartu (*Barcelona Card*), Barcelonskou permanentku (*Barcelona Pass*), atd., stejně jako programy jako například Barcelona Convention Bureau, Barcelona Shopping Line, atd. Za svůj úspěch vděčí tyto produkty bezpochyby ovzduší vzájemné spolupráce a porozumění mezi turistickým průmyslem a veřejnoprávními orgány, jež se společně podílejí na zkvalitňování turistických zařízení v Barceloně.

8.1.2 Institut pro vysoce kvalitní cestovní ruch ve Španělsku (ICTE): Institut ICTE vznikl na počátku 90. let minulého století, kdy byla vytvořena řada nástrojů k aktivnímu zvyšování kvality. Tento Institut byl založen jako reakce na zřejmé nebezpečí, že pro vedoucí roli španělského cestovního ruchu představovaly perspektivní turistické destinace ve Středomoří, Karibiku i jinde. Byla zvolena jasná strategie zaměřená na vysokou kvalitu, vycházející ze zajištění součinnosti všech subjektů zainteresovaných na turistickém průmyslu ve všech oblastech práce Institutu. Veškerých činností se účastní všechny subjekty napojené na určitý dílčí sektor: hotely, restaurace, cestovní kanceláře, dopravní společnosti, společnosti působící ve venkovském cestovním ruchu, golfové kluby, lázeňská letoviska, města, obce a provincie. V současné době se na integrovaném systému vysoce kvalitních turistických destinací ve Španělsku podílí více než 250 obchodních sdružení, vláda, samosprávné obce a městské rady, více než 3 000 společností působících v cestovním ruchu získávajících technickou podporu, a 463 společností a orgánů vlastnících osvědčení o vysoké úrovni kvality. Stejně jako barcelonské sdružení představuje Institut pro vysoce kvalitní cestovní ruch ve Španělsku příklad úspěšné spolupráce veřejného a soukromého sektoru jako cesty k celkovému zvýšení kvality představující základní prvek tohoto sektoru.

8.1.3 Další příklady uvedené na slyšení v Seville: Andaluský model spolupráce veřejného a soukromého sektoru funguje již dvacet let a na jeho základě bylo uzavřeno pět smluv o spolupráci pokrývajících veškeré oblasti výroby, včetně cestovního ruchu. Tento model je založen na spolupráci veřejné správy, samosprávných obcí, Andaluské konfederace zaměstnanců a hlavních andaluských odborových svazů, Generálním odborovým svazem zaměstnanců (UGT) a odborovým svazem Comisiones Obreras (CCOO), a přispěl k vytvoření prostředí vzájemné důvěry a stability, jež jsou pro oblast cestovního ruchu nezbytné.

8.2 Jako příklad vlivu místní politiky Evropský hospodářský a sociální výbor vítá iniciativu starosty města Sevilla, jež během veřejného slyšení o spolupráci veřejného a soukromého sektoru opět vyzval zainteresované subjekty z hospodářské a sociální sféry a zástupce sektoru cestovního ruchu jako celku k uzavření smlouvy zajišťující plnou účast zainteresovaných projektů při profilování, navrhování, plánování, uplatňování a hodnocení politiky cestovního ruchu v oblastech, kde působí. Tuto iniciativu, spolu jinými probíhajícími aktivitami, mohou velkoměsta a ostatní různě velká města využít při podpoře spolupráce na místní úrovni.

8.3 Máme k dispozici několik příkladů projektů úspěšné spolupráce v oblasti sociální turistiky s cílem usnadnit všeobecný přístup k rekreaci a turistice. Prázdninový šekový program, nad kterým ve Francii dohlíží Národní úřad pro prázdninové šeky (ANCV) a v Maďarsku Národní společnost pro volný čas, je jedním z příkladů jako jsou turistické programy pro seniory, které připravuje *Instituto Nacional para o Aproveitamento do Tempo Livre dos Trabalhadores* (INATEL – národní institut, který radí dělníkům, jak nejlépe využít volný čas) v Portugalsku, turistický program pro seniory, který organizuje úřad sociálních služeb (INSERSO) ve Španělsku, podpora mládežnických ubytoven v Bruselu, který podporuje Komise

pro francouzskou komunitu (COCOF), a různé výcvikové programy veřejného sektoru a pomoc poskytovaná na renovaci rekreačních středisek, jež jsou členy sdružení jako je například Youth Tourism Centre (CTG) v Itálii.

8.4 Bezpochyby existuje řada dalších příkladů úspěšné spolupráce veřejného a soukromého sektoru v Evropě i na celém světě, například projekty uvedené ve vynikající publikaci **Spolupráce a partnerství v cestovním ruchu – Globální perspektiva (Co-operation and Partnerships in Tourism – A Global Perspective)** vydané v roce 2003 Světovou organizací cestovního ruchu (WTO) a Kanadským výborem cestovního ruchu. V této publikaci je uvedeno 18 příkladů úspěšné spolupráce v této oblasti na celosvětové úrovni, přičemž každý z nich si zaslouží zvláštní pozornost vzhledem k ukázkám dobré praxe, jež představují.

9. Podpora spolupráce na evropské úrovni

9.1 Nově rozšířená Evropa je z každého úhlu, a zejména z hlediska cestovního ruchu, velmi dynamické prostředí, v němž dochází k mnohým změnám, které ovlivňují strukturu jak nabídky, tak poptávky. Na summitu v Lisabonu EU zahájila strategii, která má z Evropy v následujících letech učinit nejvíce dynamickou a konkurenceschopnou vědomostní ekonomiku na světě, schopnou vytvářet trvale udržitelný ekonomický růst s větším počtem pracovních míst a s lepšími pracovními místy a větší sociální soudržností. Za účelem dosažení tohoto ambiciózního cíle je zapotřebí větší spolupráce jak mezi institucemi, tak ve veřejném i soukromém sektoru. V minulosti se ukázalo, že lze v oblasti cestovního ruchu vytvářet pracovní místa a blahobyt, a cestovní ruch musí nadále tuto roli v budoucnosti splňovat v silné 25-členné Evropské unii a v následných přístupových vlnách. EHSV si tímto dovoluje vyzvat Komisi, aby prozkoumala možnost pro vytvoření **Evropské konzultativní rady pro cestovní ruch** jako konkrétní platformy, z níž se může vyvinout princip spolupráce na evropské úrovni.

9.2 Rada by se skládala ze zástupců evropských institucí (Komise, Parlamentu, Evropského hospodářského a sociálního výboru a Výboru regionů), Evropské rady mládeže a členských států, ze stejného počtu zástupců zaměstnaneckých organizací a odborů, a rovněž ze zástupců evropských spotřebitelských, environmentálních a invalidních organizací a organizací pro sociální turistikou, univerzit a v neposlední řadě také z renomovaných odborníků v dané oblasti.

9.3 Evropská konzultativní rada pro cestovní ruch by mohla sbírat a analyzovat údaje o rozvoji cestovního ruchu v minulosti a v budoucnosti, navrhopvat způsoby, jak podporovat a účastnit se činností prováděných Komisí, poskytovat referenční rámec pro spolupráci, která by byla dále rozvíjena různými subjekty v dalších sektorech Unie souvisejících s cestovním ruchem a plánovat svolání Evropského turistického fóra a pokračování dohod, kterých se na fóru dosáhne.

9.4 Bude-li Komise považovat tento návrh za vhodný, EHSV by velice rád přispěl tím, že by radu založil a zajistil, aby plně fungovala včas do roku 2005, kdy se uskuteční Evropské turistické fórum.

10. Závěrečné poznámky

10.1 Žijeme v globalizovaném, přesto však specializovaném světě, jenž nás nutí neustále znovu promýšlet modely naší činnosti v hospodářské a sociální oblasti, a v oblasti územního plánování a místního rozvoje. Tato skutečnost platí i pro cestovní ruch, jenž staví všechny zainteresované subjekty před řadu úkolů ve smyslu kvality, trvale udržitelného rozvoje a konkurenceschopnosti.

10.2 Evropský hospodářský a sociální výbor se domnívá, že pouze pokud si různé veřejnoprávní a soukromoprávní zainteresované subjekty osvojí základní metody spolupráce, bude možné odpovědět na výzvy, jimž čelí lidé při veškeré své činnosti, zejména však ve strategicky významné oblasti cestovního ruchu, vzhledem k jeho základní roli jako poskytovatele osobních služeb a klíčového prostředku kulturní výměny.

10.3 Spolupráce veřejného a soukromého sektoru se stává stále důležitějším aspektem účinného rozvoje cestovního ruchu. Musí být podporována všemi možnými způsoby, neboť může pouze přispět ke splnění vytčených cílů v této oblasti. Povinností všech zainteresovaných subjektů je zohlednit tento aspekt při vyrovnávání se všemi změnami probíhajícími v současném světě.

10.4 Evropský hospodářský a sociální výbor vítá návrh Evropské komise na každoroční pořádání Evropského turistického fóra, neboť na této platformě mohou být na evropské úrovni definována doporučení a kritéria vzájemné spolupráce za účasti zainteresovaných subjektů působících v této oblasti, zejména subjektů z hospodářské a sociální sféry a státních

a jiných orgánů. Základní myšlenka spočívá v tom, že podle dohodnutých doporučení a kritérií budou realizovány obdobné projekty v různých členských státech, regionech a městech v rámci EU, a dokonce i mezi jednotlivými sektory a regiony.

10.5 Evropský hospodářský a sociální výbor hodlá přispět ke spolupráci v oblasti cestovního ruchu prostřednictvím podpory vzájemných setkání, dialogu a dohod mezi zástupci cestovního ruchu, zejména zainteresovanými subjekty z hospodářské a sociální sféry, národními, regionálními a místními správními orgány a sdruženími podílejícími se na trvale udržitelném rozvoji cestovního ruchu, jako jsou spotřebitelé, ekologové, sociální ekonomika a invalidé. Výbor bude též nadále spolupracovat se Světovou organizací cestovního ruchu (WTO) a Mezinárodní kanceláří sociálního cestovního ruchu (*Bureau international du tourisme social* - BITS). Evropský hospodářský a sociální výbor proto znovu nabízí, že se na jeho půdě mohou setkávat všechny strany, které považují cestovní ruch za samostatné právo, jež nesmí být posuzováno pouze jako průmyslová a hospodářská činnost, ale jako součást osobního rozvoje a porozumění, usmíření a zajištění míru mezi národy.

10.6 EHSV má v úmyslu podpořit ve svém výročním prohlášení světový den cestovního ruchu, který byl iniciován Světovou organizací cestovního ruchu (WTO). Letošním příspěvkem EHSV ke světovému dni cestovního ruchu a k Evropskému turistickému fóru 2004, které se uskuteční v Budapešti, je toto stanovisko, které lze považovat za sevillašské prohlášení týkající se politiky cestovního ruchu a spolupráce veřejného a soukromého sektoru.

V Bruselu dne 15. září 2004.

Předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k „Návru směrnice Evropského parlamentu a Rady týkající se schvalování typu motorových vozidel z hlediska možnosti jejich opětovného využití a zhodnocení, pozměňující směrnici 70/156/EHS Rady“

COM(2004) 162 final – 2004/0053 (COD)

(2005/C 74/03)

30. března 2004 se Rada v souladu s článkem 95 smlouvy zakládající Evropské společenství rozhodla konzultovat s Evropským hospodářským a sociálním výborem výše uvedené.

Specializovaná sekce „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, pověřená přípravou prací Výboru v dané otázce, vypracoval své stanovisko dne 14. července 2004. Zpravodajem byl **pan RANOCCHIARI**.

Na svém 411. plenárním zasedání (schůze dne 15. září 2004), Evropský hospodářský a sociální výbor schválil níže uvedené stanovisko počtem 125 hlasů pro, 4 hlasy proti a 7 se zdrželo.

1. Úvod

1.1 Každý rok se v Evropě dostává na trh téměř šestnáct miliónů nových automobilů a lehkých užitkových vozidel, zatímco se více než devět miliónů vozidel vyřazuje, což představuje více než osm miliónu tun odpadu.

1.2 V minulosti se k hospodaření s tímto významným množstvím odpadu přistupovalo v jednotlivých evropských zemích rozdílně; ne vždy se věnovala dostatečná pozornost opětovnému využití či recyklaci materiálů.

1.3 Nicméně od počátku devadesátých let se díky významnému vlivu organizací zabývajících se ochranou životního prostředí všechny členské státy postaraly, ať už na dobrovolném základě nebo vlastními legislativními prostředky, o vypracování pravidel nakládání s vyřazenými vozidly. Tato opatření měla nesporně pozitivní dopad na životní prostředí.

1.4 Nakonec byla, kvůli harmonizaci různých národních opatření a ve snaze vyhnout se jakémukoliv porušení hospodářské soutěže, ale také – což je ještě důležitější – ve snaze omezit dopady vyřazování těchto vozidel na životní prostředí, přijata Evropským parlamentem a Radou směrnice 2000/53/ES z 18. září 2000⁽¹⁾, která stanoví kromě pravidel pro homologaci a nakládání s vyřazenými vozidly cíle, které mají členské státy splnit ohledně opětovného využití a recyklace odpadů. Výše uvedená směrnice stanoví zejména následující cíle:

- a) Nejpozději k 1. lednu 2006 se pro všechna vyřazená vozidla stanoví míra opětovného využití a obnovitelnosti nejméně 85 % průměrné váhy vozidla ročně; ve stejné lhůtě se míra opětovného využití a recyklace stanoví na minimálně 80 % průměrné váhy vozidla ročně;
- b) Nejpozději k 1. lednu 2015 se pro všechna vyřazená vozidla zvyšuje míra opětovného využití a obnovitelnosti nejméně 95 % průměrné váhy vozidla ročně. Ve stejné lhůtě se míra opětovného využití a recyklace stanoví na minimálně 85 % průměrné váhy vozidla ročně.

1.5 Připomeňme, že směrnice 2000/53/ES, nazývaná v komunitárním žargonu směrnicí „End of Life Vehicles (ELV)“, byla schválena po dlouhé diskusi a byla předmětem ne vždy neoprávněné kritiky, uvedené ve stanovisku EHSV⁽²⁾ k tomuto tématu. Nutno nicméně uznat, že tato směrnice přinesla silný impuls – i když se prosazoval obtížně – uvedenému pozitivnímu vývoji v členských státech, který probíhal většinou ve shodě s výrobci a demontážními podniky v automobilovém průmyslu.

2. Návrh Evropské komise

2.1 Návrh, který byl EHSV dán k posouzení, v komunitárním žargonu již známý pod názvem směrnice „Trojité R“ (re-use, recycling a recovery), bylo nutno zpracovat na základě článku 7, odst. 4 směrnice „End of Life Vehicles“, který předpokládá homologace vozidel z hlediska jejich opětovného využití, recyklace a obnovitelnosti po skončení doby životnosti..

2.2 V projednávaném návrhu směrnice se stanoví, že ke splnění homologace musí být vozidla kategorie M1 a N1 koncipována tak, aby se byly dosaženy podíly opětovného využití, recyklace a obnovitelnosti, uvedené ve směrnici „End of Life Vehicles“.

2.3 Jakmile bude projednávaná směrnice schválena, budou v ní obsažená ustanovení zapracována do systému komunitárního schvalování a vyvolají změnu směrnice 70/156/EHS⁽³⁾, která tvoří základ systému.

2.4 Komunitární schvalování vozidla nastává až poté, co homologační orgány potvrdí, že příslušné vozidlo vyhovuje požadavkům všech směrnic uvedených v příloze ke směrnici 70/156/EHS. Po svém schválení bude směrnice „Trojité R“ součástí těchto směrnic a žádnému vozidlu nebude vydána homologace, nebude-li v souladu s ustanoveními, které jsou v něm definovány.

⁽¹⁾ Úř. věst. L 269 z 21.10.2000.

⁽²⁾ Úř. věst. C 129 z 27.04.1998.

⁽³⁾ Úř. věst. L 42 z 23.02.1970.

2.5 Návrh stanoví postup výrobce, který musí být dodržen, aby bylo vozidlo příslušnou institucí homologováno. Účelem celého tohoto postupu je prokázat, že příslušné vozidlo bylo navrženo a vyrobeno tak, že splňuje potenciální kritéria pro recyklaci a obnovitelnost, stanovená v návrhu směrnice.

2.6 Výrobce bude tedy muset během předběžného hodnocení vypočítat koeficienty recyklovatelnosti ve zvláštních formulářích, a předložit je ke schválení homologačnímu úřadu. Zároveň bude muset výrobce oznámit úřadu strategii, kterou doporučuje v oblasti opětovného využití a recyklace pro daný typ vozidla, podle montážního plánu, jehož sestavení požaduje již direktiva „End of life vehicles“.

2.7 Vzhledem ke složitosti automobilu jako výrobku, který se může skládat z více než 10.000 součástek, si nelze představit, že by se prováděla podrobná kontrola všech výpočtů u všech vozidel. Proto se čistě za účelem typového schválení omezí podrobné výpočty na jedno nebo několik vozidel – tzv. vozidel referenčních – vybraných mezi verzemi určitého typu, které budou z hlediska opětovného využití, recyklace a zhodnocení patřit k nejpokročilejším.

2.8 Návrh dále zakazuje znovu využívat součástky, které by mohly ohrožovat zdraví nebo životní prostředí. Byl sestaven seznam součástek, jejichž opětovné využití při konstrukci nových vozidel není dovoleno.

2.9 A konečně, působnost návrhu se nevztahuje na vozidla zvláštního určení (záchranky, autokaravany atd.), vozidla vyráběná v malých sériích (maximálně 500 vozidel ročně v jednom členském státu) a lehká užitková vozidla stavebnicového typu, u nichž ve fázi konstrukce není ještě určená nástavba, která se na rám bude montovat.

3. Všeobecné poznámky

3.1 Znovu je třeba vyslovit uznání úsilí, se kterým Komise podporuje soustavné zkvalitňování hospodaření s odpady. Tato strategie si jednoznačně zasluhuje podporu vzhledem k tomu, že jejím cílem je omezení objemu konečného odpadu a nalezení řešení výhodného pro životní prostředí a tím i ekonomiku využitím opětovného využití, recyklace a obnovitelnosti.

3.2 Rovněž je nutno uznat rozhodující úlohu, kterou hraje automobilový průmysl umožňující uskutečňování vyhlášených cílů dlouhodobými investicemi do různých studií a výzkumů zaměřených na koncepci vozidel využívajících možnosti recyklace, aniž by se přitom zříkal dalších priorit, které by tato strategie mohla nepříznivě ovlivnit.

3.3 „Šťastná“ kombinace úsilí Komise, závazků přijatých konstruktéry a legislativních úprav přijatých v mnoha zemích, umožnila podstatně se přiblížit cílům, stanoveným ve směrnici „End of Life Vehicles“. Svědčí o tom nedávno zveřejněná zpráva

AEKA, která popisuje stav pokročilosti při zavádění této směrnice v 15 členských státech a v Norsku.

4. Zvláštní poznámky

4.1 Záměr Komise přistoupit k aplikaci ustanovení článku 7, odst. 4 směrnice „End of Life Vehicles“ vypracováním této směrnice ad hoc namísto použití jiných možných prostředků, je z technického hlediska správný a EHSV jej nezpochybňuje.

4.2 Pokud se však jedná o navrhované způsoby postupu, má toto řešení některé problematické aspekty jak z pohledu výrobce (zvyšování nákladů) tak z pohledu technických a homologačních institucí, které budou muset zpracovat značné množství údajů (uvedených v příloze II návrhu) z nichž některé ani nejsou nezbytné pro dosažení stanovených cílů (například počet a umístění válců, obsah motoru atd.).

4.3 K omezení těchto problémů budou podle názoru EHSV nezbytné některé úpravy, aby se zvýšila účinnost procesu a nedošlo přitom k odklonu od základní myšlenky a smyslu návrhu. Zejména bude nutno revidovat následující články:

Čl. 4 odst. 5: referenční vozidlo, které bude podrobeno homologačním testům se definuje jako verze vozidla, identifikovaného kompetentním orgánem pro homologaci jakožto nejproblematictější, pokud jde o možnosti opětovného využití, recyklace a obnovitelnosti. Pokud uvážíme veškerou výbavu běžně se vyskytující u stejného typu vozidla, není identifikace referenčního vozidla vždy snadná. Abychom se vyhnuli nedorozumění mezi stranami a zbytečné ztrátě času, bylo by žádoucí výslovně stanovit, že referenční vozidlo bude určeno *dohodou výrobce a homologačního úřadu* jako nejproblematictější, pokud jde o možnosti opětovného využití, recyklace a obnovitelnosti.

Čl. 5 odst. 3: Návrh směrnice ve svém úvodu stanoví v bodě 6.2.2 provádění fyzických kontrol prototypů vozidel k homologaci, aby se ověřila prohlášení výrobce a jeho dodavatelů ohledně značení, druhu materiálů, hmotnosti součástek atd. Článek 5, odst. 3 dále stanoví zvláště fyzickou kontrolu značení součástek vyrobených z polymerů nebo elastomerů. Ve skutečnosti se však kontroly provádějí na prototypech, kde se materiály ve stádiu nulových sérií neoznačují. Doslovná aplikace normy by vyvolala nutnost konstruovat specifické prototypy, určené výhradně pro inspekce, jejichž náklady by se přičítaly k již tak vysokým nákladům, které přináší dodržování ostatních ustanovení směrnice. Hospodárnější řešení by spočívalo ve změně článku 5, odst. 3 ustanovením, že kompetentní orgán ověří, že se výrobce zavazuje k dodržování požadavků na značení komponent z polymerů a elastomerů vyráběných sériově. Fyzické kontroly bude vždy možné provádět před uvedením vozidla na trh, na vozidlech již zkonstruovaných při homologaci a při podrobování různým testům (brzdy, hlučnost, bezpečnost, atd.) anebo ještě lépe, na vozidlech použitých pro kontrolu správné výrobní praxe.

Čl. 10 odst. 3: Tento článek stanoví, že ustanovení budou aplikovatelná 36 měsíců po začátku platnosti směrnice, jak v případě homologace nových vozidel (nové typy), tak při registraci nových vozidel (celá produkce). Daný časový harmonogram je značně vzdálen tomu, co je obvykle stanoveno u analogických ustanovení. U vozidel nově registrovaných jsou ve skutečnosti lhůty o dva až tři roky delší v porovnání s lhůtami stanovenými u vozidel nově uváděných do provozu, aby se konstruktérům umožnilo přizpůsobit již vyráběná vozidla novým požadavkům. Jednotný termín platnosti by způsobil výrobcům řadu potíží, jak v případě přizpůsobování výrobku, tak z hlediska času a připravenosti na homologaci všech modelů vozidel. Nelze zapomínat, že kromě výrobce se proces schvalování týká technických služeb i homologačních orgánů, které by se mohly rovněž potýkat s obtížemi při zajišťování homologace u velkého počtu vozidel v krátkém období. Proto, aniž by se Výbor stavěl na stranu těch, kteří si přejí, aby již vyráběná vozidla byla vyloučena z působnosti projednávané směrnice, považuje EHSV za případné změnit článek 10, odst. 3 a stanovit lhůtu delší (48 či 60 měsíců) po začátku platnosti směrnice (namísto navrhovaných 36 měsíců) pro aplikaci nových ustanovení na nově registrovaná vozidla.

Příloha I odst. 9: Tento odstavec stanoví, že za účelem ověřování materiálů a hmotnosti součástí dá výrobce homologačnímu úřadu k dispozici referenční vozidlo, reprezentující vždy typ karoserie a součástky, které jsou pro daná vozidla určené. Tento požadavek rovněž vyvolává značné náklady, jak na straně výrobce, tak na straně homologačního úřadu. Tyto náklady nejsou nezbytně nutné pro správnou realizaci procesu homologace. Například se zdá zbytečné testovat všechny typy karoserií (třídveřovou, pětídveřovou, rodinné vozy, atd.), neboť by bylo v tomto konkrétním případě jednodušší zvolit k posouzení tu verzi vozidla, která je považována za nejproblematictější z hlediska možností recyklace.

5. Shrnutí a závěry

5.1 EHSV potvrzuje uznání a souhlas s pracemi, které byly v posledních letech vynaloženy Evropskou komisí ve snaze zaručit správné a rozumné hospodaření s odpady, vznikajícími při likvidaci motorových vozidel.

5.2 Zvláště směrnice 2000/53 („End of Life Vehicles“) konečně harmonizovala na evropské úrovni předpisy, které si členské státy již začaly vytvářet, pokud jde o homologaci a nakládání s vyřazenými vozidly. Tato směrnice rovněž stanovila minimální cíle, jichž se má dosáhnout při opětovném využití, recyklaci odpadů, jakož i v oblasti příslušných lhůt.

5.3 EHSV využívá této příležitosti a doporučuje členským státům, aby nadále pozorně dbaly na dobré hospodaření s náhradními díly a dalšími součástmi výbavy získanými z dosud funkčních vozidel (akumulátory, pneumatiky, atd.), které rovněž tvoří potenciální zdroj znečištění životního prostředí.

5.4 Pokud jde o předložený návrh, EHSV ho shledává plně logický v tom, že pro splnění komunitárních požadavků na homologaci vyžaduje takovou koncepci vozidla, aby byly respektovány podíly opětovného využití a obnovitelnosti, definované již směrnicí „End of Life Vehicles“.

5.5 Výhrady EHSV se týkají spíše zvoleného nástroje, to znamená přijetí nové směrnice, poněvadž stejného výsledku by se mohlo dosáhnout jednoduššími a rychlejšími cestami. Stačilo by totiž začlenit do přílohy X směrnice 70/156/EHS, na které se systém schvalování již zakládá, „hodnocení schopnosti výrobce“, analogicky s ustanoveními pro hodnocení schopnosti výrobce vyrobit vozidlo, které je ekvivalentní vozidlům homologovaným.

5.6 Nicméně jak je uvedeno výše, rozhodnutí Komise postupovat cestou směrnice je technicky správná a nemůže zde být zpochybňováno, i když to není cesta směrem ke zjednodušení evropských předpisů, což je stále častěji požadováno různými zainteresovanými stranami.

5.7 Z těchto důvodů EHSV doufá, že Evropská komise vezme v úvahu doporučené změny návrhu své směrnice. Tyto změny, které se nijak neodklání od základní myšlenky a smyslu návrhu, mají tu výhodu, že celý proces zjednodušují a zlevňují pro výrobce, technické služby a homologační orgány – a nakonec i pro spotřebitele, kteří jsou v konečném součtu prvními, kdo trpí prodlužováním lhůt a každým zvýšením nákladů, plynoucím ze zbytečně složitých předpisů.

V Bruselu dne 15. září 2004.

Předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na téma Návrhu doporučení Evropského parlamentu a Rady ohledně kinematografického dědictví a konkurenceschopnosti souvisejících průmyslových aktivit

COM(2004) 171 final – 2004/0066 (COD)

(2005/C 74/04)

V souladu s článkem 157 Smlouvy o založení Evropského společenství se Rada dne 26. března 2004 rozhodla konzultovat s Evropským hospodářským a sociálním výborem v otázce výše uvedené.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura, informační společnost, pověřená přípravou prací Výboru na toto téma, přijala stanovisko dne 8. července (zpravodaj: **p. BRAGHIN**).

Na svém 411. plenárním zasedání ve dnech 15 a 16. září 2004 (zasedání z 15. září) Evropský hospodářský a sociální výbor přijal následující stanovisko počtem 129 hlasů pro, 3 hlasů proti a 6 se zdrželo hlasování.

1. Úvod

1.1 Dokument Komise se skládá ze dvou částí: **sdělení** o prodloužení až do 30. června 2007 specifických kritérií pro kompatibilitu pomoci kinematografické a televizní tvorby, jejichž platnost měla trvat do června 2004, a z **doporučení** týkajícího se kinematografického dědictví a konkurenceschopnosti souvisejících průmyslových aktivit.

1.2 Doporučení se týká všech aspektů kinematografického dědictví (shromažďování, katalogizace, vytváření databází, ochrany, restaurování, využití k pedagogickým, akademickým, kulturním, výzkumným účelům a ke spolupráci mezi odpovědnými institucemi na evropské úrovni) a považuje odevzdávání povinných kopií audiovizuálních děl za prostředek ochrany a uchování audiovizuálního dědictví v Evropě. Výbor byl požádán o stanovisko k tomuto dokumentu.

1.3 Výbor byl požádán pouze o stanovisko k doporučení. Co se sdělení týká, EHSV si blahopřeje k přístupu Komise, která prohlašuje, že „zamýšlí [...] povolit, a to nejpozději při příští revizi Sdělení, vyšší pomoc, jestliže ovšem režimy pomoci vyhoví podmínkám obecné zákonnosti, stanoveným ve smlouvě, a zejména jestliže budou omezeny překážky bránící volnému pohybu pracovníků, věcí a služeb ve tomto odvětví v rámci ES“. EHSV si vyhrazuje možnost analyzovat výsledky studie o účincích současných systémů státní pomoci v tomto odvětví, aby mohl vyhodnotit jak jejich hospodářský, tak kulturní dopad, a tedy i ověřit, zda jsou současné mechanismy účinné, nebo zda by bylo vhodné hledat jiné nástroje.

2. Obecné připomínky

2.1 EHSV souhlasí s tvrzením, že je třeba zlepšit podmínky nezbytné pro konkurenceschopnost průmyslových aktivit vázaných na kinematografické dědictví, a to zejména co se týká

lepšího využívání technologických novinek, jako například digitalizace, to je také důvodem, proč je navrženým právním základem pro doporučení článek 157 Smlouvy ES.

2.1.1 EHSV sdílí volbu formy doporučení, vzhledem k tomu, že tento nástroj umožňuje dosáhnout cílů účinné spolupráce mezi členskými státy a rozšířit politickou diskuzi na toto téma, které má velký kulturní význam.

2.1.2 Mimoto si EHSV přeje, aby Komise prováděla hloubkovou analýzu informací vyžadovaných od členských států každé dva roky, co se týká opatření přijatých na základě projednávaného doporučení, a aby vyhodnotila, jaká právní opatření jsou vhodná k dosažení potřebné spolupráce a koordinace za účelem efektivní ochrany audiovizuálního dědictví a jeho ekonomického zhodnocování.

2.2 EHSV souhlasí s principem podle kterého převod držby kinematografických děl na organizace provádějící jejich archivování neznámá převod autorských práv, které se k nim váží. Ostatně členské státy mají v souladu se směrnicí 2001/29/ES⁽¹⁾ možnost stanovit výjimky či omezení ke specifickým úkonům reprodukování, které provádějí veřejně přístupné knihovny či archivy, jež nesledují žádné ekonomické, ani obchodní výhody, ať přímé či nepřímé. EHSV rovněž souhlasí s doporučením umožňujícím reprodukování kinematografických děl za účelem restaurování (bod 9 doporučení).

2.3 Je třeba řešit a urgentně vyřešit právní problémy související s autorskými právy a specifickými úkony reprodukování, které provádějí veřejně přístupné knihovny či archivy, jakož i s reprodukováním za účelem restaurování: EHSV navrhuje udělit k tomuto účelu explicitní mandát vysoce postavené skupině, popřípadě tak, že dojde v tomto smyslu k přeměně sítě národních, již konzultovaných expertů.

⁽¹⁾ Směrnice 2001/29/ES Evropského parlamentu a Rady z 22. května 2001, o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv příbuzných v informační společnosti, Úřed. věst. L 167, 22.6.2001.

2.4 EHSV si přeje, aby byla lhůta, ve které musí dojít k povinnému odevzdání kopií, po uvedení díla pro veřejnost, zkrácena a aby byly rovněž zavedeny mechanismy pro snazší odevzdávání povinných kopií kinematografických a audiovizuálních děl tvořících národní audiovizuální dědictví, a která by byla starší než povinnost odevzdávání povinných kopií stanovená v souladu s příslušným doporučením.

2.5 EHSV usuzuje, že kinematografická a audiovizuální díla jsou zároveň průmyslovým i kulturním produktem, jež musí být uchováni jako evropské dědictví, propagováni jakožto faktor pluralismu a zhodnocováni ekonomicky. V duchu této logiky je vhodné, aby specifické typologie televizní tvorby organizací televizního vysílání na národní úrovni podléhaly povinnému, nikoli dobrovolnému odevzdání kopií, protože jsou výrazem dynamicky vyvíjející se kultury, která se daleko více váže na sociální a kulturní aktuální dění, než je tomu v případě kinematografického díla. Přestože si je EHSV vědom toho, že se organizace pro televizní vysílání nevyslovily ve prospěch tohoto povinného odevzdávání kopií, vyzývá Komisi, aby tuto otázku hlouběji prostudovala prostřednictvím odvětvových studií, aby bylo možné určit, zda by neměly podléhat povinnému odevzdání kopií alespoň ty ze sociálně-kulturního hlediska nejrelevantnější televizní programy. Vzhledem k tomu, že jsou součástí audiovizuálního dědictví.

2.6 EHSV souhlasí s tvrzením, že kinematografický průmysl má velký potenciál pro tvorbu nových pracovních příležitostí, včetně oblasti zabývající se uchováváním kinematografického dědictví. A to samé ještě více platí pro audiovizuální sektor v širším slova smyslu, vzhledem k velkému množství nosičů a způsobů přenosu a také vzhledem k potenciálu digitální technologie. EHSV si proto přeje, aby všechny formy podpory byly rozšířeny na všechna audiovizuální díla a aby se více zaměřily na konkurenceschopnost jednotlivých součástí tohoto odvětví, a rovněž aby se perspektivy odborného vzdělávání neomezovaly, ani prioritně nezaměřovaly na kinematografický sektor, ale aby se dotýkaly audiovizuálního sektoru v nejširším slova smyslu.

2.7 EHSV vyslovuje svůj souhlas s potřebou systému dobrovolného odevzdávání kopií doplňkových a reklamních nosičů, materiálů složených z obrazů v pohybu, kinematografických děl vzniklých v minulosti, protože jsou důležitou součástí evropského audiovizuálního dědictví. Klade též důraz na nutnost identifikovat opatření podněcující k tomuto shromažďování a nutnost zajistit odpovědným organizacím potřebné prostředky, aby mohlo být v rozumně krátké době systematicky dokládáno svědectví o bohaté kulturní identitě a různorodosti evropských národů.

3. Závěry

3.1 K dosažení vyhlášených cílů je podle EHSV zcela zásadní, aby Komise již odtěd zaujala proaktivní roli odpovídající záměrům vyjádřeným v projednávaném dokumentu, a především aby:

- definovala postupy pro povinné odevzdávání kopií, které umožní propojení a vzájemnou operaci schopnost národních systémů, a podpořila vypracování evropských norem pro katalogizaci;
- přijala předběžná technická a právní opatření umožňující zajistit řádně zabezpečené odevzdávání povinných kopií online, a aktualizaci v reálném čase, a jež může dát do budoucna vzniknout „evropské“ databance;
- navrhla na evropské úrovni model smlouvy mezi stanovenými organizacemi, odvádějícími a držiteli autorských práv, aniž by tím byla dotčena ustanovení směrnice 2001/29/ES, přičemž cílem je usnadnit restaurování děl, jejich pozdější zpřístupnění expertům a také zpřístupnění k pedagogickým účelům;
- stanovila ve spolupráci se stanovenými organizacemi kritéria pro zpřístupnění odevzdaných děl veřejnosti;
- podpořila spolupráci mezi národními a/nebo regionálními organizacemi, případně především prostřednictvím tímto pověřených struktur a specifického financování;
- podpořila provádění srovnávací analýzy (benchmarkingu) podle nejlepší praxe a ověřovala dosažený pokrok prostřednictvím pravidelně naplánovaných zpráv.

3.2 EHSV se rovněž domnívá, že Komise při dodržení principu subsidiarity, vhodnými finančními a lidskými prostředky, musí hrát při podpoře tohoto sektoru aktivní úlohu ve smyslu následujících cílů:

- vytvářet soubornou evropskou audiovizuální filmografii a společně vytvářet pedagogické a výzkumné projekty, protože spolupráce založená na dobrovolnosti povede těžko k uspokojivým výsledkům, když si uvědomíme rozdíly ve zdrojích a kulturních tradicích mezi 25 členskými státy;
- umožnit odevzdání kopií i starých děl, která jsou součástí audiovizuálního dědictví nových členských států, vzhledem k tomu, že tyto mají významnou kinematografickou tvorbu, dokládající jejich historii, kulturu, způsob života, zvyky a obyčeje, jež by mohly zaniknout, aniž by však proto měly tyto státy k dispozici potřebné ekonomické prostředky pro povinné odevzdávání kopií;

- vybudovat vhodnou strukturu pro zhodnocení fondů vyskytujících se u národních a/či regionálních organizací, a to podporováním jejich šíření na evropské a mezinárodní úrovni pomocí nejnovějších multimediálních nosičů (například DVD s archivními materiály, opatřené titulky v několika jazycích Evropské unie, a tím umožňující ekonomické uplatnění i u děl z minulosti), především u děl zpracovávajících témata a politiky společenství (například ochrana nezletilých nebo důstojnost žen) nebo specifické tradice (například animované filmy, filmy pro děti, dokumentární filmy);
- zhodnotit díla představená na různých tematických festivalech na regionální nebo místní úrovni s cílem podpořit nezávislou tvorbu a tvorbu režisérů pracujících mimo komerční kruhy, v případě potřeby prostřednictvím povinného odevzdání kopií;

- podporovat odborné vzdělávání v oblasti uchovávání a restaurování, neboť tyto oblasti předpokládají kvalifikaci i zvládnutí nových technik, její podporou z odpovídajících evropských fondů, nejlépe v rámci obnovovaného fondu programu MEDIA Formation;

3.3 EHSV si rovněž přeje, aby se v průběhu již probíhající diskuze o novém programu MEDIA Formation více přihlíželo ke vzdělávacím procesům vázaným na nové technologie a nové potřeby v oblasti shromažďování, katalogizace, ochrany a restaurování kinematografických či televizních děl a materiálu obsahujícího pohyblivé obrazy obecně. Bylo by obzvláště vhodné rozšířit odborné vzdělávání v oblasti používání a poznání nových technik a metod archivování, správy databází a metod standardního zálohování ve vysoce kvalitním digitálním formátu, a aby obsahovaly aktualizace pro výkonný personál, tak aby provedená práce mohla být zpřístupněna co nejširšímu publiku, a obzvláště pak vědcům a pedagogům.

V Bruselu dne 15. září 2004.

Předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Návrhu směrnice Rady týkající se společného systému daně z přidané hodnoty (přepřpracování)

COM(2004) 246 final - 2004/0079 (CNS)

(2005/C 74/05)

V souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství Rada Evropské unie dne 30. dubna 2004 rozhodla požádat o konzultaci Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedeně.

Specializovaná sekce „ Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost “ pověřená přípravou prací Výboru v této věci přijala své stanovisko dne 13. července 2004. Zpravodajem byl **pan BURANI**.

Na svém 411. plenárním zasedání (jednání ze dne 15. září 2004) Evropský hospodářský a sociální výbor přijal toto stanovisko 147 hlasy; 6 hlasů bylo proti a 10 se zdrželo hlasování.

1. Úvod

1.1 Návrh projednávané směrnice ⁽¹⁾ se odlišuje od rutinní práce při kodifikaci právních předpisů Společenství. Komise poznamenala, že **ustanovení týkající se DPH** – původně obsažená v Šesté směrnici Rady č. 77/388/EHS a následně několikrát pozměněná – potřebovala radikální přepřpracování. V průběhu let byla totiž tato tematika několikrát přezkoumávána, opravována a rozšířena, což se nevyhnutelně projevilo opakováním, nejasnými ustanoveními a dublety. Bylo proto potřeba provést **úpravy**, aby byl text jasnější a srozumitelnější, aniž by přitom došlo ke změně smyslu a dopadu těchto ustanovení; z tohoto důvodu tato práce **přesahuje rámec obvyklé kodifikace**.

1.2 Kromě toho byly v tomto smyslu provedeny i další úpravy s cílem dodržet principy **kvalitní legislativy**, které byly dohodnuty mezi Radou, Evropským parlamentem a Komisí. Nový text je předkládán ke schválení Radě a Evropskému parlamentu: i když jsou změny hlavně formální povahy, nejedná se o kodifikaci, nýbrž o „**přepřpracování**“, což je metoda umožňující změnit a kodifikovat oficiální dokumenty jejich shrnutím do jediného legislativního textu v souladu s dohodou o interinstitucionální pomoci z r. 2001 ⁽²⁾.

1.3 Text návrhu směrnice, který je výsledkem titánské práce Komise, **nahrazuje** a ruší **Šestou směrnici DPH**: každý článek byl podroben revizi za účelem zkrácení a zjednodušení, takže v závěru došlo k nárůstu počtu článků z 53 na 402; poté byl k textu dopracován **obsah** umožňující rychlejší a snadnější orientaci v textu, což je novinka, kterou bezesporu všichni ocení.

2. Připomínky EHSV

2.1 Jelikož se koneckonců jedná přepřpracování a nikoliv o novou směrnici, EHSV by se mohl ve svých připomínkách

spokojit s tím, že **vezme na vědomí** účinnou práci Komise a uvítá dosažený výsledek – příslušné subjekty a správní úřady získají na rychlosti při studování dokumentu a na jistotě při jeho výkladu. Kromě toho zpravodaji nezbyvá, než aby prohlášení Komise uvádějící, že **dosah nového textu nevybočuje z rámce současně platných textů**, přijal za své; hloubková kontrola by totiž nebyla možná, a kromě toho již byla provedena národními experty a subjekty, kteří byli řádně konzultováni.

2.2 Tato skutečnost však nebrání tomu, aby po méně povrchním prostudování byl formulován jistý počet **zásadních připomínek k politice DPH** a obecně, k daňové politice, jejímž **deklarovaným cílem je zharmonizovat podmínky fungování vnitřního trhu**. V tomto ohledu návrh směrnice prohlašuje (5. odůvodnění), že „systém DPH dosáhne největší jednoduchosti a největší neutrality, jestliže daň bude **vybírána co nejobecnějším způsobem**... a proto je v zájmu společného trhu a členských států přijmout **společný systém**.“

2.3 V dalších odůvodněních však Komise přidává na opatrnosti, když tvrdí, že je nutné „postupovat po etapách, jelikož **harmonizace daní z obchodních obrátů přináší členským státům změny v jejich daňové struktuře**“; Komise dále prohlašuje, že i když jednotlivé sazby a daňové úlevy nebudou úplně harmonizovány, společný systém DPH musí nakonec vést ke **konkurenční neutralitě** „uvnitř každého členského státu“.

2.4 Výbor poznamenává, že tato odůvodnění jsou **převzata z původního textu** Šesté směrnice ⁽³⁾. Jestliže však i po 40 letech existuje potřeba je znovu opakovat, pak tedy musíme uznat, že jsme teprve na počátku nebo skoro na počátku. Zdá se, že **harmonizace zvolňuje krok**, přičemž další signály, o kterých ještě bude řeč v následujících odstavcích, nebudí žádný velký optimismus.

⁽¹⁾ COM(2004) 246 final – 2004/0079 (CNS).

⁽²⁾ Úř. věstník C 77 z 28. března 2002.

⁽³⁾ Úř. věst. C 117 z 30. dubna 2004

2.5 Ještě jednou by bylo vhodné připomenout, že systém DPH zavedený stále platnou Šestou směrnicí je „**přechodný**“ a že nic nenasvědčuje vůli po rozhodující změně směrem k „definitivnímu“ systému. To je jasná známka pochyb o oprávněnosti systému, které Výbor vyjádřil v konkrétních návrzích ve svém stanovisku o „místu zdanění při poskytování služeb“.

2.6 Další aspekty se týkají systému **výjimek**: pokud jsou výjimky skutečně nezbytné, pak by vzhledem k cíli jednotného trhu měly být v každém případě pouze **dočasné**. Poslední výjimky byly uděleny **10 novým členským státům**, z nichž některé dočasně a jiné bez časového určení. Nicméně další **výjimky** udělené státům tzv. „**druhé vlny**“ (Rakousko, Řecko, Finsko, Portugalsko, Španělsko a Švédsko) jsou stále v platnosti. V této souvislosti je třeba uvést, že pouze malý počet těchto výjimek se objevuje ve směrnících usilujících o změnu Šesté směrnice; většina z nich byla „skrýta“ v přístupových dokumentech. Nový návrh směrnice však mj. správně poukázal na **veškeré výjimky**, a to neohledně na důvod, ze kterého jsou udělovány.

2.7 Zdá se, že chybí vůle analyzovat tyto výjimky – i ty, které byly uděleny již dávno – aby byly zrušeny. Navíc se také zdá, že ani „**zakládající**“ státy nemají zájem na tom, aby se tato otázka dostala na pořad dne. I ony samy využívaly po jistou dobu ty **výjimky**, které se brání zpochybnit (alespoň po dobu, kdy zůstane v platnosti „přechodný systém“). A tak dobře známá „**nulová sazba**“, která byla původně poskytnuta dvěma zemím, ještě zdaleka nebyla zrušena a naopak byla **rozšířena na několik nových států**.

2.8 Ve skutečnosti však všechny výjimky nejsou neopodstatněné: některé, s trvalou platností, se týkají zámořských území, ostrovů a zcela izolovaných regionů, které v době přijetí těchto rozhodnutí zaostávaly v rozvoji. Nicméně vzhledem k času, který od té doby uplynul, by bylo namísto **přezkoumat seznam teritoriálních výjimek** k ověření, zda stále trvají podmínky, které původně vedly k jejich udělení.

2.9 Další dosti důležité výjimky se týkají **malých podniků**: šestnáct členských států (nové státy plus státy 2. vlny) mají právo přiznat **osvobození od DPH** i v případě, kdy jejich

obchodní obrat překročí limity stanovené v Šesté směrnicí. Výbor je v rozpacích: jestliže osvobození od DPH lze ospravedlnit v případě deseti nových členských států, není jasné, proč by mělo **nadále platit** u ostatních států, dvanáct let po jejich přijetí.

2.10 Výbor se domnívá, že osvobození od DPH pro podniky uvedené v předcházejícím odstavci může představovat případ **porušení konkurenční rovnováhy**, i když pravděpodobně jen v omezeném rozsahu z globálního hlediska. Výbor vyzývá členské státy a Komisi k prohloubení tohoto aspektu.

3. Závěry

3.1 Výbor by chtěl poblahopřát Komisi za obrovský kus práce, kterou odvedla se vší pílí, přesností, ale také, a hlavně, s **průhledností**. Bez této poslední podmínky bychom si jen stěží uvědomili, na kolik **pravidel** – která v zásadě platí pro všechny – se vztahují **výjimky, osvobození a zvláštní případy**. Jistě, odchylky od principu nejsou nutně bezdůvodné, ale bylo by potřeba, aby se členské státy pustily do **nového projednání** – a pokud možno zrušení – výjimek, které již nemají své opodstatnění.

3.2 Výbor nemá dojem, že by takováto vůle existovala. Naopak, jeden z nejsilnějších členských států již vyjádřil „**obecnou výhradu**“, která může ohrozit schválení návrhu směrnice Komise. V minulosti nebyly perspektivy vždy růžové: **sdělení Komise z r. 1996**, které obsahovalo pracovní program a návrh harmonizace sazeb leží stále na stole Rady a nikdy nebylo projednáváno; **sdělení z r. 2000** o nové strategii v DPH není, jak se vzhledem k situaci zdá, o mnoho úspěšnější.

3.3 Tímto dokumentem EHSV nemá v úmyslu vyslovit negativní hodnocení politiky členských států v oblasti DPH. Je si dokonale vědom toho, že jejich rozhodování jsou podmíněna příliš velkým počtem vnitřních, hospodářských a politických faktorů. Nicméně Výbor vyjadřuje přání, aby tato **tematika** byla bezodkladně **znovu celkově přezkoumána**, aby bylo možné zavést **definitivní systém** a zmírnit či dokonce odstranit jednu z ještě **zřejmějších překážek, které brání realizaci vnitřního trhu** řízeného společnými pravidly.

V Bruselu dne 15. září 2004.

Předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Kvalitnějšímu řízení ekonomiky EU

(2005/C 74/06)

Dne 29. ledna 2004 rozhodl Evropský hospodářský a sociální výbor, na základě ustanovení pravidla 29 odst. 2 svého Jednacího řádu, o vypracování stanoviska ke Kvalitnějšímu řízení ekonomiky EU.

Sekce hospodářské a měnové unie a hospodářské a sociální soudržnosti, odpovědný za plnění úkolů Výboru v této oblasti, vydal své stanovisko dne 13. července 2004. Zpravodajem byl **p. van Iersel**.

Na svém 411. plenárním zasedání (jednání ze dne 15. září 2004), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto stanovisko v poměru 130 hlasů pro, 3 hlasy proti a 7 členů se zdrželo hlasování.

SHRNUTÍ

Evropská unie vstupuje do nové etapy svého vývoje. Rok 2004 je rokem, kdy do ní vstoupí deset nových členských států, bude vytvořena nová Komise, nový Evropský parlament, a doufejme, že bude též přijata Ústava. V průběhu tohoto roku bude vypracováno střednědobé hodnocení Lisabonské strategie pro rok 2005. Analýzy zpracovávané Evropskou komisí, včetně analýz uvedených v *Obecných vodítkách pro hospodářskou politiku* (*Broad Economic Policy Guidelines*), upozorňují na nedostatky v procesu integrace. Tyto nedostatky jsou částečně způsobeny slabými současnými ekonomickými situacemi, zčásti je však na vině nedostatečná připravenost členských států stát pevně za svými cíli a sliby, k jejichž plnění se samy zavázaly. Je velmi důležité povzbudit hospodářský růst a vdechnout nový život Lisabonské strategii. V našem stanovisku se zaměřujeme na kontrolu tohoto strategického konceptu, jež je klíčová pro důvěryhodnost a efektivní fungování Unie. Je nutné co nejrychleji vytvořit důvěryhodný institucionální rámec ve smyslu jasného rozdělení odpovědnosti v rámci Unie – kdo je za jaký úkol odpovědný a kdy jej má splnit? – a ve smyslu implementace cílů a směrnic přijatých Radou Evropy a specializovanými Radami. Existuje řada příkladů, z nichž by mohl vycházet „nový styl“ Lisabonské strategie; patří mezi ně projekt Evropa '92 a Hospodářská a měnová unie. V tomto stanovisku se jasně přikláníme ke komunitární metodě. Je třeba uplatňovat jednotný přístup založený na předem dohodnutém plánu sestávajícím z jednotlivých na sebe navazujících kroků.

1. Úvod

1.1 Evropská unie se nachází v rozhodující fázi své existence. Stojí před řadou výzev: rozšíření, potřeba povzbudit hospodářský růst a konkurenceschopnost, návrh ústavy a nutnost rozhodně odpovědět na snižující se důvěru v Unii. Řešení těchto obtížných úkolů vyžaduje účinnou, jednotnou politiku a její řádnou implementaci. Na základě *Obecných vodítek pro hospodářskou politiku 2003–2005* vydal **Evropský hospodářský a sociální výbor v minulém roce dvě stanoviska k této problematice** ⁽¹⁾.

1.2 Je však třeba provést hlubší analýzu. Účinná politika a integrace jsou nemyslitelné bez vytvoření jasného a důvěryhodného institucionálního rámce, zaručujícího plnění evropských závazků.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 133 z 6.6.2003
Úř. věst. C 80 z 30.3.2004

1.3 Analýza vypracovaná Komisí, uvedená v jejím sdělení z 21. ledna 2004 ⁽²⁾ a její aktualizovaná verze ze 7. dubna 2004 ⁽³⁾, potvrzuje trendy z roku 2003. Doporučení Komise neztratila nic ze své naléhavosti. Evropský hospodářský a sociální výbor se proto v tomto stanovisku výslovně zabývá institucionálními a administrativními podmínkami, t.j.: *problematikou řádného řízení*. Odpovídající řízení je klíčovým tématem evropské pětadvacítky. ⁽⁴⁾

1.4 Zájem Evropského hospodářského a sociálního výboru o tuto problematiku sdílí řada dalších subjektů. Stejně jako Komise a průmyslové a sociální organizace kladou státy, jež budou v následujících obdobích předsedat EU – Irsko a Nizozemí – velký důraz na akci a implementaci. Slavnostní prohlášení, na něž nenavazují žádné konkrétní kroky, jsou kontraproduktivní. Zásadním cílem je implementace ⁽⁵⁾.

1.5 Všeobecná vodítka pro hospodářskou politiku obsahují hodnocení makroekonomické a rozpočtové politiky členských států, zaměstnanecké politiky a vývoje vnitřního trhu. Uvádějí tedy praktické příklady různé odpovědnosti v rámci EU a na úrovni národní politiky, a rozdílnou situaci v jednotlivých členských státech.

1.6 Zpomalený hospodářský růst a skutečnost, že členské státy nedodržují dohody, k nimž se Evropská rada zavázala, jsou příčinou níže popsané situace:

— rozpočtová politika: pokračující zhoršování kázně;

⁽²⁾ Sdělení Komise o implementaci Všeobecných vodítek pro hospodářskou politiku 2003–05, COM (2004) 20 final

⁽³⁾ Aktualizovaná verze Všeobecných vodítek pro hospodářskou politiku 2003–05 pro rok 2004, COM (2004) 238

⁽⁴⁾ K této problematice vydal Evropský hospodářský a sociální výbor stanovisko v roce 2002 – viz Úř. věst. C 221 ze dne 17.9.2002

⁽⁵⁾ Obdobně je stále větší důraz kladen na kvalitnější správu EU: viz *Akční plán kvalitnější správy EU*, 2003 a závěry Rady pro konkurenceschopnost konané 17. a 18. května 2004

- pomalé posilování konkurenceschopnosti prostřednictvím ekonomiky založené na znalostech;
- nedostatečné investice, jež by přispěly ke zvýšení produktivity, zejména v oblasti informačních a komunikačních technologií, vzdělávání a odborné přípravy;
- nejisté investiční prostředí;
- přesun určitých investic mimo území Unie;
- snižující se tlak na zaměstnanost;
- politika pracovního trhu: nedostatečné reformy a přizpůsobení.

1.7 Od vydání uvedeného dokumentu se ekonomická situace v Evropě poněkud zlepšila, oživení však zůstává velmi křehké. Ekonomika USA roste rychleji. Zároveň se s překvapující rychlostí rozvíjejí především Čína a Indie.

1.8 Přes pokračující globalizaci toku peněz a investic zůstávají zachovány podstatné socioekonomické a politické rozdíly mezi jednotlivými oblastmi světa. Celosvětová situace se odráží na vývoji Evropy.

1.9 Je nezbytné, aby se v tomto Komise a Rada dále zabývala stanovením odpovídajícího přístupu a nástrojů:

- EU vstupuje do zcela nové etapy: deset nových členských států, nový Evropský parlament, nová Komise, postupné přizpůsobení aparátu Komise na nové podmínky – to vše zatím bez platné ústavy.
- Rozšíření je rozsáhlé z kvantitativního hlediska, Unie však zároveň vstupuje do nové éry co se týče kvality. Stává se mnohem různorodější.
- Vývoj na trhu s výrobky a službami a pokračující nervozita na finančních trzích tlačí členské státy stále více k přijetí jednotného politického stanoviska a účinné integraci.

2. Analýza pro rok 2004

2.1 Cílem *Všeobecných vodítek pro hospodářskou politiku 2003-2005* je dosažení jednotného přístupu k:

- makroekonomické politice, zaměřené na růst a stabilitu;

- posílení hospodářského růstu v Evropě prostřednictvím ekonomických reforem;

- posílení trvale udržitelného rozvoje.

2.2 Pakt stability a růstu představoval po mnoho let pevný základ spolupráce a důvěry mezi členskými státy. Nepříznivý ekonomický vývoj nyní podkopává dodržování dohodnutých zásad. Procesní pravidla jsou dostatečně jasná, problémem je však nedostatečně účinné vynucování uzavřených dohod. Přesto se řada členských států zapojených do eurozóny i mimo ni nadále snaží dodržovat požadovanou rozpočtovou kázeň. V tomto směru jsou úspěšné zejména skandinávské členské státy.

2.3 Rozdílné názory na postupy uvedené v Paktu stability a růstu vedly Komisi v listopadu minulého roku k zahájení řízení proti Radě u Evropského soudního dvora⁽¹⁾. Domnívá se, že Rada v tomto případě nerespektovala pravomoci, jež byly svěřeny Komisi. Takto hluboký rozpor ve stanoviscích neprospívá vzájemným jednáním mezi partnery v Radě Ecofin.

2.4 Komise upozorňuje, že se podstatně zmenšil manévrovací prostor vlád jednotlivých členských států. Pouze pět členských států dosáhlo v roce 2003 vyrovnaného rozpočtu či přebytku, zatímco ostatní státy vykazují podstatný a prohlubující se rozpočtový deficit. Z aktualizované verze zprávy Komise pro rok 2004 ze 7. dubna 2004 vyplývá, že se rozpočtová situace v řadě členských států prudce zhoršila, což vedlo ke zvýšení veřejného dluhu. Tato situace pak vede k nutnosti přijmout opatření ke snížení dluhu a omezit investice na podporu růstu a zaměstnanosti.

2.5 Komise projednávala zvláštní doporučení pro tyto členské státy. I přes podobný krátkodobý ekonomický trend se rozpočtové cíle v jednotlivých členských státech diametrálně liší. Důsledkem je řada různých doporučení.

2.6 Komise nemá k dispozici nástroje, jež by jí umožnily odpovídajícím způsobem hodnotit kvalitu vládních výdajů v členských státech. Je proto obtížné porovnat tyto údaje s dohodnutým rozpočtovým rámcem.

2.7 Roční zpráva obsahuje hodnocení situace v oblasti sociálního zabezpečení, pracovního trhu, vnitřního trhu a postupu Lisabonského procesu. Obsahuje řadu jednoduchých i složitých cílů, jejichž splnění závisí pouze zčásti na rozhodnutí Společenství. Řada aspektů politiky je vyhrazena členským státům. V některých záležitostech, například v případě posilování vzdělanosti, je dokonce i vliv centrální vlády velmi slabý.

⁽¹⁾ Viz rozhodnutí Soudního dvora (celého soudu) ze dne 13. července 2004, případ C-27/04

2.8 Právomoc Společenství se vztahuje především na vnitřní trh. V otázkách pracovního trhu, sociálního zabezpečení, důchodů, rozpočtové politiky, vědy a výzkumu, daní a infrastruktury leží odpovědnost především na členských státech, přestože Evropská unie někdy stanoví určitá omezení pro politiku členských států. Také v těchto případech vydává často Komise příslušná doporučení. Míra jejich uplatňování členskými státy se však liší.

2.9 Pracovní trhy se skládají z různých segmentů, mezi nimiž existuje pouze omezený pohyb pracovníků. Komise tudíž zjistila, že v posledních letech byly na jedné straně vytvořeny milióny pracovních míst, na druhé straně však prudce roste nezaměstnanost. Na pracovním trhu se stále uplatňuje pouze malé procento starších pracovníků, přetrvávají zde též překážky pro uplatnění žen. Nečinnost též nevyhnutelně negativně ovlivňuje národní rozpočty.

2.10 Předpokládá se, že úroveň zaměstnanosti dosáhne v roce 2005 64,5 % pro celou Unii, zároveň však v tomto ohledu existují nezanedbatelné rozdíly mezi jednotlivými členskými státy. Zaměstnanost se zvyšuje rychleji ve státech, kde se sociální partneři dohodly na vytváření pružnějšího pracovního trhu a pracovní doby. Komise se domnívá, že dosažení cílové úrovně zaměstnanosti ve výši 70 % v roce 2010 závisí především na provedení dalších reforem pracovního trhu. ⁽¹⁾ Je proto nezbytné uplatňovat doporučení Evropské operační skupiny pro zaměstnanost (*Employment Taskforce*) ⁽²⁾.

2.11 Vedle změn v oblasti sociálního zabezpečení podporuje Komise větší diferenciaci při určování mezd, pružnější pracovní trh při zachování odpovídající ochrany zaměstnanců, a větší mobilitu. V důsledku odlišného legislativního vývoje a výsledků socio-ekonomických konzultací vznikly podstatné rozdíly mezi členskými státy. Ty se projevují, mimo jiné, v počtu skutečně odpracovaných hodin a produktivitě práce. Částečně je tak možné vysvětlit rozdíly ve vývoji mezi EU a USA.

2.12 Komise zaznamenává pokračující trend zpomalování růstu produktivity v Evropě zřejmý od roku 1995. I zde lze nalézt zásadní rozdíly mezi jednotlivými členskými státy. V Evropě drží se Spojenými státy krok Finsko, Švédsko a Irsko. Pomalý růst produktivity je částečně způsoben rozdíly v zavádění informačních a komunikačních technologií a celkové modernizaci průmyslu. Nové investice na povzbuzení produktivity jsou v Evropě realizovány pomaleji. Důsledky se projevují zejména v pomalejším přílivu investic do sektorů nových moderních technologií (tzv. „high-tech“).

⁽¹⁾ Ekonomický výhled (Economic Forecast), jaro 2004, str. 31

⁽²⁾ Práce, práce, práce – Zajišťování vyšší zaměstnanosti v Evropě (Jobs, Jobs, Jobs – Creating more employment in Europe) – Zpráva Evropské operační skupiny pro zaměstnanost vedené p. **Wimem Kokem**, 26. listopadu 2003

2.13 Demografické trendy a stárnutí populace představují stále znepokojivější problém vzhledem k tlaku na rozpočet a (tíživým) důsledkům pro hospodářský růst. Některé státy se začaly se slibným úsilím věnovat penzijní reformě, jejíž následkem bude zvýšení věkové hranice pro nárok na důchod.

2.14 Na trhu s výrobky a službami neexistuje dostatečná konkurence. Stále se zde uplatňuje státní protekcionismus. Vnitřní trh stále není dokončen. Byly předneseny nové návrhy v soutěžní politice. Řádně pokračuje legislativní činnost v sektoru finančních služeb: 36 z plánovaných 42 opatření bylo s konečnou platností přijato. Zkvalitňují se též daňové předpisy platné pro soukromé investice.

2.15 Přejímání komunitárních směrnic do národního právního řádu je stále méně důsledné. Nejsou dostatečně zohledňovány stanovené lhůty a při transpozici směrnic do národních zákonů si národní státy často příslušná ustanovení upravují. Postupují tak například v případě, že učiní určité ústupky Evropské unii s cílem dosáhnout kompromisu v Radě, a později svého rozhodnutí litují. Monitorování tohoto procesu je stále složitější.

2.16 Nepochybně lze nalézt pozitivní příklady v oblasti vzdělávání a modernizace, z důvodu nedostatků v oblasti rizikového kapitálu, výzkumu a vývoje, patentů a informačních a komunikačních technologií však výsledky nesplňují očekávání. Většina členských států zdaleka nevydává na výzkum a vývoj stanovená nejméně 3 % HDP, jak bylo dohodnuto na summitu v Barceloně. Nejúspěšnějšími jsou na tomto poli zřejmě skandinávské státy. Co se týče uvedených povinných 3 % HDP, bylo rozhodnuto o jejich rozdělení v poměru jedna třetina ku dvěma třetinám mezi vládu a podniky. Je zřejmé, že ve většině případů nesplňuje předpokládané cíle ani vláda, ani podnikatelé.

2.17 I v období stagnace je třeba věnovat trvale udržitelnému rozvoji hospodářství stejnou pozornost a specifickou legislativu. Tato problematika sestává z řady aspektů, jak je zřejmé ze sektoru energetiky. Komise správně zdůrazňuje otázky ochrany životního prostředí, a zde je třeba poukázat na nepříznivou situaci v nových členských státech. Komise porovnává vývoj v jednotlivých zemích s obsahem globálních dohod. Energetika se však může též stát hrozbou pro trvale udržitelný rozvoj vzhledem k růstu cen ropy jako důsledku zvýšení poptávky (Čína) a politické kontrole, na níž jsou energetické zdroje závislé.

2.18 Aby bylo možné obnovit důvěru v obchodní společnosti a akciové trhy po finančních skandálech v řadě firem, byly předloženy návrhy na evropskou variantu „řízení společností“.

2.19 První zpráva Komise o vývoji ekonomiky pokrývající několik let (2003-2006) poskytuje smíšený obraz situace v EU. Ve svém posledním hodnocení Komise zaznamenává jisté zlepšení v oblasti pracovního trhu, soutěžní politiky, prostředí ve firmách, nových technologií, vzdělávání a důchodového zabezpečení. Horší je situace v případě integrace trhů, vědy a výzkumu a změn v sociální oblasti a v oblasti ochrany životního prostředí. Za zvláště znepokojující považuje Komise rudce se zhoršující rozpočtovou situaci v řadě členských států, a nedostatek politické vůle tuto situaci řešit. Domnívá se, že dosažení dohodnutých výsledků v roce 2006 je pouhou iluzí, nedojde-li k urychlení nezbytných reforem. Takové selhání by též podstatně ohrozilo úspěšné dovršení Lisabonského procesu do roku 2010.

2.20 V aktualizované verzi své zprávy pro rok 2004 Komise uvádí, že se nové členské státy potýkají s podobnými problémy jako 15 dřívějších členských států (evropské patnáctky) co se týče rozpočtové situace, zadlužení a zaměstnanosti. Deset nových členů dosáhlo významného pokroku, projevujícího se, mimo jiné, rychlejším hospodářským růstem než v případě 15 dřívějších členských států, přestože mezi jednotlivými novými členy existují značné rozdíly. Komise zároveň upozorňuje, že je třeba překlenout obrovskou propast mezi deseti novými členy a evropskou patnáctkou.

2.21 Evropský hospodářský a sociální výbor se domnívá, že mají-li nové členské státy „srovnatelné problémy“ jako evropská patnáctka, neznamená to, že jsou ve stejné situaci. Porovnání s tzv. „zeměmi regionu soudržnosti“ lze použít pouze v určitém rozsahu. Nové členské státy představují „rozvíjející se ekonomiku“. Nezaměstnanost v některých zemích, a zejména v řadě regionů, je velmi vysoká. Restrukturalizace průmyslu je zde v plném proudu, což s sebou přináší vysokou míru nezaměstnanosti. Nezanedbatelná je závislost na zahraničních investicích.

2.22 Prizpůsobení legislativy a sociální a hospodářské praxe rozvinutým státům evropské patnáctky může být prováděno šokem. Stabilita, jež je klíčová pro udržení rostoucích vnitřních a zahraničních investic, předpokládá účinný finanční a měnový

dohled a odpovídající předvídatelnost legislativního procesu. Vytvoření takovéhoho stabilního prostředí není zaručeno, je proto vysoce důležité. Evropský hospodářský a sociální výbor souhlasí s názorem Komise, že s ohledem na zajištění stabilního prostředí je žádoucí, aby byl pro každého z deseti nových členů stanoven samostatný časový harmonogram pro dosažení finančních a ekonomických cílů.

2.23 V Unii sílí naléhavá potřeba řešení ekonomické situace. Komise, specializované rady a Evropská rada se ve svých záměrech pravidelně zaměřuje na komunitární problematiku. Tato základní otázka se objevuje také v dopisech předsedů vlád⁽¹⁾. Jsou formulovány základní rysy dalšího směřování Společenství, není však zřejmé, kdo je odpovědný za řízení a implementaci odpovídajících opatření v kterémkoli daném čase.

3. Vnitřní trh, zaměstnanost a Lisabonský proces

3.1 Ve vztahu k vnitřnímu trhu vyzývá Komise v následujícím roce k naléhavému řešení ve dvou oblastech⁽²⁾:

— Nové úsilí v klíčových záležitostech jako je komunitární patent, směrnice o duševním vlastnictví, směrnice o uznání profesní kvalifikace a akční plán finančních služeb, zásadní pro hospodářský růst a zaměstnanost. Další odložení řešení této problematiky by mohlo mít dalekosáhlé následky.

— Členské státy jsou vyzývány k zajištění „kvalitnějšího řízení“, t.j. účinné spolupráce mezi členskými státy a jejímu skutečnému uplatňování.

3.2 Řešení obou uvedených otázek je nezbytné pro dosažení cílů stanovených v Lisabonu a je základem pro fungování rozšířeného trhu. Rozsáhlejší vnitřní trh a konkurence nutí společnosti k dosažení vyšší efektivity a produktivity, což je v prostředí s relativně vysokými platy, jako je EU, klíčové pro posílení konkurenčního prostředí a dlouhodobé prosperity.

3.3 V současnosti vnitřní trh prakticky slábne, zatímco rozdíly v cenách v Unii se spíše zvětšují než zmenšují. Balance investic EU do zbývajících států světa a investic zvenčí vyznívá pro Unii negativně.

⁽¹⁾ Dopis premiéra **Blaira**, **prezidenta Chiraca** a **kancléře Schrödera** z 18. února 2004, a „Společný příspěvek k jarnímu zasedání rady 2004“, vypracovaný předsedy vlád p. **Aznarem** (Španělsko), p. **Balkenendem** (Nizozemí), p. **Berlusconim** (Itálie), p. **Durão Barrosou** (Portugalsko), p. **Millerem** (Polsko) a **Partsem** (Estonsko)

⁽²⁾ Zpráva o implementaci strategie vnitřního trhu (2003-2006) z 21. ledna 2004 – COM(2004) 22 final

3.4 Situaci v oblasti vnitřního trhu popisuje Komise takto: V současnosti probíhají práce na přípravě tzv. směrnice „nového přístupu“. Stále nebyl vytvořen trh se službami. Služby se podílejí více než 50 % na evropském HDP a 60 % na zaměstnanosti: proto je kladen přednostní důraz na nedávno navrženou směrnici o volném pohybu služeb. Probíhá liberalizace průmyslu rozvodných sítí (energetika, doprava a telekomunikace), Komise si je však vědoma řady problémů a překážek objevujících se v této oblasti. Nedostatečná harmonizace některých daní je nadále překážkou fungování vnitřního trhu. Na odstranění daňových nerovností se však pracuje. Připravuje se též akční plán finančních služeb. Komise vychází z předpokladu, že pokud vlády neuplatňují pravidla pro zadávání veřejných zakázek, dochází ke zřejmému zvýšení cen. Tato problematika bude opět zařazena na program jednání. V souvislosti se stárnutím populace hodlá též Komise podpořit zajištění mezinárodního přístupu ke zdravotní péči. Řešení problematiky evropského patentu se neustále odkládá.

3.5 Zjednodušení pravidel je řešeno na základě „Akčního plánu kvalitnější správy“. Na tomto úseku je však ještě třeba vykonat mnoho práce. Řada členských států neuplatňuje dohodnuté hodnocení vlivu.

3.6 Závažný problém představuje implementace. Vnitřní trh je založen na vzájemné důvěře. Tu bude nezbytné posílit zejména v souvislosti s rozšířením EU. Pro novou etapu jejího vývoje je podstatný následující výrok: „Avšak skutečný úspěch vnitřního trhu, jehož účastníky se stane 28 států, vyžaduje odlišný přístup a odlišné pracovní vztahy. Členské státy musí převzít odpovědnost za svůj vnitřní trh a vzájemně spolupracovat se všemi ostatními státy a Komisí na zajištění jeho praktického fungování.“⁽¹⁾

3.7 Zpracovává se též Strategie zaměstnanosti. Odpovědnost v této oblasti leží zejména na členských státech. Sociální systémy jsou však projednávány také na evropské úrovni, zaprvé proto, že národní rozpočtová politika musí být uplatňována v dohodnutém evropském rámci, a zadruhé v souvislosti s reformami pracovního trhu a stárnutím populace.

3.8 Přístup k doporučením Evropské operační skupiny pro zaměstnanost a jejich implementace závisí na rozhodování na národní úrovni. Uvedená doporučení silně podporují Lisabonský proces. Zahrnují širokou škálu problémů: pružnější podpora podnikání a modernizace, větší pracovní účast a „povzbuzení“ sociálního zabezpečení, investice do vzdělávání a školství, a uzavírání partnerství s cílem dosáhnout změny; veškerá tato činnost vyžaduje zapojení všech zainteresovaných subjektů a spolupráci při přijímání změn. Celou problematiku lze pravděpodobně nejlépe shrnout větou: „Evropa potřebuje více produktivní pracovní síly“. Evropský hospodářský a sociální výbor

vyjádřil ve svém nedávno vydaném stanovisku silnou podporu uvedeným doporučením Evropské operační skupiny pro zaměstnanost⁽²⁾.

3.9 Souvislost mezi klíčovým Lisabonským procesem a stabilní rozpočtovou politikou je zřejmá. Zpráva z jarního summitu⁽³⁾ předpokládá, že neuspokojivá implementace Lisabonské strategie je pro Evropu nákladná, vzhledem ke snížení hospodářského růstu, nedostatečnému zvyšování zaměstnanosti a zpoždění v oblasti vzdělávání a vědy a výzkumu.

3.10 Zpráva z jarního summitu se zabývá shora zmíněným vývojem v oblasti vnitřního trhu a zaměstnanosti. Ve vztahu k ekonomice založené na vzdělanosti vyzývá Komise ke zvýšení investic do vzdělávání a sítí, včetně vědy a výzkumu, a odborné přípravy.

3.11 Stále je nedostatečná vzájemná spolupráce mezi univerzitami a světem obchodu, jež jsou příliš odděleny. Taková situace brání vytvoření zamýšlené ekonomiky založené na vzdělanosti. Součinnost obou stran by, stejně jako ve Spojených státech, bezpochyby vedla ke zvýšení produktivity a posílení firem. Taková přidaná hodnota v současnosti většinou chybí. Zvláště je třeba upozornit na odliv mozků z Evropy: stále více odborníků odchází než přichází, a tento negativní⁽⁴⁾ trend se prohlubuje.

3.12 V souladu se svými ostatními zprávami uvádí Komise ve své zprávě z jarního summitu řadu jasně formulovaných návrhů založených na třech zásadách: investice, konkurenceschopnost a reformy.

3.13 Politická doporučení a zprávy o situaci v oblasti vnitřního trhu, strategie zaměstnanosti a Lisabonského procesu jsou srovnatelné ve smyslu dotčených subjektů a hodnocení. Komise spojuje veřejné výdaje s řadou socioekonomických oblastí. Upozorňuje tak na problémy související s přechodem od veřejných výdajů zaměřených na spotřebu k výdajům zaměřeným na produktivitu.

4. Institucionální rámec

4.1 Evropský hospodářský a sociální výbor uvádí, že pro řešení současné situace je nyní nezbytné, aby

— transformace z evropské patnáctky na evropskou pětadvacítku proběhla v obtížných ekonomických podmínkách co možná nejvyrovnaněji;

⁽²⁾ Stanovisko k opatřením na podporu zaměstnanosti – Úř. věstník C 110 z 30.4.2004 (SOC/159)

⁽³⁾ Zpráva Komise k jarnímu zasedání Evropské rady: Realizace Lisabonského programu – reformy pro rozšířenou Evropu – COM(2004) 29 final/2

⁽⁴⁾ Sdělení Komise radě a Evropskému parlamentu – vědci v Evropě: jedna profese, různé uplatnění – Úř. věstník C 110 z 30.4.2004 (INT/216), a Sdělení Komise nazvané „Evropa a základní výzkum“ – Úř. věstník C 110 z 30.4.2004 (INT/229).

⁽¹⁾ Zpráva o implementaci strategie vnitřního trhu (2003-2006) z 21. ledna 2004 – COM(2004) 22 final.

— zároveň by měly být splněny závazky již dříve přijaté na půdě Evropské rady, jež neztratily nic na své důležitosti; a

— je třeba udržet tempo a podnítit další rozvoj.

4.2 Podle názoru Evropského hospodářského a sociálního výboru se v uvedených případech nejedná pouze o otázku formulování politiky. Stejně důležité jsou organizační aspekty – především monitorování a dohled – a politické a kulturní aspekty. Na základě této skutečnosti Evropský hospodářský a sociální výbor uznává a souhlasí s analýzami a závěry Komise uvedenými ve Sdělení z 21. ledna 2004 a v aktualizované verzi zprávy pro rok 2004 ze 7. dubna 2004. Závěry Rady pro konkurenceschopnost ze 17. a 18. května jsou, bohužel, příliš obecné a málo konkrétní. ⁽¹⁾

4.3 Vzhledem k rozšíření Unie je třeba věnovat ještě větší pozornost dobrým institucionálním základům a pečlivému rozdělení pravomocí, bez nichž hrozí další zhoršení kázně a oslabení EU. ⁽²⁾

4.4 V průběhu let se odpovědnost a rozhodovací pravomoci na úrovni Společenství a na mezivládní úrovni postupně odlišovaly. Dokonce i návrh ústavy jasně předpokládá, že společenství 25 států nemůže fungovat stejným způsobem jako společenství 15 států.

4.5 Zavedení Eura mělo, spolu s řádným fungováním Paktu stability a růstu, vést k většímu sblížení jednotlivých států. Příliš mnoho dohod a rozhodnutí však není závazných.

4.6 Nedostatek účinných výsledků z plnění přijatých závazků podstatným způsobem snižuje potenciál Evropské unie.

4.7 Na půdě Evropské rady dochází ke shodě na stanovených cílech, přestože jsou často formulovány příliš obecně a málo precizně. Politicky správné úmysly však nejsou transformovány do konkrétních zákonů a předpisů, jež by bylo možné skutečně vynucovat.

4.8 V posledních letech se očekával velký přínos od politické soutěže, metody „označení a zostuzení viníků (*naming and shaming*)“ a metody otevřené spolupráce. Ve ztížených ekonomických podmínkách je však takový přístup neúčinný. Ve skutečnosti členské státy vůbec, nebo pouze minimálně, upozorňují na nedostatky v jiných členských státech. Za těchto podmínek je manévrovací prostor Komise omezený. Prakticky neexistuje žádná uspokojivá alternativa ke komunitární metodě.

4.9 Situace na vnitřním trhu je problematická. Cíle a dohody o volném pohybu a rovných podmínkách („rovném hracím poli“) nejsou dostatečně nebo vůbec implementovány. Výsledky v jednotlivých státech ukazují, že se stále zhoršuje, někdy velmi podstatně, řádné přejímání směrnic o vnitřním trhu do národního zákonodárství. ⁽³⁾

4.10 Subsidiarita je správnou zásadou. Jedním z jejích málokdy zmiňovaných aspektů je však skutečnost, že neoprávněný odkaz na subsidiaritu vede k rozdílnému výkladu legislativy EU v jednotlivých členských státech.

4.11 Existují též rozdíly v rychlosti růstu jednotlivých států, jako je tomu v případě Evropské měnové unie. Ta má nyní 12 členů, 13 dalších států se k ní hodlá připojit. Evropská měnová unie s 12 členy a pouze 3 nečleny fungovala zcela odlišně než v případě, kdy má 12 členů a 13 nečlenů, přestože nové členské státy přinášejí novou ekonomickou perspektivu. Bude nutné věnovat velkou pozornost rozpočtové kázní, stanovené ve Smlouvě.

4.12 Měna euro bude muset být podpořena makroekonomickou politikou členských států a dalším rozvojem a prohloubením celkové integrace.

4.13 Zásada, že Unie je založena na principu vlády práva, musí být zaručena za všech okolností.

4.14 Je proto nezbytné nalézt způsob jak zajistit, aby se Komise a Rada neomezovaly pouze na upozorňování na nedostatky a naléhavé výzvy členským státům, aby se pak vrátily ke své každodenní činnosti. Lisabonský proces a následné rozšíření zkrátka vyžadují přísné dodržování dohodnutých závazků.

4.15 Lisabonský proces představuje strategický plán. V tomto ohledu je srovnatelný s předchozími strategickými koncepty, jež přispěly k radikálnímu pokroku v integraci. V těchto případech byla v rámci plánování stanovena za úzké spolupráce Komise a členských států časová omezení a důsledně kontrolovaný sled jednotlivých etap. Na konci 60. let to platilo pro celní unii, zakotvenou ve Smlouvě o založení evropského společenství. Úspěch projektu „Evropa 92“ byl též výsledkem obdobného způsobu plánování. Sloučením 279 návrhů směrnic do jednoho systému na základě Jednotného aktu z roku 1987 byla překonána stagnace a bylo dosaženo zásadního pokroku při vytváření jednotného trhu. Dalším příkladem úspěšného projektu je Evropská měnová unie. Od roku 1993 se neustále snižovaly rozpočtové deficity všech případných účastníků. Stejně tomu bylo v případě inflace a s ní spojené úrokové míry. Následkem toho mohl vývoj eura a měnové politiky garantované nezávislou Centrální bankou splnit stanovené předpoklady.

⁽¹⁾ Závěry Rady pro konkurenceschopnost ze 17. a 18. května 2004

⁽²⁾ K této problematice vydal Evropský hospodářský a sociální výbor stanovisko v roce 2002 – viz Úř. věst. C 221 ze dne 17.9.2002

⁽³⁾ Viz tabulka o vnitřním trhu, edice 13, 13. července 2004 http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/score/docs/score13/score13-printed_en.pdf

4.16 Ve shora uvedených případech byla buď úspěšně uplatněna komunitární metoda, jako v případě celní unie a projektu Evropa' 92, nebo k potřebnému kladnému výsledku přispěla úspěšná spolupráce členských států, což platí zejména o účasti v Evropské měnové unii. Problém spočívá ve skutečnosti, že ani jeden z uvedených přístupů se v současnosti neuplatňuje. Pokrok nyní zcela závisí ne politické vůli.

4.17 Na jednání Evropské rady konaném 27. a 28. května 2004 byly fakticky přijaty analýzy a závěry Komise. Rada zdůrazňuje důležitost vyrovnaných, či dokonce přebytkových, rozpočtů a cenové stability, a trvá na dodržování Paktu stability a růstu. Vedle zohlednění potřeby sociální soudržnosti a udržitelnosti předpokládá Rada tři prioritní oblasti pro projednání na půdě Rady pro konkurenceschopnost: silná konkurenceschopnost, povzbuzení vnitřního trhu a zkvalitnění legislativy. Nezbytné jsou investice do vzdělání. Co se týče politiky pracovního trhu, přiklání se Evropská rada k implementaci zprávy Evropské operační skupiny pro zaměstnanost.

5. Evropa na nové křižovatce

5.1 Evropa se opět ocitla na křižovatce. Ekonomické oživení je stále křehké. Nejsou plněna očekávání spojená s Lisabonským procesem. Evropa vstupuje do nové etapy, kdy se počet jejích obyvatel zvýší o 20 % a stane se různorodější. Zároveň však s sebou rozšíření přináší nové pobídky a nový příslib růstu a prosperity.

5.2 V sázce je důvěryhodnost Evropské unie. Je třeba vzít v potaz význam veřejného mínění a klesající podporu integračního procesu.

5.3 Po rozšíření by se Unie neměla stáhnout do sebe. Hraje se v celém světě: Evropský hospodářský a sociální výbor se domnívá, že hlavním měřítkem úspěchu je postavení Unie ve světě – nikoli pouze ve vztahu ke Spojeným státům, ale z celkového pohledu, včetně prudce se rozvíjejících a rozšiřujících trhů jako je Čína, jihovýchodní Asie a Indie, jež si nárokují příslušné místo v globalizovaném světě.

5.4 Analýzy a doporučení Komise stejně jako předsednictví Rady na jarním summitu se každoročně nesou ve stejném duchu. Názor na to, jak má Unie a jednotlivé členské státy postupovat, se u jednotlivých institucí téměř neliší. Stále větší pozornost je věnována konkurenceschopnosti, občas se ale členské státy odchylují od vydaných doporučení a přijatá rozhodnutí nejsou odpovídajícím způsobem nebo vůbec uplatňována. Výkon a implementace rozhodnutí představuje závažný problém.

5.5 Ze všech uvedených důvodů je účinné obnovení Lisabonského procesu velmi důležité. Evropský hospodářský a sociální výbor zdůrazňuje klíčový význam této dlouhodobé perspektivy. Sdílí záměry Komise a Evropské rady a nabízí společnou cestu vpřed pro dřívější i nové členské státy.

5.6 Tato cesta vpřed nemůže být zaměřena jinak než na prohloubení integrace. Bez ní nepokročí společenství 25 států dále než k zóně volného obchodu. Z hlediska budoucí globalizace by byl takový výsledek pro evropskou ekonomiku, firmy i obyvatele nežádoucí.

5.7 Formulování „nového stylu“ Lisabonského procesu na evropské úrovni – posílení konkurenceschopnosti a vzdělanosti jako základního prvku hospodářství, podpora trvale udržitelného rozvoje, sociálních konzultací a dialogu – může též příznivě ovlivnit nezávislou politiku jednotlivých členských států.

5.8 Z politických doporučení vyplývá, že zdravé veřejné finance a veřejné a soukromé investice vyžadují soudržný, transparentní a důvěryhodný rámec, jenž musí zaručit Rada a Komise. Unii palčivě schází dynamika, a Evropa se opět ocitá na křižovatce.

6. Doporučení a závěry

6.1 Při tomto procesu vychází Evropský hospodářský a sociální výbor z těchto výchozích skutečností:

- při zpracování analýz a stanovení cílů je nutné přesně odlišit rozhodovací pravomoc vyhrazenou Evropské unii a členským státům;
- je třeba stanovovat pouze reálné cíle, aby byla zachována důvěryhodnost a vyloučena zklamání;
- mezi těmito cíly musí klíčové místo náležet hospodářskému růstu a „novému stylu“ Lisabonského procesu s ohledem na posílení konkurenceschopnosti a podporu strukturálních změn;
- Členské státy by neměly Evropské unii vyčítat stanovení cílů evropské politiky, na nichž se společně dohodly.

6.2 Aby byla zajištěna transparentnost, je nezbytné věnovat potřebnou pozornost institucionálnímu rozměru. Rozdělení různých pravomocí mezi členské státy a Unii nebylo podpořeno odpovídajícími konzultacemi. Takovýto alibistický přístup nelze ospravedlnit před firmami ani občany.

6.3 Závaznější dohody by navíc přinesly podporu členským státům a fungování Komise uvnitř i navenek. Je zřejmé, že v rozšířené Unii bude Komise potřebovat pevně stanovený základ pro své působení.

6.4 Členské státy budou muset zajistit dodržování svých povinností v oblasti veřejných rozpočtů a makroekonomické politiky, k nimž se samy zavázaly v Paktu stability a růstu.

6.5 Tato problematika se stále častěji řeší i na mezivládní úrovni. Evropský hospodářský a sociální výbor před touto tendencí důrazně varuje. Žádný jednotlivý členský stát ani jejich skupina nemá pravomoc přebírat zvláštní úlohu Komise. Každý členský stát samozřejmě vznáší argumenty ze svého pohledu a uplatňuje své politické cíle, i v případech, kdy vyzývají k větší objektivitě a citlivému monitorování.

6.6 Ústavní smlouva počítá s větší koordinací politik v rámci evropské pětadvacítky. V tomto klíčovém období by bylo prospěšné rozšířit metodu přijímání rozhodnutí kvalifikovanou většinou hlasů. Jinak budou nadále nevhodně vetována důležitá rozhodnutí. Zástupci průmyslu, sociální partneři a jiné sociální subjekty (univerzity, výzkumné ústavy apod.) by mohli příznivě přispět k tomuto kvalitnějšímu politickému řízení.

6.7 Vždy zde hrozí riziko roztržičnosti. Evropský hospodářský a sociální výbor podporuje jednotný přístup, jehož lze dosáhnout prostřednictvím větší účinnosti Rady pro konkurenceschopnost, ve spolupráci s Radou ECOFIN, podpořené větší publicitou. S tímto stanoviskem souhlasí závěry Evropské rady, stejně jako argumenty vycházející z výzvy předsedů vlád⁽¹⁾ ke jmenování „superkomisaře“ odpovědného za hospodářskou politiku.

6.8 Podle názoru Evropského hospodářského a sociálního výboru je nezbytné, aby činnost Rady pro konkurenceschopnost byla za všech okolností transparentnější. Jedná se o praktický základ kvalitnějšího řízení. Fungování Rady neprospívá, když se v jednacím sále schází řada komisařů se stále se měnícími skupinami zástupců vlád jednotlivých států odpovědných za různé oblasti politiky. Komise musí zaprvé zajistit, aby uspořádání Rady pro konkurenceschopnost bylo transparentní a jasně reprezentovalo názor veřejnosti. Vzhledem k důležitosti Lisabonské agendy se zjevně jedná též o úkol pro předsedu Komise. Zadruhé by měla lepší organizace Rady pro konkurenceschopnost a reorganizace na úrovni EU vést k jasnějšímu rozdělení odpovědnosti jednotlivých členů národních vlád v mezinárodním měřítku. Tím by byla posílena schopnost přesvědčit veřejnost a pocit vzájemné odpovědnosti za realizaci sdílených politik.

6.9 Co se týče otázky „vícerychlostní Evropy“, neexistuje žádná formální definice, z níž by mohla Unie vycházet. Některé projekty, jako měnová unie a Schengenská dohoda, jsou úspěšné. Odlišná situace a přístup jednotlivých členských států, prezentované v Doporučeních pro hospodářskou politiku, nejsou dostatečným podkladem pro řešení nedostatečně definované problematiky „vícerychlostního postupu“, jež by mohly vést ke zkrácení výsledků hospodářské soutěže. Dobrým výchozím bodem by se mohl stát proces obsažený v návrhu ústavy.

6.10 Pro vnitřní trh – jenž nadále zůstává středobodem integrace – není metoda „vícerychlostního“ postupu vhodná, neboť by v určitých záležitostech vedla k vytváření měnicích se koalic a nabídla zdráhajícím se členským státům příliš jednoduché řešení jejich dilemat.

6.11 V oblastech vyhrazených členským státům je složité nabídnout obecný soubor opatření a změn. Řešení tohoto problému, především prostřednictvím přesné definice situace v příslušném státě a nejlepší praxe, je třeba podporovat všemi možnými způsoby. Tyto metody je třeba dále propracovávat na základě srovnatelných statistik; Komise bude též potřebovat soubor nástrojů, jež jí umožní lépe hodnotit kvalitu veřejných výdajů.

6.12 Evropský hospodářský a sociální výbor nadále podporuje politiku politické soutěže a otevřené koordinace v jasně definovaných oblastech politiky, kde nelze uplatnit komunitární metodu. Pouze však za předpokladu, že budou dosahovat pouze omezených výsledků (zejména v krátkodobém horizontu), neboť členské státy se samozřejmě navzájem nehodnotí. Některé členské státy však stanovenou politiku vhodně přizpůsobují, např. v oblasti důchodového zabezpečení a pracovního trhu. Je třeba zvýšit obecné povědomí o těchto skutečnostech.

6.13 Evropská rada upozorňuje, že Komise hodlá vypracovat „cestovní mapu“ pro posílení a implementaci Lisabonské strategie. Hlavním výchozím bodem zde musí být „kvalitnější řízení“. Pro zajištění důvěryhodnosti a stability je nezbytný jasný institucionální rámec.

6.14 Evropský hospodářský a sociální výbor doporučuje, aby byly při vytváření „nového stylu“ Lisabonského procesu převzaty některé úspěšné postupy projektu „Evropa '92“. Podle stávající praxe by tak mohly být jednotlivé zprávy o politických doporučeních, vnitřním trhu, zaměstnanosti a Lisabonském procesu shrnuty do jasného plánu vymezujícího jednotlivé etapy a časový harmonogram. Na jeho základě by pak bylo možné určit, jaké činnosti lze od kterých institucí očekávat (Komise, Rada, Evropský parlament či členské státy), z jakého rozhodnutí a se vychází a v jakém časovém horizontu má být daná činnost provedena. V této souvislosti Výbor zdůrazňuje klíčovou roli Komise a komunitární metody, jež přispěly k úspěchu projektu „Evropa '92“. Komise vypracovává roční zprávy o dosažených pokrocích, a po konzultaci s Evropským parlamentem Rada ECOFIN a Rada pro konkurenceschopnost určují priority, z nichž má Komise ve svých návrzích vycházet.

6.15 Jediného skutečného úspěchu Lisabonského procesu bylo dosaženo v oblasti vnitřního trhu, přinejmenším z hlediska legislativy a pravidel. Přetrvává však řada nedostatků v jejich implementaci. Tento pokrok je přímým výsledkem uplatnění komunitární metody. Výbor podporuje sloučení všech subjektů působících na vnitřním trhu do jasného plánu s jednoznačně stanovenými lhůtami:

⁽¹⁾ Dopis p. premiéra Blaira, presidenta Chiraca a kancléře Schrödera z 18. února 2004.

— veškeré nerealizované aspekty akčního plánu vnitřního trhu;

- nerealizované aspekty akčního plánu finančních služeb;
- aspekty sektoru vzdělávání, jež spadají do rozhodovací pravomoci Společenství;
- přehodnocení a uvolnění nadměrně přísných a podrobných pravidel;
- implementace a výkon rozhodnutí.

6.16 V případě oblastí, o nichž rozhodují národní státy, jako je sociální zabezpečení, pracovní trh (Evropská operační skupina pro zaměstnanost) a daně, doporučuje Evropský hospodářský a sociální výbor, aby Rada rozhodovala, na návrh Komise – v souladu se zásadou politické soutěže a otevřené koordinace – o stanovení cílů a jejich implementaci. Plán sestávající z jednotlivých na sebe navazujících kroků by měl též upravovat způsob monitorování pokroku dosaženého v těchto národních procesech. Řízení je v těchto oblastech nejobtížnější, nemá však význam uzavírat dohody, jež nejsou uplatňovány.

6.17 „Nový styl“ Lisabonského procesu by měl řešit i ostatní záležitosti, jež nezávisí na stanovených pravidlech a někdy jsou pouze zčásti řízeny veřejnou mocí, souvisí však s konkurenceschopností, vzdělaností a výkonností ekonomiky; patří mezi ně:

- politika jednotlivých sektorů průmyslu vyplývající ze společných konzultací mezi zástupci průmyslu, Komisí a Radou (včetně jednání o sociálních otázkách) ⁽¹⁾;
- výsledky technických programů a platform EU, širší přeshraniční spolupráce mezi vědeckými institucemi a vědci v rámci Unie, a podpora spolupráce mezi univerzitami a světem obchodu;

- regionální politika, se zvláštním důrazem na vzdělání a modernizaci.

6.18 Komise a Evropská rada jsou zastánci projektu „*Partnerství pro změnu*“. Evropský hospodářský a sociální výbor toto úsilí plně podporuje. Tato koncepce by mohla být velmi užitečná koncepcí. Lisabonská strategie nebyla nikdy vnímána jako čistý vertikální proces. Její úspěch je ovlivněn skutečností, že formulování, výkon a implementace politiky závisí na řadě subjektů: správních orgánech (na evropské, národní a mezinárodní úrovni), sociálních partnerech na všech úrovních, firmách, univerzitách a mnoha dalších sociálních partnerech tvořících občanskou společnost. Novým a velmi nezbytným zdrojem inspirace může být jasná prezentace stanovených cílů a vysvětlení všem politickým a sociálním aktérům, co se od nich očekává.

6.19 Projekt *Partnerství pro změnu* disponuje velkým potenciálem, bude-li správně prezentován. Může přinést nový způsob vzájemné komunikace a nová spojení mezi různými skupinami zapojenými do procesu evropské integrace. I takový postup je součástí „dobrého řízení“.

6.20 Evropská rada vyzvala Komisi, aby vytvořila *Skupinu na vysoké úrovni*, jež by pro Komisi vypracovala k 1. listopadu 2004 zprávu o uplatňovaném přístupu k Lisabonskému procesu. Tato zpráva a vize uvedené *Skupiny na vysoké úrovni* bude tvořit důležitou součást střednědobé zprávy o Lisabonské strategii určené pro jarní summit 2005. Evropský hospodářský a sociální výbor byl vyzván Evropskou radou, aby při této příležitosti sdělil svá doporučení týkající se Lisabonské strategie.

V Bruselu dne 15. září 2004.

Předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Viz závěry Rady pro konkurenceschopnost z 26. a 27. listopadu 2003.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Budování naší společné budoucnosti: politické výzvy a rozpočtové prostředky rozšířené Unie 2007 – 2013

(COM(2004) 101 final)

(2005/C 74/07)

Dne 18. března 2004 Evropská komise v souladu s článkem 262 smlouvy zakládající Evropské společenství rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor na téma výše uvedené.

Specializovaná sekce „Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost“, pověřená přípravou prací v této oblasti, vypracovala své stanovisko dne 13. července 2004 (zpravodaj: p. DASSIS).

Během svého 411. plenárního zasedání konaného ve dnech 15. a 16. září 2004 (zasedání z 15. září 2004) Evropský hospodářský a sociální výbor přijal stávající stanovisko počtem 143 hlasů pro, 26 hlasů proti a 11 se zdrželo hlasování..

1 Rámec stanoviska

1.1 1. května 2004 učinila Evropská unie velký krok směrem k realizaci vizí zakladatelů Evropského společenství v roce 1952, která byla i vizí všech lidí, kteří poznali války, katastrofy a jiná neštěstí a žili v bídě a utrpení. Cesta, která nám zbývá k dosažení skutečné evropské integrace není již tak dlouhá. Evropa s 25 členskými státy je v dnešní době skutečností a rozhodnutí týkající se 25 členné Unie již bylo přijato.

1.1.1 Tento pokrok však neznamená, že bylo zažehnáno veškeré riziko návratu zpět, včetně s ním spojených nepředvídatelných následků. Společná evropská stavba se musí opírat o pilíře. Nejpevnější z nich představuje přesvědčení občanů, že budou integrální součástí této stavby, jejich hrdost, že patří k rozsáhlému geograficko-demokratickému celku, který představuje jistotu a záruku míru a respektování lidské důstojnosti a jehož cílem je blaho všech, že jsou součástí struktury, kde solidarita představuje pro všechny nejzákladnější pravidlo chování. Občanů prochnutých pocitem vlastenectví vůči Evropě a hrdých na to, že v ní žijí.

1.2 Aby tomu tak doopravdy bylo, je nevyhnutelné, aby Evropská unie konsolidovala společné politiky, které již má, a aby začala nepřetržitě a s využitím demokratických postupů pracovat na koncepci a zavádění dosud chybějících politik s cílem stát se kromě hospodářské a měnové unie také sociální a politickou skutečností.

1.3 Formulace a aplikace těchto politik představuje samozřejmě určité náklady, které bude nutné rozdělit rovnoměrně a v závislosti na ekonomickém výkonu každého obyvatele, každé země.

1.4 EHSV si přeje přispět k projednávání rozpočtu na nové programové období 2007-2013 a na základě konzultace

Komise vydává k této otázce stávající stanovisko, ve kterém zároveň zohlednil sdělení Komise: Třetí zpráva o hospodářské a sociální soudržnosti ⁽¹⁾.

1.5 EHSV se neomezuje pouze na kritické přezkoumání těchto dokumentů, ale uvažuje také o tématech, otázkách a politických stránkách, které zde nejsou zmiňovány, a to přes svou velkou důležitost, kterou představují pro budování evropské budoucnosti a pro funkční rozpočet Unie během zvažovaného rozpočtového období.

1.6 Vzhledem k povaze a složení EHSV se tedy nemůžeme omezit pouze na kritické přezkoumání těchto dokumentů, zejména pak sdělení Komise týkajícího se finančních perspektiv 2007-2013, ale musíme se také věnovat tématům, otázkám a politickým stránkám, které nejsou ve výše zmiňovaném sdělení uvedeny.

1.7 Jinými slovy to znamená, že paralelně s názorem (shodným či rozdílným), který EHSV vyjádří ke stanoviskům a návrhům Evropské komise, musí Výbor zároveň přispět k pokroku v diskusi týkající se společné budoucnosti Evropy tím, že bude trvat na ostatních stránkách propojených s touto otázkou.

2 Celkové shrnutí sdělení Komise

2.1 Ve svém sdělení Radě a Evropskému parlamentu ⁽²⁾ Komise vysvětluje svoji vizi Evropské unie a příští rozpočtový plán na období 2007-2013.

2.2 S cílem využít všech výhod rozšíření a pomoci Evropě k prosperitě Komise navrhuje tři velké priority: trvale udržitelný rozvoj, zájmy občanů a posílení úlohy Unie jako světového partnera.

⁽¹⁾ COM(2004) 107 final.

⁽²⁾ COM(2004) 101 final z 10. února 2004.

2.3 Trvale udržitelný rozvoj: růst, soudržnost a zaměstnanost

2.3.1 Během zasedání Evropské rady v Lisabonu v roce 2000 schválili představitelé států a vlád program, který si klade za cíl vytvořit takovou Evropu, jež se stane „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomikou světa, vycházející z vědomostí, schopnou trvalého hospodářského růstu doprovázeného kvantitativním i kvalitativním zlepšováním zaměstnanosti a hlubší sociální soudržností“.

2.4 Podle Komise je nutno tento postup oživit pomocí stanovení reálných a operačních cílů, a to jak na úrovni členských států, tak i na úrovni EU. Je nutné podporovat konkurenceschopnost podniků na vnitřním trhu, zlepšit výzkum a vývoj, propojit Evropu prostřednictvím sítí, zlepšit v EU kvalitu výuky a vzdělávání, důrazně posílit Agendu pro sociální politiku a zároveň společnosti pomoci, aby byla schopná nejen předvídat, ale i řídit společenské transformace.

2.5 Cíle týkající se růstu a konkurenceschopnosti budou zároveň hlavními prioritami příští generace **regionálních politik a politik soudržnosti**, které budou věnovat pozornost především méně rozvinutým regionům. V porovnání s minulostí se musejí růst a soudržnost stále více doplňovat.

2.6 V budoucnu bude muset politika soudržnosti systematicky řešit problém nedostatečné konkurenceschopnosti, aby se na růstu a zaměstnanosti podílel větší počet regionů Unie.

2.7 Ve svých návrzích Komise kromě jiného výslovně jmenuje rozhodnutí přijatá Radou v roce 2003, tj. reformovat **společnou zemědělskou politiku** a stanovit až do roku 2013 zemědělské výdaje ve spojitosti s tržními opatřeními a přímými platbami. Touto reformou dojde k radikálnímu přeměrování agrární politiky EU směrem k trvale udržitelnému rozvoji prostřednictvím zrušení vazby mezi podporami a produkcí. **Budoucí politika zemědělského rozvoje**, reorganizovaná v rámci jediného nástroje, přispěje k posílení konkurenceschopnosti zemědělství, k pokroku v oblasti životního prostředí a k větší rozmanitosti agrární oblasti. Počítá i s uvolněním dodatečných úvěrů prostřednictvím částečných převodů částech pocházejících z přímých plateb provozovatelům s cílem posílit programy určené pro zemědělský rozvoj.

2.8 **Nová společná politika v oblasti rybolovu** se bude ve své reformované podobě nadále soustřeďovat na udržitelné využití zdrojů. **Politika životního prostředí** svou koncepcí podporuje účinnost a konkurenceschopnost a odpovídá nejen očekávání občanů přejícím si zlepšení životních podmínek a solidarity mezi generacemi, ale i mezinárodním závazkům.

2.9 Občanství

2.9.1 Podpisem Amsterodamské smlouvy byla většina politik týkajících se svobody, bezpečnosti a spravedlnosti převedena na komunitární úroveň. Dnes si všichni uvědomují, že otázky spojené s imigrací, azylem a bojem proti kriminalitě a terorismu

již nemohou být dostatečně zodpovězeny v podobě opatření přijatých exkluzivně na národní úrovni. Toto platí i pro oblast ochrany před přírodními katastrofami a zdravotními či ekologickými krizemi, pro přístup k veřejným službám a pro problematiku týkající se spotřebitelů a zdraví.

2.10 Všechny tyto akce bude možno rozvinout díky dokonalejším nástrojům a dostatečným finančním prostředkům.

2.11 EU ve světě

2.11.1 Rozšířená Unie musí hrát důležitější roli jako vedoucí síla regionální sítě a jako světový partner. Aby splnila tato očekávání, musí se z EU stát politicky odpovědný aktér, schopný využít své vlastní váhy.

2.12 Je nutné, aby EU plně hrála svoji roli světové politické mocnosti a v oblasti strategické bezpečnosti. Tento úkol spočívá především v ochraně společnosti před hrozbami, v zajištění civilní bezpečnosti a v ochraně občanů před různými typy rizik.

2.13 Finanční požadavky

2.13.1 Těchto cílů je možno dosáhnout i v Unii s 27 členskými státy, aniž by bylo nutné zvýšit současný strop výdajů.

2.14 Aby bylo možné čelit výše popsané výzvě, spočívající ve vypracování proveditelného politického projektu, je nutné disponovat zdroji potřebnými k jeho realizaci. Komise na příslušné období spočítala úroveň průměrných výdajů na 1,14 %. Dojde k novému důležitému přerozdělení rozpočtu s cílem podpořit nové priority. Nejdříve dojde k navýšení výdajů v důsledku rozšíření, ale na konci období se bude rozpočet blížit své původní úrovni. Závazky budou nižší než současný strop představující 1,24 % HDP.

2.15 Komise navrhuje, aby se do budoucnosti počítalo se zavedením plošného korekčního mechanismu, který by definoval průhlednou a objektivní metodu úpravy rozpočtového zatížení, považovaného v porovnání s relativní prosperitou země za nadměrné.

2.16 Komise připraví během roku 2004 příslušné legislativní návrhy spolu s přesným popisem postupu, které budou sloužit k dosažení stanovených cílů.

3 Připomínky EHSV ke sdělení a návrhům Evropské komise

3.1 EHSV hodnotí toto sdělení Evropské komise celkově jako pozitivní. Podíváme-li se na text detailně, můžeme říci, že je celkově:

— koherentní: jeho jednotlivé části na sebe navazují a představují homogenní celek bez protikladů, rozporů a opomenutí,

- spočívá na jasné politické vizi: svůj politický základ orientuje uspokojivým, kompletním a prozíravým způsobem na cíle odůvodňující hledání společné budoucnosti,
- navrhuje v oblasti politické praxe jasné a logické volby a priority: navrhuje akce a předkládá opatření v logice stanovených politických cílů,
- vyvážený: aniž by se vyhýbal určitým kompromisům či možnosti vytvořit nové rovnováhy a kombinace, snaží se přizpůsobit disponibilní prostředky potřebám, které vyžaduje realizace politických cílů cestou specifické politické praxe.

3.2 EHSV kladně, nebo spíše velmi kladně, hodnotí specifické volby a koncepce textu vyjádřené v a vyslovuje jim svou podporu. Konkrétně se jedná o následující prvky:

3.2.1 Pojem trvale udržitelného rozvoje a jeho obsah, jakož i příslušná kombinace prvků hospodářských, sociálních a týkajících se životního prostředí.

3.2.1.1 EHSV v této otázce souhlasí se stanoviskem Komise a poznamenává, že koncept trvale udržitelného rozvoje je komplexní a zahrnuje:

- ochranu přírodních zdrojů Unie (oblast životního prostředí),
 - vytváření příznivého klimatu:
- 1) pro zvýšení konkurenceschopnosti (ekonomicko-quantitativní složka)
 - 2) pro zlepšení solidarity (sociálně-kvalitativní složka), se zvláštní pozorností věnovanou občanům, kterým hrozí sociální vyloučení, zajištění vyšší úrovně prosperity a jistoty pro všechny Evropany.

3.2.1.2 Ve skutečnosti se pojem trvale udržitelného rozvoje nedá hodnotit jen kvantitativními parametry ekonomického růstu, ale zahrnuje i prvky kvalitativní (sociální prvky, prvky týkající se životního prostředí).

3.2.1.3 EHSV pranýřuje zmatenost, která v jiných textech panuje mezi pojmy „trvale udržitelný hospodářský růst“ a „trvale udržitelný rozvoj“. Ve svém stanovisku k „Hodnocení strategie EU ve prospěch trvale udržitelného rozvoje“⁽¹⁾ říká, že finanční perspektivy EU na období od 2007 do 2013 by mohly být příležitostí vtisknout trvale udržitelnému rozvoji rozhodující impuls. Navíc shledává, že nestačí pokračovat v provádění těch platných politik, které se pro trvale udržitelný rozvoj ukázaly jako problematické, a v budoucnosti je zahrnout do rozpočtové linie „Trvale udržitelný růst“. Navíc zde zdůrazňuje, že „trvale udržitelný rozvoj“ a „trvale udržitelný růst“ jsou dva odlišné pojmy, které si mohou i protřečít.

3.2.1.4 EHSV připomíná, že je třeba si uvědomit, že na konkretizaci trvale udržitelného rozvoje, je nevyhnutelné a naléhavé vyčlenit větší finanční prostředky než ty, které mu byly k dnešnímu dni přiděleny či jsou uvedeny v rozpočtových výhledech na období 2007-2013. Jinak vzhledem k nedostačným ekonomickým prostředkům a k faktu, že životní prostředí je kolektivní veřejný majetek, který nezná hranice, a zároveň důležitou součástí strategie trvale udržitelného rozvoje, EHSV si klade otázku, do jaké míry by nebylo naznačeno vyloučení investic vztahujících se k výpočtu rozpočtového deficitu stanoveného v rámci Paktu stability a růstu⁽²⁾.

3.2.1.5 Evropa může hrát v globalizované ekonomice rozhodující úlohu a ovlivnit její vývoj v tom smyslu, že dá trvale udržitelnému rozvoji větší prostor. Plánované finanční prostředky na to však nestačí. Evropská unie se musí vyjadřovat jednotně. Členské státy, ať jsou jakkoliv velké a důležité, nemohou vývojové tendence změnit. Koordinace jejich úsilí při dosahování společných cílů v rámci Evropské unie je tudíž zcela nezbytná.

3.2.2 Ekonomická návratnost sociální soudržnosti znamená, že kromě sociálního dopadu a snížení rozdílů, tento proces soudržnosti zároveň přináší kvantitativní zlepšení ukazatelů hospodářského růstu jako takového.

3.3 Program jako celek, jehož cílem je najít a přiblížit realizaci této globální politické vize, vychází ze základního konceptu trvale udržitelného rozvoje, definovaného uvnitř kompozitního rámce jeho ekonomickým, sociálním a ekologickým rozměrem.

3.4 Text Výboru vycházející z analýz třetí zprávy pro hospodářskou a sociální soudržnost předkládá problematiku a diskusní téma týkající se organizace spolupráce mezi regiony a postupu na její podporu.

3.4.1 Navrhuje se zrušit „programové doplňky“ komunitárních podpůrných rámců (CCA) i samotné rámce CCA jako řídicí nástroje a nahradit je rovnocenným strategickým textem pro oblast soudržnosti, který by byl z komunitárního pohledu vyrovnaný.

3.4.2 Ve stejném duchu je vzhledem k diagnóze neúčinnosti dosud používané praxe spolu s 60 nebo 70 prioritami bývalých textů navrhováno souběžně stanovit tři nebo čtyři priority vztahující se ke každé jednotlivé zemi a jednu společnou, která by představovala administrativní reformu. Aby bylo možné brát větší zřetel na specifické podmínky členských států, mohla by Evropská unie navíc schválit pružnější a decentralizované způsoby řízení s tím, že by současně vyžadovala kompletní průhlednost a přesnost.

⁽¹⁾ EHSV 661/2004 z 28/4/2004.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV „Rozpočtová politika a typ investic“, Úř. věst. C 110, 30.4.2004, s. 111.

3.4.3 Zdá se, že návrh upravit kontrolní metodu hospodářského a finančního řízení má významný dopad: místo kontrolování projektu za projektem bude zvolen předběžný závěr důvěryhodného paktu, který v dané oblasti stanoví příslušná pravidla. V této podobě se musí kontrolní postup provádět v homogenním rámci přijatém všemi příslušnými instancemi.

3.4.4 Na druhé straně EHSV vyjadřuje své obavy vzhledem k narůstajícímu rozdílu mezi závazky a platbami. Odhaduje se, že na konci finančního období 2007-2013 dosáhne tento rozdíl 188 miliard eur, neboli rozpočet na jeden celý rok. EHSV tedy považuje za nevyhnutelné zmírnit rozpočtové perspektivy. Nabízí možnost prodloužit u závazků upsaných v rámci strukturálních fondů (změna pravidla n+2 na n+3) termín plateb o jeden rok, čímž by bylo možné použít a využít takto uvolněné částky vyrovnanějším způsobem a vyhnout se časovému tlaku, což se jeví jako rozumnější a účinnější způsob.

3.5 Samotné jádro diskuse musí vycházet z uznání, že komunitární rozpočet a ekonomické zdroje EU jsou přímo závislé na stupni hospodářského rozvoje jednotlivých členských států a na výši národních HNP.

3.5.1 Navíc příspěvkem, který rozpočet přiděluje na podporu ekonomického rozvoje také v deseti nových státech, zároveň vytváří podmínky potřebné pro budoucí zlepšení a rozšíření základu pro výpočet svých vlastních příjmů. Ve skutečnosti dojde v důsledku posílení kapacit všech států a zlepšení národních HNP také k vyrovnání komunitárního rozpočtu díky větším příspěvkům jednotlivých členských států (procentuelní výpočet z většího základu).

3.5.2 Na druhé straně musíme zdůraznit, že začleněním deseti nových členských států do jednotného trhu se zajistí lepší perspektivy růstu pro bývalých patnáct členských států Unie. Jistě by nebylo obtížné změřit nárůst, s kterým mohou státy patnáctky počítat v důsledku násobících se účinků podmíněných rozvojem nových států a integrací jejich trhů do jednotného evropského trhu. Každopádně tento další nárůst, který očekává evropská patnáctka, způsobí také tok nových zdrojů do komunitárního rozpočtu.

3.5.3 EHSV se navíc domnívá, že za účelem zajištění rozdělování zdrojů EU tak, aby to odpovídalo hlavnímu cíli konvergence, musí být prioritou dána potřebám nových členských států, ve kterých se nachází většina méně rozvinutých regionů a kde doposud nebyl završen proces integrace.

3.5.4 EHSV je toho názoru, že je třeba velmi pozorně zvážit nejen strop evropského rozpočtu, ale také projekty, které jej tvoří. Ve skutečnosti se vychází z hrubého komunitárního příjmu, který může být pouze odhadován, a to na základě pracovních hypotéz týkajících se hospodářského růstu, směnné parity mezi eurem a dolarem, ceny ropy, atd. V podstatě existuje mnoha nejistot, které mohou celkové finanční pro-

středky ovlivnit. EHSV tedy Evropské komisi doporučuje vypracovat náhradní scénáře, kde by se vycházelo jak z pesimistických, tak i optimistických předpokladů a stanovily by se nůžky, v rámci kterých by se pohybovaly roční rozpočty na období 2007-2013.

3.6 EHSV se domnívá, že při hledání odpovědi na otázky týkající se určení dvou proměnných, kterými jsou ekonomický odhad (náklady) ambiciózních politických cílů a disponibilní finanční prostředky (nedostatečné), se musíme ptát, do jaké míry jsou disponibilní prostředky pro splnění daných cílů dostačující.

3.7 Během procesu adaptace těchto čísel vyvstává následující dilema: dojde pod tlakem úpravy ke snížení politických cílů a vizí, které představují, na úroveň disponibilních prostředků, nebo bude naopak nutná snaha o navýšení prostředků na takovou úroveň, která by umožnila, aby velké cíle zůstaly nedotčeny? Toto dilema se může stát pouhou teorií, jestliže se reálně a účinně vynasnažíme dosáhnout správné úměry u prostředků, jež máme k dispozici.

3.8 Pokud jsou považovány za potřebné pro efektivní budování společné budoucnosti Evropy, zdá se problematické je jakkoliv „okleštit“. Proto není jednoduché akceptovat ztěžší srozumitelnou snahu Evropské komise znovu definovat potřebnou rovnováhu, jejíž důsledkem by jasně bylo zeslabení potenciálních účinků jejich politických cílů.

4 Substituční přístupy týkající se určení stropu úvěrových závazků

4.1 Jak vyplývá z obsahu sdělení, Komise před předložením konsenzuálního návrhu váhala mezi třemi možnými volbami týkajícími se úrovně horní hranice úvěrových závazků komunitárního rozpočtu, kdy vycházela z nedávného vývoje dotýkajícího se této problematiky.

4.2 První možnost spočívala v tom, že strop bude představovat 1 % HDP, a to v souladu s přáním některých členských států. Evropská komise jasně říká, že tato procentuální hodnota je zcela nedostatečná.

4.3 Druhá možnost představovala 1,30 % HDP. Evropská komise se domnívá, že toto číslo, aniž by bylo přemrštěné, umožní Evropské unii lépe odpovědět na potřeby spojené s realizací všech politických cílů.

4.4 Třetí možnost spočívala v udržení stropu na úrovni 1,24 % HDP, což odpovídá stávajícímu finančnímu rámci. Evropská komise se nicméně snaží objasnit, že jestliže toto číslo bude schváleno jako definitivní, bude nutné přejít k novému přeskupení rozpočtu Evropské unie a nalézt tak marže pro financování nových priorit.

4.5 Evropská komise nakonec volila třetí možnost, která však zřejmě vyvolá dále uvedené důsledky:

4.5.1 Za prvé, zachování rámce stávající rozpočtu, což předpokládá odpovědět na otázku, bude-li možné zajistit provádění a finanční krytí nových priorit se stejnými rozpočtovými příjmy, ze kterých se dosud financoval menší počet priorit. Je třeba si uvědomit, že úroveň rozvoje většiny deseti nových členských států (jichž bude následně dvanáct) se charakterizuje zaostáváním, nebo dokonce velkým zaostáváním, vůči Evropské patnáctce a že účinná finanční podpora určená na jejich rozvoj bude vyžadovat nové prostředky představující vysoké částky. V tomto bodě sdělení Komise upřesňuje, že „v rozšířené Unii bude průměrný HDP na jednoho obyvatele v porovnání s Evropou patnácti o více než 12 % nižší a rozdíl v oblasti příjmů se celkově zdvojnásobí“.

4.5.2 Za druhé, restrukturalizace a nové dorovnávací posuny v komunitárním rozpočtu: vyvstává otázka, jestli v tomto smyslu požadované reformy a nová dorovnání zároveň vyústí v ekvivalentní „ústupky“ na úrovni politických cílů stanovených přímo ve sdělení Komise a oslabí tak základy potřebné pro budování naší společné evropské budoucnosti.

4.5.3 Za třetí, velmi federálně pojatá struktura a způsob financování, které EU získá spolu s přijetím Ústavní charty a jejím vstoupením v platnost, a to ve smyslu odchýlení se od principu subsidiarity, rozšíření, a posílení společných evropských politik a tím i příslušných zdrojů, které jsou k tomu potřebné.

4.5.4 EHSV si uvědomuje a nalézá v textu sdělení Komise několik pasáží upozorňujících na možnou finanční nedostatečnost, která by mohla v programovém období 2007-2013 nastat a která by způsobila rozvrat politických odhadů a úplně by znemožnila dosažení popsaného a navrhovaného akčního plánu.

4.5.5 I když je ve své podstatě obsah sdělení Komise vyvážený a smírný, neopomíjí zdůraznit, že „vzhledem k asymetrickému efektu rozšíření na komunitární rozpočet si jen samotné zachování *acquis* vyžádá zintenzívnění finančního úsilí“ (úvod). Tato poznámka, velmi elegantně formulovaná, nade vši pochybnost hovoří o nemožnosti nikoliv obohatit, nýbrž pouze zachovat komunitární *acquis* v rámci verze nena-
výšení zdrojů.

4.5.6 Navíc Komise toto tvrzení ještě posiluje, když uvádí, že rozšíření prohlubuje propast mezi politickými závazky EU a neschopností je dodržet a dále s sebou přináší úpadek kapacity Unie dodržet své sliby týkající se velkého počtu nových prioritních oblastí z důvodu chybějící politické vůle a nedostatku prostředků (úvod).

4.5.7 Podobné odkazy nacházíme vlastně i na dalších stránkách sdělení. V tomto smyslu je v kapitole 2 zdůrazňováno, že

„rozdíl mezi tím, co je na Unii žádáno, a zdroji, které má k dispozici, je příliš velký“, dále je o několik řádků níže upozorňováno na fakt, že „uložit Unii celou řadu cílů a poté ji odmítnout poskytnout finanční prostředky je stejné, jako ji odsoudit k oprávněným kritikám občanů, jejichž legitimní očekávání nebyla naplněna“.

4.5.8 EHSV se domnívá, že Komise formuluje rozvážné tvrzení, když říká, že „všechny členské státy zaznamenají ztráty“, jestliže nedojde k dohodě týkající se cílů evropského projektu a pokud se neuvolní prostředky potřebné pro jejich realizaci.

4.5.9 Při hodnocení výše uvedených připomínek je zároveň nutné si uvědomit skutečnost, že začlenění Evropského rozvojového fondu do komunitárního rozpočtu na nové programové období 2007-2013 bude znamenat, že Fond nezůstane na stávající úrovni, nýbrž *de facto* dojde k jeho snížení.

4.5.10 Během programového období 2007-2013 se posílí společné evropské politiky a zároveň dojde k omezování odpovídajících politik národních. Tento vývoj je odůvodněn tím, že se Evropská unie nemůže přeměnit v pouhého správce národních akcí. Společný zájem totiž vyžaduje vypracování a provádění společných evropských politik.

4.5.11 Zlepšení unijní přidané hodnoty totiž nelze nechat na národních politikách. Komise otevřeně vysvětluje, že pro její účinné zlepšení je nutné disponovat velkou kritickou masou na nadnárodní úrovni a to tedy znamená, že této účinnosti se nejlépe dosáhne prostřednictvím společných politik (strana 5 francouzské verze).

4.5.12 Proto je v konečném důsledku chybné nastínit tuto otázku jako pouhý problém dotýkající se přerozdělení zdrojů mezi členské státy. Právě naopak, je třeba ji prezentovat jako otázku optimalizace dopadu společných evropských politik s cílem dále navýšit přidanou hodnotu komunitárních fondů, které jsou k dispozici. (strana 5 francouzské verze).

4.5.13 Navíc se mezi kladnými body vyjmenovanými Komisí objevuje dopad komunitárních intervencí a vytvoření evropské přidané hodnoty ve vztahu ke každému euru vyplacenému z rozpočtu Unie.

4.5.14 Odkazy tohoto typu se objevují v následujících částech sdělení Komise:

- v úvodu, kde říká, že „veřejné výdaje musí být co nejrentabilnější a je třeba se snažit, aby kombinace národních a komunitárních akcí přinesla takovou přidanou hodnotu, která bude vyšší než příspěvek každé ze stran“,
- v kapitole I.A.1, písmeno e), když analyzuje fungování komunitárních politik, ve kterých vidí katalyzátor pro provádění agendy sociální politiky členskými státy, která je nedílnou součástí Lisabonské strategie,

- v kapitole I.A.2, kde se zabývá analýzou přidané hodnoty týkající se politické soudržnosti,
- v kapitole I.A.3, která obsahuje aspekty týkající společné agrární politiky vyjádřené v podobě přidané hodnoty,
- v kapitole I.C, kde tvrdí, že „koherentní zahraniční vztahy mohou [Evropské unii] umožnit zvýšení jejího vlivu v porovnání s vlivem, kterého by mohly dosáhnout členské státy každý zvlášť, nebo dokonce v případě paralelních linií“,
- v kapitole I.C.2, kde říká, že „takovouto jednotnou účastí v rámci orgánů multilaterálního ekonomického vedení, jako je Světová banka, IMF a ekonomické instance Spojených národů: se především znatelně zvýší hodnota každého eura vydaného v tomto novém kontextu“,
- v kapitole I.C.3, která analyzuje přidanou hodnotu pomoci poskytnuté EU třetím zemím (komparativní výhoda společného evropského postupu v případě krizí mimo komunitární území),
- v kapitole III.B, kde se zabývá otázkou přidané hodnoty vzniklé vytvořením a fungováním nového nástroje sousedských vztahů.

4.5.15 EHSV se domnívá, že je užitečné připomenout, že je absurdní zvětšovat kompetence Evropy a zároveň snižovat prostředky, jež má k dispozici. Navíc bude omezení vlastních příjmů na 1 % HDP znamenat škrt v dotacích strukturálních politik a politik soudržnosti, a to tím spíše, že s ohledem na finanční rámec společné agrární politiky do roku 2013 se všechny tyto následné redukce vynucené snížením komunitárního rozpočtu budou dotýkat akcí v oblasti soudržnosti a budou mít tudíž drastický dopad na výzvy a potřeby vyplývající z rozšíření EU. Při tomto vývoji bude vlastně jakákoliv iniciativa či podnět v oblasti rozvoje postrádat smysl a hodnotu.

4.5.16 Na základě těchto připomínek se EHSV domnívá, že je nutné překročit výhrady Komise a rozhodnout se pro zvýšení vlastních příjmů komunitárního rozpočtu na nové programové období 2007-2013 za hranice platného rozpočtu s tím, že by tyto příjmy představovaly maximálně 1,30 % HDP a souběžně by bylo zajištěno, že roční přírůstky k tomuto stropu nebudou příliš kolísat.

4.5.17 Tento názor umocňuje skutečnost, že pokud jde o hospodářství zemí, které jsou čistými pláci do evropského rozpočtu, část prostředků poskytnutých prostřednictvím strukturálních fondů se jim díky exportům vrátí. Tato problematika již byla prostudována na úrovni Evropské patnáctky a očekává se tedy, že tento princip bude stejným způsobem fungovat i v Evropě o 25 členských státech. Proto se důležitá část fondů, které budou uvolněny na rozvoj 10 nových zemí, zároveň vrátí těm zemím, které jsou čistými pláci do komunitárního

rozpočtu (trh s technologickými a elektronickými zařízeními, dodávky specializovaných služeb, předání know-how, atd.) Tento aspekt spisu nesmí být opomenut ani při přípravě nového komunitárního rozpočtu. Tuto konkrétní otázku nezapomněla Komise zmínit ve svém sdělení, když tvrdí, že aplikace pravidel jednotného trhu i na oblast vnitřního trhu s sebou přinese změřitelnou přidanou hodnotu, a to díky zvýšení vnitrokomunitárních výměn mezi nejméně vyvinutými členskými státy a regiony a zbytkem EU. Důvodem rozmachu těchto vnitřních transakcí je, že „téměř jedna čtvrtina výdajů vynaložených v rámci programů v těchto oblastech se vrátí zbylé části Unie ve formě zvýšeného exportu“.

4.6 EHSV bez výhrady souhlasí s názory Komise týkajícími se dopadů nabytí statutu evropského občana. Ve skutečnosti se výhody spojené s tímto statutem netýkají pouze svobody trhu: paralelně se svobodou, spravedlností a bezpečností je zároveň nutné garantovat společnosti přístup k základním službám. Komise oprávněně poznamenává, že „výhody Evropy bez hranic“ musejí být spravedlivě otevřené a přístupné. Unie musí doplnit úsilí členských států v této oblasti, ale toto úsilí s sebou přináší náklady.

4.7 EHSV se rovněž připojuje k analýze Komise, podle které je nutné disponovat nejenom prostředky, ale také zdroji na jejich použití, jestliže chceme, aby Evropa hrála v následujících oblastech vedoucí úlohu (podpora rozvoje, obchodní politika, zahraniční politika, bezpečnostní politika, zahraniční stránky jiných politik, atd.) (viz str. 6 francouzské verze).

4.7.1 Navíc budeme-li vycházet z ustanovení Ústavní charty Unie, která je ve stádiu přijímání, pak se ochrana evropského občana, k níž se EU zavázala, neomezuje pouze na pouhé uznání tohoto požadavku, ale znamená pro ni i příslušnou právní odpovědnost, pokud jde o její zajištění, a ukládá jí závazky a povinnosti týkající se odškodnění (například osob, které se staly obětmi teroristických činů či přírodních katastrof).

4.8 Jestliže má EHSV na jedné straně radost z navýšení některých rozpočtových položek, je třeba na druhé straně vidět, že v procentuálním vyjádření je tento vývoj spíše relativní. Takže navýšení zdrojů o 162 %, které se předpokládá v sedmiletém období 2007-2013 v kapitole „občanství, svoboda, bezpečnost a spravedlnost“, představuje pouze 2.239 miliónů eur. Zároveň dojde k poklesu výdajů na zemědělství o 3 %, tedy o 1.442 miliónů eur. Na konci tohoto období budou výdaje na tyto dvě kapitoly představovat u prvně jmenované 2 % a u druhé 26 % rozpočtu. U části prostředků na agrární politiku je třeba mít navíc na zřeteli, že v souvislosti s rozšířením EU a další reformou společné organizace trhu vyvstanou pro SAP další výzvy.

5 Zvláštní připomínky

5.1 Ani sdělení ani zpráva o hospodářské a sociální soudržnosti se nevěnují otázce, jejíž řešení, jak již můžeme předjímat, ovlivní komunitární rozpočet. Máme na mysli otázku volného pohybu pracovní síly nových členských států na trhu práce stávající patnáctky a otázku aplikace přechodného dvouletého, pětiletého či sedmiletého období. V této oblasti se musíme ptát, do jaké míry omezení platná pro pracovní trh patnáctky uvalená na pracovní sílu nových deseti přístupujících států ovlivní rozsah očekávaného hospodářského a sociálního rozvoje.

5.2 Dalším možným tématem diskuse je vzájemný vztah mezi přínosem evropských fondů a bodem, ke kterému deset nových členských států dospělo, pokud jde o řádné přijetí závazků, ke kterým se upsaly, a jejich plnění.

5.3 Za účelem analýzy hospodářských perspektiv na dané období je nutné odděleně prostudovat na jedné straně vlastní zdroje a na straně druhé rozpočtové výdaje. Sdělení Komise vychází z podobného schématu: jeho 4. kapitola je věnována novému finančnímu rámci s důrazem na výdaje, zatímco 5. zmiňuje otázky týkající se systému financování.

5.4 Stávající stanovisko zdůrazňuje analýzu výdajů, neboť EHSV se chce vrátit ke kapitole týkající se vlastních zdrojů, až mu Komise předloží zprávu na toto téma.

5.5 Za současného stavu věcí se EHSV domnívá, že je důležité, aby se vyjádřil ke dvěma následujícím bodům:

— vytvoření komunitární daně, kterou by evropští občané platili přímo do komunitárního rozpočtu, což by znamenalo posílení jeho prostředků, představuje kladný a velmi zajímavý podnět. Jeho realizace si však vyžaduje maximální opatrnost, aby nedošlo k probuzení možných protievropských nálad;

— zdá se žádoucí stanovit nový systém příspěvků, který by byl spravedlivější než ten stávající. Jednoduchá analýza vztahu mezi platbami a návratností ukazuje, že komunitární pravidla v této oblasti nevycházejí z úrovně důchodu v jednotlivých členských státech přepočteného na hlavu, což je v podstatě dobrý ukazatel bohatství občanů v dané zemi;

5.5.1 Naproti tomu EHSV vyjadřuje své obrovské výhrady k plošnému korekčnímu mechanismu, který by pouze institucionalizoval princip „spravedlivé návratnosti“. Jedná se o formu solidarity méně bohatých zemí s bohatšími, což je nepřijatelné. V své zprávě z 1998⁽¹⁾ se Komise již věnovala simulacím týkajícím se zavedení podobného mechanismu. Vyplynulo z nich,

že za předpokladu, že by byl plošný korekční mechanismus aplikován na 5 zemí (UK, D, NL, A, SV; 48,7 % HDP) s jejich vyloučením z financování korekce, připadlo by v roce 1996 na zbývajících deset zemí zatížení představující 48,9 % HNP EU! Nedávné rozšíření o země s nižší životní úrovní by tuto nespravedlnost ještě prohloubilo.

5.5.2 V každém případě, pokud by se prokázalo, že je plošný korekční mechanismus potřebný, EHSV se domnívá, že během korekce nerovností by bylo nutné vzít v úvahu výdaje, ke kterým došlo v rámci strukturálních intervencí, neboť jejich cílem je právě přerozdělení.

5.5.3 EHSV zastává názor, že s ohledem na případné zavedení všeobecného opravného mechanismu by měl být výpočet rozpočtových bilancí založen pouze na provozních výdajích, jak již bylo navrženo v Berlíně roku 1999. Předělo by se tak nežádoucím účinkům spojeným s přerozdělením administrativních výdajů Unie a výdajů na politiky Společenství v zemi, kde byly tyto výdaje skutečně vynaloženy. Bylo by to rovněž v souladu s metodou „direct budgeting“, podle které jsou administrativní výdaje připojeny k provozním výdajům, které je vyvolávají, a která vede k přerozdělení zdrojů administrativních výdajů do všech kategorií.

5.6 Co se týče otázky nepřímých zdrojů EHSV se vrací k návrhu, který vyjádřil ve svém stanovisku k všeobecnému zavedení a propojení systémů silničních poplatků v celém Společenství⁽²⁾, konkrétně k možnému vytvoření evropského fondu pro dopravní infrastruktury, který by byl financován prostřednictvím odvádění jednoho centu na každý litr paliva spotřebovaný jakýmkoliv vozidlem.

5.7 EHSV se staví za návrh Komise usouvztažnit rozpočtové období s příslušným trváním mandátů evropských institucí (Parlament, Komise).

5.7.1 EHSV je rád, že jsou finanční perspektivy součástí Ústavy. Rozpočtový rámec EU tak získá větší stabilitu.

5.7.2 Nicméně EHSV lituje, že Evropská rada nepřijala postup vypracovaný Evropským konventem, podle kterého by finanční perspektivy na střednědobé období byly přijímány kvalifikovanou většinou. Ve skutečnosti dala Evropská rada přednost zachování jednomyslnosti s tím, že zcela vyloučila možnost přejít na kvalifikovanou většinu vzhledem k tomu, že toto rozhodnutí bylo jednomyslně přijato Evropskou radou! EHSV se obává, aby zachování jednomyslnosti nevyvolalo v Unii vážnou ústavní krizi nebo nevedlo ke snížení politických ambicí Unie.

⁽¹⁾ Financování Evropské unie: zpráva Komise o fungování systému vlastních zdrojů.

⁽²⁾ Úř. věst. C 32 z 5.2.2004, s. 36, odstavec 4.1.

5.8 EHSV podporuje návrh, podle kterého by se z Evropského parlamentu stala hlavní instance odpovědná za komunitární rozpočet a jehož myšlenkou bylo, aby se Evropský parlament stal zcela odpovědným za jeho povinnou i nepovinnou část.

5.9 EHSV hodnotí jako užitečné upozornit na skutečnost, že proti Lisabonské strategii, která předkládá jasné výzvy a vede k přijetí určitých iniciativ, se u sdělení Komise nezdá, že by navrhovalo konkrétní opatření vedoucí k realizaci akcí týkajících se hospodářského rozvoje v Unii. Jediná praktická myšlenka, která vyplývá z tohoto dokumentu (kapitola IV, Nový finanční rámec, C Flexibilita), spočívá ve vytvoření

speciálního fondu na podporu růstu, ale jeho zdroje jsou považovány za zcela nedostatečné. EHSV u této příležitosti připomíná, že realizace Lisabonské strategie vycházela z předpokladu průměrného ročního růstu ve výši 3 %, i když výhledy na příští roky nepřekračovaly v Evropě s 27 členskými státy 2,3 %. A navíc není Evropa, potýkající se již od roku 2000 s ochromených hospodářským růstem, schopná tento „deficit hospodářského růstu“ absorbovat.

5.10 Aby bylo možné dodržet základní předpoklad podmiňující realizaci a úspěch Lisabonské strategie, to jest transformaci našeho systému v oblasti investic do vzdělání a výzkumu, je nutné upravit příslušné částky směrem nahoru.

V Bruselu dne 15. září 2004.

Předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k roli ženských organizací jako nestátních aktérů při provádění dohody z Cotonou

(2005/C 74/08)

Na plenárním zasedání dne 17. července 2003 se Evropský hospodářský a sociální výbor rozhodl podle čl. 29 odst. 2 jednacího řádu vypracovat stanovisko k roli ženských organizací jako nestátních aktérů při provádění dohody z Cotonou

Specializovaná sekce „Vnější vztahy“, která odpovídala za přípravu práce Výboru na tomto tématu, přijala své stanovisko dne 7. července 2004. Zpravodajem byla paní **Florio**.

Na svém 411. plenárním zasedání (jednání dne 15. září 2004) přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto stanovisko 115 hlasy pro, 8 proti a 8 se zdrželo.

1. Úvod

1.1 Jako součást aktivit týkajících se politik Evropské unie pro rozvojové regiony, a zejména pro země AKT, měl Evropský hospodářský a sociální výbor příležitost monitorovat vývoj v oblasti politiky spolupráce EU. Tento vývoj se rostoucí měrou ubíral k participačnímu přístupu, tj. posouval se směrem k zapojení nestátních aktérů a k uznání jejich role při definování a provádění těchto politik. Instituce a nestátní aktéři tedy hrají doplňkovou roli v aktivitách zaměřených na zvýšení dopadu rozvojových programů.

Dohoda z Cotonou je v současné době jediným příkladem takového zapojení na institucionálním základě. To vyžaduje, aby vlády plně zapojovaly nestátní aktéry do různých fází národní rozvojové strategie.

1.2 Se zřetelem na tyto pokyny a skutečnost, že Výbor již uvedl svůj postoj v předchozím stanovisku k roli občanské společnosti v evropské rozvojové politice (REX 097/2003), považujeme za důležité podívat se hlouběji na zapojení žen a jejich základní i specifický příspěvek k formulování a provedení rozvojových politik v zemích AKT, které jsou zahrnuty v dohodách z Cotonou. Domníváme se, že je užitečné zdůraznit, jak cenná jejich role může být a jak je nutno ji náležitě podporovat v rámci dohod z Cotonou i ve všech rozvojových politikách.

1.3 Mimoto Výbor, jako orgán EU, který zastupuje organizovanou občanskou společnost, potvrdil již dříve „zásadní roli, kterou hrají v rozvoji ženy jako přední hráči a zdůraznil potřebu podporovat jejich organizace a zajistit, aby se dostatečně zapojily do poradních a rozhodovacích orgánů“. (Stanovisko k *Zelené knize o vztazích mezi Evropskou unií a zeměmi AKT na prahu 21. století – výzvy a možnosti pro nové partnerství* (zpravodaj: p. Malosse), EXT 152/1997).

Skutečná účast nestátních aktérů obecně, a ženských organizací zvláště, na rozhodovacím procesu má stále ještě daleko k tomu, aby byla plně realizována.

2. Obecné poznámky

2.1 Poslední zpráva Světové banky (Zpráva o světovém vývoji 2004) výslovně uznává, že globální trh již není dostatečný, aby zajistil hospodářský, sociální a profesní rozvoj, a zejména aby odstranil ty překážky, které brání spravedlivému a trvale udržitelnému růstu pro všechny země světa, Sever i Jih. V roce 2002 představoval příjem na osobu u pěti šestin světové populace méně než 1 200 dolarů ve srovnání s průměrně 26 000 dolary u zbývajících šestin obyvatelstva, z nichž velká většina žije v nejbohatších zemích.

2.2 Dosud žádná z mezinárodních institucí (MMF, Světová banka, WTO, ILO, OSN atd.) nebyla s to fungovat jako efektivní, demokratický a celosvětový regulující orgán, a tyto instituce nebyly schopny ani omezit nerovnosti v hospodářském rozvoji mezi jednotlivými zeměmi a sociálními skupinami.

2.3 Zejména v období pomalého hospodářského růstu ve většině zemí jsou dále rozvojové země na návrh nebo naléhání mezinárodních organizací povinny přijmout patřičné politiky hospodářské restrukturalizace, které jsou stěžejní udržitelné a mají nanejvýš negativní dopad na chudé obyvatelstvo. Při neexistenci odpovídajících politik sociální ochrany přinesly strukturální změny zvýšení chudoby, pochybností a nejistoty u nejchudších skupin ve společnosti (jak na Severu, tak i na Jihu).

2.4 V posledních letech se také zvětšil rozdíl mezi formální celosvětovou ekonomikou a neformální místní ekonomikou. Lidé, kteří si vydělávají na živobytí v neformálním sektoru hospodářství, nemají žádná práva, ani se nepodílejí na hospodářském růstu země, i když k němu efektivně přispívají.

2.5 K této části populace patří většinou ženy, a proto ony nejpravděpodobněji trpí těmito podmínkami. Ženy, které žijí v rozvojových zemích v chudobě, nejenže nemají přístup ke zboží a službám, ale často jsou také obětmi vážného porušování lidských, sociálních a ekonomických práv.

2.6 Chudoba, nezaměstnanost a částečná zaměstnanost se týkají především žen.

2.7 Z různých konferencí organizovaných agenturami a komisemi Organizace spojených národů vzešlo mnoho návrhů na politiku, akci a projekty na podporu žen. Poslední takovou konferencí byla konference o miléniových rozvojových cílech, na které byly schváleny dva klíčové dokumenty. Ke klíčovému tématům obou dokumentů patří práva žen na rovný

přístup a plné zapojení do rozhodovacích procesů, prevence nemocí a ochrana zdraví.

3. Evropské instituce a politiky genderového mainstreamingu

3.1 V článku 3 Smlouvy o ES se uvádí, že se Evropská unie bude snažit ve všech svých aktivitách, včetně těch, které se týkají rozvojové spolupráce, odstranit nerovnosti a prosazovat rovnost mezi muži a ženami.

3.2 Evropská unie a její členské státy jsou signatáři deklarace a platformy pro akci přijaté na Čtvrté světové konferenci o ženách (Peking 1995), ve kterých byla uvedena skutečná strategie k odstranění všech překážek rovnosti pohlaví a zakotvena zásada genderového mainstreamingu podpory rovnosti pohlaví. Po závazku přijatém přihlášením se k platformě z Pekingu bylo schváleno nařízení (ES 2836/98) o začlenění otázek rovnosti pohlaví do rozvojové spolupráce.

3.3 Tento text, jenž pozbyl účinnosti v prosinci 2003, byl nahrazen novým nařízením na období 2004-2006, které významně posílilo a potvrdilo tyto cíle, tj. podporu genderového mainstreamingu společně se zvláštními opatřeními na podporu žen, s prosazováním rovnosti pohlaví jako významného faktoru při snižování chudoby. Dokument také znovu zdůrazňuje podporu veřejných a soukromých činností v rozvojových zemích, které jsou zaměřeny na prosazování rovnosti pohlaví.

3.4 Nařízení Evropského parlamentu a Rady o prosazování rovnosti pohlaví v rozvojové spolupráci lze považovat za důležitý orientační bod pro politiky spolupráce. K oblastem aktivity, které byly vybrány jako priority, jež si zasluhují pozornosti, patřily kontrola zdrojů a služby pro ženy, zejména v oblastech jako vzdělávání, zaměstnanost a politické rozhodování. Dokument zdůraznil potřebu statistických údajů rozčleněných podle pohlaví a věku, aby bylo možno stanovit a šířit nové metodiky, analýzy, posouzení dopadu atd.

4. Cotonou: participační přístup a otázky rovnosti pohlaví

4.1 Dohoda z Cotonou, která byla se zeměmi AKT podepsána dne 23. června 2000, představovala přelom v politice EU pro rozvoj a obchod v tom, že poprvé bylo do definice **národních rozvojových strategií** zahrnuto zapojení nestátních aktérů a byla jim připsána role, která doplňuje roli státních institucí. V dohodě jsou nestátní aktéři definováni takto: soukromý sektor; ekonomičtí a sociální partneři, včetně odbových svazů; občanská společnost ve všech formách, které má v konkrétních národních podmínkách.

4.2 Dohoda stanoví, že nestátní aktéři budou informováni a konzultováni ve věci politik a strategií spolupráce, priorit spolupráce v sektoru, který se jich přímo týká, a politického dialogu; obdrží finanční prostředky na podporu místních rozvojových procesů; musí být zapojeni do prováděcích projektů a programů ve svých oblastech zájmu; a konečně, obdrží pomoc a podporu k budování kapacit a zlepšení kvalifikace, zejména co se týče organizací, zastoupení a konzultačních mechanismů, výměny a dialogu s cílem podporovat strategické aliance.

4.3 V souladu s politikou EU dohoda rovněž zdůrazňuje vazby, které existují mezi politikou, obchodem a rozvojem. Partnerství je založeno na pěti nezávislých pilířích: celková politická dimenze, prosazování participačního přístupu, cíl snížení chudoby, vytvoření nového rámce pro hospodářskou a obchodní spolupráci a konečně reforma finanční spolupráce.

4.4 V souladu s tím by měla rozvojová strategie zohlednit rovnost pohlaví. To je jedno ze tří průřezových témat dohody (články 8 a 31).

4.5 Dohoda z Cotonou institucionalizuje roli Výboru jako upřednostňovaného partnera hospodářských a sociálních zájmových skupin ze zemí AKT s výslovným mandátem konzultovat organizace občanské společnosti.

5. Zapojení ženských sdružení, nevládních organizací a organizací

5.1 Při zohlednění postoje EU k otázkám rovnosti pohlaví a se zřetelem na roli, kterou Výboru přisuzuje dohoda, se zdá být vhodné podívat se v rámci dohody blíže na zvláštní roli žen a jejich zapojení do občanského dialogu.

5.2 Vzhledem k obrovskému počtu a zeměpisnému rozptýlení příslušných zemí samozřejmě nelze ženy v zemích AKT považovat za homogenní skupinu; existují zde obrovské rozdíly podle regionu, kulturního kontextu, sociálně-ekonomické skupiny, úrovně příjmu a podle toho, zda žijí ve venkovském nebo městském prostředí. Ačkoli jsme nuceni to v mezích zevšeobecnění udělat, je důležité, že tyto ženy mohou skutečně být zapojeny do participačních procesů spuštěných dohodami z Cotonou.

5.3 Prvotní potřeba vyplývá ze skutečnosti, že Pokyny k zásadám a správným postupům pro zapojení nestátních aktérů do konzultací a dialogu o rozvoji zmiňují otázky rovnosti pohlaví pouze okrajově, a že v *Předběžném vyhodnocení opatření dohod z Cotonou k zahrnutí nestátních aktérů do procesů programování* (23/01/04) neexistují dosud žádné kvalitativní nebo kvantitativní údaje o zapojení žen.

5.4 Na základě důkazů získaných na různých regionálních seminářích a fórech se zdá, že zapojení ženských sdružení, organizací a nevládních organizací při formování národních strategií bylo ve většině případů velmi omezené.

5.5 Existuje velký nesoulad mezi záměry uvedenými v dohodě a jejich provedením. Dále se zdá, že bylo přijato málo opatření k usnadnění zapojení žen.

5.6 V situaci, kdy je obecně značně obtížné vytvořit a strukturovat dialog s občanskou společností, je ještě těžší zvýšit roli žen. Kromě toho, proces zavádění dohodnutých opatření je stále ještě v běhu a vedle Komise, která by podle našeho názoru měla být hlavním protagonistou, zahrnuje i podporu vlád a funkci vlastních nestátních aktérů, jejichž možnosti, kompetence a organizační úroveň jsou v jednotlivých oblastech různé.

5.7 Překážky, kterým čelíme při uplatňování participačního přístupu obecně, jsou četné a rozmanité. Jak již bylo uvedeno v předchozím stanovisku ⁽¹⁾, k těmto překážkám patří:

- skutečnost, že většina národních vlád v třetích zemích je při dialogu s nestátními aktéry velmi opatrná;
- i když existuje ustanovení o takovémto dialogu, reálná schopnost nestátních aktérů skutečně ovlivňovat definování rozvojových programů a strategií zůstává velmi omezená;
- vysoká úroveň centralizace administrativy v těchto zemích neusnadňuje zapojení nestátních aktérů obecně, a rovněž má tendenci opomíjet vzdálené oblasti, zejména venkovské, které jsou velmi obtížně dosažitelné a často také patří k nejchudším;
- nedostatek jasných pravidel a norem pro efektivní zapojení nestátních aktérů;
- omezená úroveň organizace občanské společnosti v mnoha třetích zemích: hlavním problémem je často rozvoj potenciálu právě těch lidí, kteří by se měli na procesu podílet;
- přístup k finančním prostředkům, který je úzce svázan s šířením informací a přístupem k nim. Nestátní aktéři v třetích zemích si stěžují nejen na to, že zde často neexistuje žádný systém pro šíření informací; existující postupy k poskytování prostředků jsou ve většině případů příliš nákladné a složité, jak často zdůrazňovali nestátní aktéři.

⁽¹⁾ Úloha občanské společnosti v evropské rozvojové politice (REX 097/2003)

5.8 Pokud jde o zapojení žen, jsou tyto překážky ještě zhoršeny podmínkami kvůli sociálně-ekonomickým, kulturním a náboženským faktorům na straně jedné a kvůli tomu, že mnoho vlád omezeně chápe základní práva obecně, a zejména pak práva žen, na straně druhé.

5.9 Z tohoto hlediska stanoví dohoda z Cotonou, která uvádí jako základní prvky partnerství respektování základních práv, demokratických principů a zákonnosti, opatření, která mají být přijata, a oznamování druhé straně v případě vážného porušování. Nicméně jak již bylo uvedeno v dřívějším stanovisku Výboru (stanovisko k dohodě o partnerství mezi AKT a EU, CESE 521/2002, p. Baeza San Juan), bylo by vhodnější stanovit pro zajištění těchto zásad specifitější kritéria.

6. Ženy v rozvojovém procesu a prioritní oblasti akce

6.1 Ve skutečnosti je téma podílu žen na občanské společnosti úzce svázáno s jejich podílem na rozhodování a jejich úlohou v celém rozvojovém procesu; v tomto směru může být užitečné rozšířit pole diskuse.

6.2 Ženy mohou nejen významně přispět k rozvojovému procesu, ale musí být rovněž s to využít výhod a příležitostí, které rozvoj přináší.

6.3 Jelikož ženy v rozvojových zemích obecně, a v zemích AKT zvlášť, většinou tvoří jednu ze slabších skupin společnosti, pravděpodobněji trpí chudobou a strádáním, protože nemají dostatečný přístup ke zdrojům a kontrolu nad nimi, by mohly zlepšit své životní podmínky a přispět k hospodářskému rozvoji své země.

6.4 Proto se zdá, že přístup k těmto zdrojům a jejich kontrola je nezbytným předpokladem pro účinný boj s chudobou a nastartování trvale udržitelného, dlouhodobého rozvoje.

Jsou-li ženy zapojeny do hospodářské činnosti, pak je to často v neformálním sektoru, který je zvlášť citlivý na důsledky makroekonomické restrukturalizace.

6.5 Bez ohledu na miléniové rozvojové cíle, ke kterým se EU zavázala, a to snížit do roku 2015 chudobu na polovinu, zde existuje nebezpečí, že vyjednávací obou stran budou věnovat pozornost pouze následkům makroekonomické a politické dimenze a zapomenou na širší cíle a dopad, který tato projednávaná opatření budou mít na různé skupiny obyvatelstva. Je nutno podporovat akce Evropské komise k vytvoření monitorovacích nástrojů pro vyhodnocení účinků těchto dohod.

6.6 Z témat zdůrazněných v různých dokumentech Organizace spojených národů, FAO a jiných mezinárodních subjektů je možné pro zjednodušení vybrat určitý počet prioritních oblastí akce (tento seznam samozřejmě není vyčerpávající):

— Vzdělávání a odborné vzdělávání

Bylo prokázáno, že podpora vzdělávání a učňovských oborů nepřináší jen zlepšení života jednotlivců, ale může mít rovněž pozitivní dopad na místní společenství. Vzájemný vztah mezi vzděláváním a ostatními oblastmi hospodářství a společnosti a jeho účinek na roli (vzdělaných) žen byl prokázán v mnoha studiích, výzkumných projektech a statistických údajích. Proto má zásadní význam podporovat dostupnost vzdělání a učňovského školství, zejména ve venkovských a zbídačených oblastech v rozvojových zemích, a zajistit, aby k němu měli muži i ženy přístup zdarma. Celosvětově stále ještě 24 % dívek ve věku základní školní docházky školu nenavštěvuje (u chlapců činí tento údaj 16 %). V rozvojových zemích má 61 % mužů alespoň základní vzdělání, zatímco u žen je to jen 41 %.

— Přístup ke zdrojům

Za jednu z prioritních oblastí akce se považuje přístup k finančním zdrojům, zejména snadný přístup žen k bankovním půjčkám, mikroúvěrům, spoření a pojistným službám. Jedním z možných přístupů jsou informace o těchto záležitostech. OSN již vydala řadu doporučení v této oblasti, zejména ohledně zlepšení přístupu žen k finančním zdrojům. Vzhledem k rychlému tempu změny globálního hospodářství a trhu by se měly všechny aspekty zdrojů pro rozvoj zvážit z hlediska žen. Rozdíly mezi muži a ženami v přístupu k ekonomickým zdrojům, veřejnému zboží a službám a vlastnictví půdy a jejich kontrole připravily ženy o základní práva a ekonomické příležitosti, moc a nezávislý hlas v politických a rozhodovacích procesech.

— Politiky zaměstnanosti

Navzdory několika malým pokrokům v oblasti zapojení žen na trhu práce jistě nelze říci, že v zemích AKT existuje rovnost příležitostí, pokud jde o přístup k formálnímu trhu práce a spravedlivé odměně za práci. V rozvojových zemích je neformální sektor největším zdrojem příjmů a zaměstnání. Jsou to ženy, které byly v mnoha zemích AKT nejvíce postiženy ztrátou pracovních míst. Často skončily jako nezaměstnané nebo v nechráněném, neformálním, pochybném zaměstnání, ve kterém často nedostaly mzdu dostačující k uspokojení alespoň základních potřeb. Přístup k mikroúvěrům, podpora drobného podnikání a možnost vlastnit půdu je zásadní pro zajištění důstojné životní úrovně mužů i žen, ale podle Organizace OSN pro výživu a zemědělství (Food and Agriculture Organisation (FAO)), je ženám toto právo v mnoha rozvojových zemích upíráno. Analýza úvěrových schémat v pěti afrických zemích ukázala, že ženy dostávají 10 % půjček pro malé vlastníky půdy; zbývajících 90 % připadá na muže.

— *Ženy a zdraví*

Koncepce reprodukčního zdraví a právo žen na zdraví obecně jsou v mnoha rozvojových zemích stále ještě cizí. To má katastrofální následky nejen pro jednotlivé ženy, jejichž život je ohrožen, ale také pro společnost obecně. Jako jeden ze symbolických příkladů toho, jak je situace kritická, je třeba zvážit jen potíže při léčení a prevenci STI/HIV a důsledek, jaký má šíření choroby na sociální a hospodářské systémy v mnoha zemích, zejména v subsaharské Africe.

Sexuální a biologické rozdíly mezi muži a ženami se odrážejí také v oblasti zdraví a lékařské péče. Role a status, který ženy mají, neodrážejí jejich skutečnou potřebu, co se týče přístupu k zdravotní péči a lékům, ani nezohledňují jejich odpovědnost ve společnosti. Nedostatečná pozornost se věnuje různým potřebám, které jsou specifické pro ženy. To má pro ženy celoživotní negativní odezvu. Problém je ještě více alarmující v místech, kde má sociálně-kulturní kontext tendenci ospravedlňovat fyzické, psychologické a sexuální zneužívání žen.

— *Potírání všech forem násilí na ženách*

Násilí na ženách je stále jednou z nejtěžších bitev, které je třeba vést a kvantifikovat. Je třeba vzít jen v úvahu jev domácího násilí, které je dost těžké oznámit v západních společnostech, mrzačení genitálií a obchodování s lidmi, které je, jak se zdá, stále na vzestupu. Hlavními oběťmi tohoto jevu, který se transformuje na sexuální otroctví a jiné formy nucené práce, jsou ženy a děti, zejména ty, které žijí v zemích zničených válkou a konflikty.

7. Doporučení

7.1 Chce-li mít Evropská unie skutečně pozitivní dopad na životní podmínky žen a chudých lidí, je zapotřebí větší jasnosti a určitosti při definování úsilí a cílů v oblasti podpory pro ženy a kroků, které je třeba učinit. Především je třeba velké pozornosti, pokud jde o politiky přizpůsobení, jejichž důsledky potrestaly ženy a obecněji nejohroženější skupiny obyvatelstva. Musí být zřejmé výhody takovýchto politik pro tyto sociální skupiny.

7.2 Proto se domníváme, že je nutné, aby vyhodnocení obchodních dohod mezi EU a třetími zeměmi, zejména zeměmi AKT, zahrnovalo také specifickou analýzu jejich dopadu na podmínky nejchudších skupin obyvatelstva a na otázky rovnosti pohlaví.

7.3 Investice zaměřené na posílení sdružení a nevládních organizací, které prosazují rovnost pohlaví a zmocnění žen,

jsou zásadní k nastolení celkového zlepšení ekonomických, sociálních a politických podmínek v rozvojových zemích a k zajištění toho, aby sociální a hospodářský růst byl v souladu s trvale udržitelným rozvojem.

7.4 Dosažení výše uvedeného není jednoduše věcí prosazování lepšího zapojení žen do občanské společnosti, ale vytváření základních podmínek, které by jim umožnily, aby byly skutečně zapojené, oceňované a podporované tak, aby dosáhly rovnosti s muži k rozvoji svých zemí. Posílení úlohy žen v procesu podílení se na občanské společnosti je klíčem k získání jejich přístupu k rozhodovacím pravomocím.

7.5 Nejvýznamnější základní podmínkou je proto potvrzení rovných práv na přístup ke vzdělávání a učňovskému školství pro ženy. Vzhledem k tomu je třeba podporovat všechny programy a projekty, které k tomuto cíli směřují, od šíření základní gramotnosti až k podpoře počítačové vzdělanosti a k vzájemnému propojování ženských organizací jako pilíře a záruky účasti a zhodnocení ženské role v národním rozvoji.

7.6 V kontextu procesu devoluce plánovaném Komisí je rozhodující role delegací stanovená v Pokynech k zásadám a správným postupům pro zapojení nestátních aktérů vydaných dne 24. února 2002. Tyto delegace se těší značné flexibilitě, co se týče výběru vhodných opatření, a odpovídají za monitorování a usnadňování většího zapojení nestátních aktérů. I když pokyny neobsahují žádné konkrétní návrhy, pokud jde o účast a roli ženských organizací, domníváme se, že by delegace měly mít značný vliv na usnadnění jejich identifikace a zapojení do občanského dialogu, na vytváření sítí a vypracování strategie pro budování kapacit zaměřených specificky na ženy.

Delegace by měly odpovídat za prosazování genderového mainstreamingu a alespoň jeden zástupce delegace by měl být speciálně vyškolen v otázkách souvisejících s rovností pohlaví.

7.7 Zvláštní pozornost by se měla věnovat rovněž zjištění současného stavu ženských organizací a jejich charakteristik, jelikož zde často existuje nedostatek odpovídajících informací.

Výbor sám by mohl pomoci identifikovat evropská a mezinárodní sdružení a organizace, které pracují na podporu žen v zemích AKT a k podnecování jejich zapojení.

7.8 Dokumenty národních strategií by měly výslovně stanovit jak účast žen na jejich vypracování, tak i pozitivní opatření zaměřená na posílení činnosti ženských skupin. Jsme přesvědčeni, že Komise může mít v tomto ohledu určitý vliv.

Výbor vyzývá Komisi, aby vytvořila zvláštní rozpočet pro ženské organizace občanské společnosti v zemích AKT.

7.9 Obecněji, je důležité vytvořit pro ženské skupiny rychlé kanály, a to s ohledem na způsobilost nestátních aktérů i přístup k prostředkům.

7.10 V kontextu dohody z Cotonou by se užitečným nástrojem při provádění této dohody mohly ukázat vzdělávací kurzy zaměřené na podporu aktivit ženských skupin, které fungují na základní úrovni.

7.11 Výbor se zavazuje, že bude podporovat organizování seminářů ke stanovení témat souvisejících se statutem a zapojením žen v zemích AKT a hlubšímu pohledu na ně.

7.12 Výbor bude požadovat rovné zastoupení ženských delegací na těchto seminářích a bude podporovat schůzky se ženami a sdruženími ze zemí AKT a s třetími zeměmi obecně.

7.13 Výbor se zavazuje, že v první polovině roku 2005 uspořádá s výše uvedenými aktéry konferenci. Cíli této konference bude podpora role žen v rozhodovacích procesech, stanovení překážek a definování strategií založených na názorech samotných aktérů rozvojového procesu.

V Bruselu dne 15. září 2004.

Předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu K 7. rámcovému programu výzkumu: potřeba výzkumu v rámci demografické změny – kvalita života ve stáří a potřeba technologie

(2005/C 74/09)

Evropský hospodářský a sociální výbor rozhodl dne 29. ledna 2004 podle článku 29 odstavce 2 jednacího řádu, že vypracuje stanovisko k následujícímu tématu: „K 7. rámcovému programu výzkumu: potřeba výzkumu v rámci demografické změny - kvalita života ve stáří a potřeba technologie“

Sekce projednotný trh, výrobu a spotřebu pověřená přípravnými pracemi zaujala své stanovisko dne 14. července 2004. Zpravodajkou byla **paní HEINISCH**.

Výbor přijal na svém 411. plenárním zasedání ve dnech 15. a 16. září 2004 (zasedání dne 15. září poměrem 144 proti 1 hlasu při 2 zdrženích se hlasování toto stanovisko:

1. Shrnutí

Odůvodnění:

1.1 S ohledem na demografickou změnu a na šance a rizika pro kvalitu života rostoucího počtu starých lidí v Evropě požaduje výbor,

(a) zahrnout pilotní akci k této tematice do 7. výzkumného rámcového programu a

(b) zavést doprovodná opatření, aby se vytvořily fundované základy pro rozhodování pro včasné politické plánování, rozhodování a jednání na evropské úrovni stejně jako na národních úrovních.

Biologické, psychologické, sociální, kulturní, technologické, ekonomické a strukturální aspekty stárnutí jsou navzájem úzce propojené. Zároveň ke stárnutí dochází v konkrétním prostoro-rovém a společenském kontextu. Tento kontext je v Evropě charakterizován výraznými geografickými, kulturními a sociálně-strukturálními protiklady. Oba aspekty – různorodost dimenzí procesu stárnutí stejně jako různé podmínky, za kterých k němu dochází – nejsou v současných výzkumných programech zohledněny. Pouze takto široce a dlouhodobě koncipovaný výzkum by mohl poskytnout fundované podklady pro plánování a rozhodování, které jsou potřebné v nejrůznějších společenských oblastech a na všech úrovních rozhodování s ohledem na změny ve věkové struktuře obyvatelstva.

K bodu (a): Potřeba výzkumu existuje zejména s ohledem na

- hospodářskou a finanční politiku (4.1)
- práci a zaměstnání (4.2)
- životní skutečnost starých lidí (4.3)
- sociálně prostorové okolí (4.4)
- celoživotní vzdělávání (4.5)
- udržení zdraví a péče (4.6)
- nové technologie (4.7)
- zpracování, propojení a doplnění stávajících vědomostí (4.8).

Multidimenzionalita procesu stárnutí a různé kulturní, ekonomické a strukturální podmínky, za kterých probíhá, nutně vyžaduje dlouhodobý, multidisciplinární a interdisciplinární výzkum.

K bodu (b): Za nutná průvodní opatření jsou považována především následující průvodní opatření na zabezpečení respektování článku 85 Evropské ústavy, která zaručuje všem starým občanům EU právo na důstojný život a aktivní účast na občanských a rozhodovacích procesech:

- aplikace „otevřené metody koordinace“, aby se zaujal jednotný přístup k ukazatelům kvality života starších lidí v Evropě a vytvořila se jednotná klasifikace těchto indikátorů, která umožňuje výměnu zkušeností, inter-evropské porovnání a vzájemné poznávání, podporuje dialog mezi zástupci organizované občanské společnosti a příslušnými generálními ředitelstvími Komise a která umožní dorozumět se o společných hodnotových představách s ohledem na stárnoucí společnost.
- zřízení společné pozorovací stanice (European Observatory) na vybudování Evropské agentury pro otázky stárnutí a databanky pro vytvoření, sdružování a předávání vědomostí na zlepšení otevřené metody koordinace a k odvození prakticky a politicky relevantních závěrů;
- zavedení kategorie „Stárnoucí společnost“ v EHSV; a
- workshopy a konference, aby se zvýšily vědomosti o demografické změně a o naléhavosti preventivních a průvodních opatření, zostrilo vědomí, aby výsledky výzkumu vešly co nejvíce ve známost a aby se podporovala výměna mezi „starými“ a „novými“ členskými státy.

Cíl:

Vytvoření rozsáhlé vědomostní základny

- pro politická opatření na zachování a v případě potřeby zvýšení kvality života dnešních a budoucích generací starých lidí

- na posílení hospodářského rozvoje a konkurenceschopnosti Evropy s ohledem na potenciál, který s sebou přináší demografické změny

2. Úvod

2.1 Demografická změna struktury obyvatelstva je jedním z velkých historických úspěchů a současně aktuální výzvou naší doby. Ještě nikdy nemohly celé generace tak oprávněně jako dnes doufat a očekávat, že prožijí životní fázi stáří obsahující mnoho let. V důsledku nově vzniklé životní fáze vyplývá celá řada pozitivních možností utváření, ale také zcela nové individuální a společenské úkoly. Ve většině evropských zemí disponuje mnoho starších lidí dostatečným příjmem a nutnými fyzickými a kognitivními kompetencemi, aby mohli získané roky samostatně a uspokojivě utvářet. Z toho vyplývají nové příležitosti pro hospodářský a společenský rozvoj. S postupujícím stárím však také roste riziko ubývajících fyzických, senzorických a kognitivních kompetencí a tím funkčních omezení. Vedle toho existují ve společnosti skupiny, které nedisponují dostatečnými materiálními, sociálními a personálními zdroji, které by jim umožnily důstojné stáří. Toto se týká zejména velkého počtu osaměle žijících starých žen. V tomto ohledu existují také mezi evropskými zeměmi velké rozdíly. Kromě toho bude v důsledku posunu věkové struktury ve všech zemích nutné přerozdělení stávajících prostředků a přizpůsobení zdravotnických a sociálních systémů zabezpečení. Stárnutí obyvatelstva se týká - i když v poněkud rozdílném časovém průběhu - všech zemí Evropské unie. Ve své zprávě o činnosti Evropského hospodářského a sociálního výboru 2000-2002 píše předseda (strana 69):

2.2 „Výbor dále poukázal na pravděpodobný, obavy vyvolávající vývoj obyvatelstva, který má především důsledky na zaměstnání, zdraví a důchod.“

2.3 Tento vývoj je výchozím bodem této iniciativní zprávy o potřebě výzkumu v oblasti „Demografická změna - kvalita života ve stáří a potřeba technologie“, kterou se požaduje, aby pilotní akce k této tematice byla zahrnuta do 7. výzkumného rámcového programu. Akce obsahuje dva oddělené, ale úzce vzájemně propojené aspekty: Na jedné straně demografickou změnu jako takovou, která je způsobena jednak poklesem porodnosti a s tím spojenou změnou rodinných struktur a jednak stoupající střední délkou života obyvatelstva. Na druhé straně stárnutí a stáří jako samostatnou životní fázi s jejím vysokým potenciálem pro sociální, kulturní, organizační, technologické a hospodářské inovace, ale také rizika. Pro oba aspekty existuje potřeba výzkumu jak s ohledem na celospolečenské důsledky a odpovídající politickou potřebu jednání (makrorovina) tak na důsledky a odpovídající potřebu jednání k zajištění kvality života starších občanek a občanů, přičemž je stále nutno brát zřetel na různé životní situace specifické pro pohlaví (mikrorovina).

3. Pozadí a odůvodnění iniciativy

3.1 Na základě historické novoty demografické změny a s ní spojenými změnami struktury obyvatelstva a sociální struktury existuje zvýšená potřeba vědomostí, aby bylo možno odhadnout důsledky pro celospolečenský rozvoj a vytvořit fundované podklady pro rozhodování pro včasné politické plánování, rozhodování a jednání jak na národní tak na evropské úrovni. Stanoviska Evropského hospodářského a sociálního výboru a sdělení Komise k politice zaměstnanosti ⁽¹⁾, k sociální integraci ⁽²⁾, ke zdravotní péči, k celoživotnímu vzdělávání ⁽³⁾, atd. ukazují rovněž tímto směrem.

3.2 Takováto základna vědomostí vytváří současně předpoklad pro sociální, kulturní, organizační, hospodářské a technologické inovace, které jednak udržují kvalitu života starších lidí a jednak mohou přispět k odlehčení zdravotnických a sociálních systémů. Zejména rychle rostoucí počet dlouhověkých lidí a - částečně tím podmíněná - současná existence několika generací starších lidí vyvolává také potřebu služeb a povolání nového druhu.

3.3 Projekty, které byly v 5. výzkumném rámcovém programu v pilotní akci „Stárnutí obyvatelstva“ (Key Action 6) podporovány pod tematickým programem „Kvalita života a management živých zdrojů“, již přinesly celou řadu důležitých jednotlivých výsledků k této tematice. Průběžné hodnocení poznatků a zkušeností této víceoborové Key Action nedávno uveřejnilo GR pro výzkum. Realizace výsledků projektu telematického programu může rovněž přispět ke zvýšení kvality života starších lidí a osob s postižením. Celkový způsob, jak byl zastáván v telematickém programu na konci devadesátých let, se však obecně ještě neprosadil.

3.4 V 6. výzkumném rámcovém programu je dále vedena podpora výzkumu ke stárnutí obyvatelstva a k individuálním a společenským důsledkům tohoto procesu pouze v několika málo podřízených oblastech hlavních bodů „Life Sciences, genomics and biotechnology for health“ (priorita 1), „Information society technologies“ (priorita 2), „Citizens and governance in a knowledge-based society“ (priorita 7) a „FTE na podporu politiky a plánování s výhledem na budoucí vědeckou a technologickou potřebu“ (priorita 8) a rovněž ERA-NET.

3.4.1 Důležité politicky relevantní poznatky lze očekávat zejména z projektů, které v současné době běží pod prioritou 8, na předběžný demografický předpoklad a na zdravotnické

náklady a výdaje s ohledem na aspekt stárnutí. Speciálním strategickým cílem ve skutečném programu je podpora integrace starších a postižených lidí do informační společnosti. Také v této oblasti již existuje celá řada užitečných výsledků a velmi slibných projektů s velkými konsorcií a průmyslovou účastí. Přesto je i dále nutné velké úsilí, aby se uzavřely dosud existující mezery. Jako zvláštní hlavní bod však „stárnutí obyvatelstva“ již není uvedeno mezi tematickými prioritami.

3.5 Lze očekávat, že zdravotnický a biologicky orientované projekty podporované v 5. a 6. výzkumném rámcovém programu přinesou velké pokroky ve vědění se zřetelem na fyziologické a biologické procesy stárnutí, na boj proti nemocem a podporu a udržení zdraví.

3.6 Poznatky v této oblasti jsou bezpochyby důležité. Nemohou však ani vyřešit problémy, před které jsou starší lidé postaveni, ani nepřispějí v blízké budoucnosti ke zvládnutí těch společenských úkolů, které v důsledku rostoucího počtu starších lidí a zejména stoupajícího počtu dlouhověkých osob vyvstávají pro evropské společnosti jako celek. Na základě relativně nízkých indexů porodnosti klesl podíl mladých lidí (do 20 let) na celkovém obyvatelstvu EU v rozmezí let 1960 až 2001 ze 32 % na 23 %, zatímco podíl starších lidí (nad 60 let) vzrostl ve stejném časovém období ze 16 % na 22 %. Podíl starších lidí, to znamená procentní podíl obyvatelstva ve věku 60 a více let ve vztahu k obyvatelstvu ve věku od 20 do 60 let, vzrostl v tomto období z 29,5 % na 38,9 %. V příštích letech bude podíl starších lidí na základě deficitu porodů posledních třech desetiletí dále stoupat a v roce 2020 bude činit 27 % obyvatelstva. To znamená, že potom bude více než jedna čtvrtina všech evropských občanů a občanek stará 60 a více let. ⁽⁴⁾ Počet dlouhověkých přitom stoupá zvláště silně (viz také 4.5.1).

Vzhledem k velkému dosahu a k důsledkům, které v současné době ještě nejsou vůbec předvídatelné a které bude mít stárnutí obyvatelstva za následek v nejrůznějších společenských oblastech, musí být jednoznačně rozšířena perspektiva výzkumu. Tak jako stárnutí samo není pouze biologický proces, nýbrž obsahuje mnoho různých faset v procesu trvajícím mnoho let, musí také výzkum starých lidí a stárnutí sledovat dlouhodobý, multidisciplinární a interdisciplinární cíl. Cílem výzkumu nemůže být pouze zlepšování zdraví a prodlužování doby života. Mnohem více se musí jednat také o to, přispět výzkumem ke zvýšení kvality života v získaných letech.

⁽¹⁾ COM(2004) 146 final. Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000 o stanovení obecného rámce pro uskutečňování rovnocenného zacházení v zaměstnání a povolání (27.11.00); sdělení Komise k účinnější realizaci evropské strategie zaměstnanosti, příloha I., 26. 3. 2004 COM(2004) 239 final.; http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/legis/legln_en.htm

⁽²⁾ Rozhodnutí Rady 2000/750/ES o akčním programu Společenství na potírání diskriminace (2001-2006) (27.11.00). http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/legis/legln_en.htm. Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru Úřední věstník č. C 284, 14. 9.1998; brožura Evropského hospodářského a sociálního výboru EESC-2000-018 „Jobs, Learning and Social inclusion: The work of the European EESC“.

⁽³⁾ Rozhodnutí Rady ze dne 27. června 2002, č. 2002/C 163/01, Úřední věstník č. C 163, 9.7.2002; COM (2002)678 final (listopad 2001); srovnej též COM (2004) 156 final.

⁽⁴⁾ Evropská společenství (2002). Evropská sociální statistika: Obyvatelstvo, Eurostat okruh témat 3, obyvatelstvo a sociální podmínky. Lucembursko; Úřad pro úřední zveřejňování Evropských společenství.

3.7 Proto měla být do 7. výzkumného rámcového programu zahrnuta pilotní akce k úkolům demografické změny, která rozšíří dosavadní spíše lékařsky a biologicky orientovaný výzkum o perspektivu orientovanou na sociální vědu a vědu o chování, kulturu, socio-ekonomii a na prevenci v průběhu života. Takovýto komplexní výzkum musí obsahovat jak základní výzkum tak také aplikovaný výzkum a vývoj⁽¹⁾. Kromě toho by měly být zapojeny nejrepresntativnější evropské organizace starších lidí, jak se to doporučuje v 2. světovém plánu seniorů schváleném v rámci Druhého světového shromáždění k otázkám stárí v dubnu 2002 v Madridu a ve strategii schválené UNECE u příležitosti konference ministrů v Berlíně v září 2002. Vzhledem k dlouhým a komplexním procesům rozhodování je takováto podpora výzkumu krajně naléhavá. V následujícím textu bude tato potřeba výzkumu pro některé oblasti podrobněji rozvedena.

4. Potřeba výzkumu podrobně

Tato iniciativa se obrací zejména na potřebu výzkumu, která existuje s ohledem na hodnotný život a stárnutí evropských občanek a občanů v podmínkách demografické změny. K tomu patří na jedné straně procesy stárnutí a životní okolnosti seniorů samotných, které se mohou v různých zemích Evropy utvářet velmi rozdílně. Na druhé straně k tomu patří stávající společenské rámcové podmínky, které jsou v jednotlivých zemích také velmi různé.

Z velkého počtu oblastí, kterých se dotýkají změny struktury obyvatelstva, jsou zde vyjmenovány pouze ty, v nichž existuje zvláště velká potřeba inovace a tím také zvýšená potřeba výzkumu ve spolupráci různých disciplín.

4.1 Potřeba výzkumu v oblasti hospodářské a finanční politiky

4.1.1 První centrální aspekt, který přijde v 6. výzkumném rámcovém programu zkrátka, je socio-ekonomická perspektiva na důsledky demografické změny, které budou podle výzkumů DG for Economic and Financial Affairs závažné. Z tohoto důvodu je nutná solidní základna vědomostí, která dovoluje spojovat data o příjmu a zaměstnání s daty o zdraví a sociálním chování. Aby bylo možno dělat fundované prognózy, musí být statistiky vedeny nepřetržitě a po delší časové období (dobré příklady pro to jsou English Longitudinal Study of Ageing [ELSA] o zdraví a Retirement Survey [HRS] z USA). Z toho vyplývají následující výzkumné otázky:

⁽¹⁾ COM(2004) 9 final., srovnej též COM(2002) 565 final., zejména odstavce 3.3. a 4.2.

- Demografické prognózy jsou krajně nejisté, ale politikové musí zdravotnické zabezpečení, sociální a materiální zajištění pro stárí plánovat konkrétně. Jaké údaje jsou potřebné a musí se získat, aby mohly podpořit příslušná politická opatření?
- Jaký význam má demografická změna na spotřebu a chování ve spoření? Jaké způsoby chování lze očekávat a jaké jsou s ohledem na vyšší průměrnou délku života přiměřené?
- Jakým způsobem spolu souvisejí stárnoucí obyvatelstvo a produktivita? Jaké důsledky vyplývají pro produktivitu, schopnost inovace a podnikání?
- Jak mohou být využity pozitivní potenciály, které vyplývají z demografického vývoje s ohledem na nové výrobky a služby, ve prospěch dnešních a budoucích starších lidí a současně na posílení hospodářského rozvoje Evropy (heslo „Knowledge Economy“)?
- Jaké ekonomické chování lze očekávat od budoucích starších lidí, kteří budou z velké části zdravější, lépe vzdělaní a mobilnější než dnešní generace starých lidí, kterým však zejména u slabších sociálních vrstev hrozí zhoršení jejich situace? (Srovnej k tomu také 4.2.1 a 4.3.6).

4.2 Potřeba výzkumu v oblasti práce a zaměstnání

4.2.1 Vzhledem k posunu věkové struktury obyvatelstva a v důsledku toho nutného přerozdělení nedostačujících zdrojů, které nemohou růst v příslušném poměru, budou v budoucnu jak podniky a sociální systémy zabezpečení tak také stárnoucí lidé sami odkázáni na to, že pracovní síla a vědomosti seniorů musí být využívány déle, než je tomu dnes⁽²⁾. Je známo, že starší lidé nejsou méně výkonní než mladší, že ale klesají některé kompetence, zatímco se jiné zvyšují. Z toho vyplývá následující potřeba výzkumu:

- Ve kterých úsecích činnosti mohou starší zaměstnanci zvláště dobře uplatňovat své schopnosti také s postupujícím věkem?
- Jaké alternativní pracovní možnosti a struktury je nutno vytvořit, aby výdělečná činnost zůstala atraktivní i ve vyšším věku? Byla by například práce na určitou dobu schůdnou cestou?

⁽²⁾ K tomu srovnej též stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru „Politika inovace“, Úřední věstník č. C 10, 14. 01. 2004 (COM(2003)112 final, bod 4 „Obecné poznámky“, odstavec 7.

- Jak lze zlepšit zdraví a bezpečnost na pracovišti, aby se umožnila delší aktivní účast dělníků a dělnic na ekonomicky aktivním životě?
- Jak musí být uspořádána pracoviště a pracovní prostředí a upraven rytmus a organizace práce, aby seniorům umožnily optimální práci? Do jaké míry přitom může poskytnout podporu upravená technika?
- Jak mohou být zejména dlouhodobě nezaměstnaní a osoby, které nebyly z jiných důvodů dlouhou dobu výdělečně činné (například kvůli výchově dětí nebo péče o rodinné příslušníky), znovu integrováni do pracovního života?
- Z jakých důvodů se firmy loučí se staršími zaměstnanci? Proč stoupá zejména nezaměstnanost starších žen?
- Jaké překážky existují pokud jde o delší zaměstnávání nebo přijímání starších zaměstnanců do nového zaměstnání a jak je možno je odstranit?
- Jak pružně mohou a musí být upraveny přechody z plné výdělečné činnosti do důchodu, aby přinášely stejnou měrou užitek starším zaměstnancům, podnikům a příslušným systémům sociálního zabezpečení?
- Jak může a musí probíhat transfer vědomostí, aby vědomosti získané za mnoho let a velké zkušenosti starších zaměstnanců mohly být předány juniorům tak, aby si tyto „staré“ vědomosti rádi osvojili, integrovali je do svého „mladého“ stavu vědomostí a tak je mohli zúročit pro sebe a ve prospěch podniku?
- K opatřením pro další vzdělávání srovnej odstavec 4.5.

Rostoucí podíl starých lidí na celkovém obyvatelstvu kromě toho vyžaduje rozšíření stávajících stejně jako vytvoření nových úseků profesní činnosti. Chybí však informace o tom, v jakých oblastech je rozšíření profesních schopností zvláště naléhavé, aby odpovídalo požadavkům a potřebám starších lidí a v jakých oblastech jsou nutná nová pole působnosti, které tak nabízejí nové šance pro zaměstnání.

Tyto směry vývoje by měly být analyzovány

- s ohledem na změnu příjmových a spotřebních struktur, které jsou spojeny s demografickou změnou (srovnej též 4.1.1 a 4.3.6);
- s ohledem na zmenšující se mobilitu ve stáří: zde by bylo nutno uvažovat o nových službách v domácnosti, které je nutno nově nabízet, jako například kadeřník a pedikér, kteří docházejí do domu, stejně jako služby na dálku, jako např. Tele-Shopping, tele- poradenství a podobné služby.
- pokud se jedná o politické otázky zaměstnanosti speciálně v oblastech zdraví a péče srovnej odstavec 4.6.

4.3 Potřeba výzkumu každodenní životní skutečnosti starých lidí

4.3.1 Stárnutí je nejen biologický, nýbrž také především sociální proces. Tyto sociální rámcové podmínky vykazují v různých zemích Evropy a mezi různými zeměmi Evropy značné rozdíly. Toto se týká jednak makroúrovně historicky utvářených politických a sociálních systémů a jednak mikroúrovně individuálních biografií a zdrojů. Odpovídajícím způsobem rozdílné jsou podmínky stárnutí a stáří pro jednotlivé skupiny obyvatelstva. Tyto rozdíly - ať s ohledem na jiné předpoklady žen a mužů, na biografické a/nebo profesní zkušenosti, na materiální životní poměry atd. -, musí být zohledněny při zkoumání každodenní životní skutečnosti starých lidí.

4.3.2 Mezi evropskými zeměmi existují velké rozdíly s ohledem na podnebí, topografii, hustotu a formy osídlení, dopravní infrastrukturu, úpravy státní veřejné péče a mnoho dalších aspektů, které ovlivňují možnosti vedení života podle vlastních představ a aktivní společenské účasti. V některých zemích existují minimální důchody, které tvoří dostatečný finanční základ pro uspokojivé vedení života ve stáří, v jiných důchod nepokrývá ani základní potřeby. Velké rozdíly existují v rámci jednotlivých zemí a v rámci velké skupiny starých lidí.

- Jaký vliv mají různé systémy veřejné péče evropských zemí na kvalitu života svých starších občanek a občanů?
- Jakými preventivními opatřeními lze vyrovnat znevýhodnění, která starým lidem ztěžují přístup k výhodným bytům, pohodlným dopravním prostředkům, kulturním nabídkám, zdravé výživě a/nebo novým technologiím a tím poškozují jejich kvalitu života?
- Jak lze vzhledem ke krácení sociálních dávek a dávek ve zdravotnictví zaručit zejména kvalitu života těch starých lidí, jejichž psychickou a sociální existenci ohrožuje chudoba, chronické nemoci, nízké vzdělání, nedostatečné jazykové znalosti nebo jiné chybějící zdroje?
- V jakých podmínkách žijí lidé, kteří si (již) nedokáží zabezpečit vlastními silami samostatný chod života? Jaké předpisy existují v evropských členských státech pro tyto osoby a jaká opatření jsou nutná pro hájení jejich zájmů?
- V jakých podmínkách žijí starší lidé v domovech důchodců/institucích? V jaké podobě jsou zastoupeny jejich zájmy?

- Jaké podmínky pro prevenci, zabezpečení a péči o pacienty trpícími Alzheimerovou chorobou a osoby trpícími jinými formami demence existují v evropských členských státech? Jaké jsou možnosti a zkušenosti s různými druhy ubytování?

4.3.3 Samostatnost, sebeurčení a sociální integrace jsou důležité osobní a společenskopolitické cíle. Uskutečnění těchto cílů je ve vyšším a zejména ve velmi vysokém věku z mnoha důvodů ohroženo. S narůstajícím věkem jednak roste riziko zdravotních omezení. Nepříznivé ekologické podmínky a chybějící ekonomické zdroje v tomto případě ztěžují zachování samostatnosti a sociální účasti. Společenské normy a představy jako například diskriminující obrazy stáří mohou rovněž působit jako bariéry a mohou vést k vyloučení z důležitých společenských oblastí. Proti negativnímu obrazu stáří však stojí skutečnost, že převážná většina starších lidí může vést svůj život mnoho let samostatně a na vlastní odpovědnost. Navíc jsou důležitým přínosem pro rodinu a společnost prostřednictvím mezigenerační (sociální a finanční) podpory a neplacené práce v politických, odborových a církevních grémiích.

4.3.4 Také vzhledem k mnoha nepříznivým vnějším okolnostem a zdravotním omezením disponují staří lidé vysokou měrou psychologických schopností, aby tyto potíže zvládli. Tato vnitřní rovnováha je však ohrožena, jestliže se problémy kumulují.

- Kdy a jakého druhu jsou nutné intervence, které by zabránily přetěžování seniorů a místo toho je při zvládání kritických životních situací podpořily?
- Která opatření jsou nutná k tomu, aby uspokojila dimenze překračující rámec pokrytí základních potřeb, jako psychologickou potřebu jistoty, rodinných a jiných mezilidských vztahů a sociální integrace?

4.3.5 Velká většina stárnoucích lidí může životní fázi stáří zahrnující zhruba 20 až 30 let prožít poměrně zdravě a aktivně. Vzhledem ke své historické novotě však dosud existuje málo vzorů pro utváření této fáze. Pro oblasti, ve kterých jsou dnes senioři činní a ve kterých přinášejí důležitý společenský, sociální a hospodářský příspěvek - mimo jiné také formou placené a / nebo čestné práce v politických, odborových a církevních organizacích, při podpoře, vzdělávání a výchově mladších atd. - stěží existují spolehlivá a evropsky srovnatelná čísla.

- Co lze učinit v oblastech činnosti, nabídkách dalšího vzdělávání, formách účasti a možnostech setkávání, které přispívají k tomu, aby pozitivní potenciály těchto let života byly využity smysluplně pro každého jednotlivce a produktivně pro společnost?

- Do jaké míry se liší zájmy, zkušenosti, potřeby a schopnosti starších mužů a žen? Jakým způsobem je nutno respektovat tyto rozdíly?

- Jak se mohou senioři na nejrůznějších národních a evropských úrovních přímo anebo prostřednictvím organizací, které je zastupují, podílet na rozhodnutích, které se týkají jejich práva na důstojný a nezávislý život, a účastnit se společenského a kulturního života tak, aby byl skutečně realizován článek 25 Charty základních práv?

- Jaká je potřeba meziregionální a přeshraniční mobility u starších lidí, zejména u starších migrantů, a jak je možné usnadnit uspokojení této potřeby?

4.3.6 Stárnutí společnosti je široce diskutováno pouze jako problém, jako zátěž a z pohledu stoupajících sociálních a zdravotnických nákladů. Proti tomu však stojí také pozitivní aspekty, které lze stěží zvažovat a o kterých existuje pouze málo informací. K tomu například patří, že staří lidé již nezatěžují pracovní trh, ale jako konzumenti nadále přispívají k hospodářskému rozvoji.

- Jak se liší příjmové a spotřební struktury a konzumní potřeby starších a mladších lidí?
- Jaké změny ve spotřebním chování lze očekávat s ohledem na dorůstající generace?

- Ve kterých oblastech existuje zvláštní inovační potenciál, který by lépe vyhovoval specifické potřebě starších lidí v budoucnosti?

- Srovnej k tomu také odstavec 4.1.1 a 4.2.1.

4.3.7 V důsledku aktuálních diskuzí o problémech zdravotnické péče, financování důchodů a - v některých zemích - eutanázie se mnoho starých lidí v současné době cítí spíše jako zátěž než jako vážený člen společnosti.

- Jak lze nevyčísitelné a materiální služby, které staří lidé poskytují v nejvíce sociálně a společenských oblastech, zviditelnit a více ocenit?

- Která společenskopolitická opatření je nutno zavést, aby senioři neměli důvod předpokládat, že jsou jen „staré břemeno“.
- Jak lze obecně změnit negativní postoje vůči stáří tak, aby se umožnila větší akceptance stáří a pozitivní kultura stáří? Jak lze vzbudit u mládeže větší pochopení pro seniory a podporovat dialog jak v rámci generací tak také mezi generacemi? (Srovnej též 4.5.2).
- Jak lze dosáhnout diferencovaného zobrazení stáří v médiích?
- Smrt a umírání jsou nesmírné tabu, současně však tvoří nikoli bezvýznamný hospodářský faktor. Jak lze zabránit čisté komercializaci smrti a místo toho vyvinout odpovídající etickou kulturu umírání?
- Na co by se mělo obecně dbát při modernizaci bytů, aby se umožnilo pokud možno dlouhé setrvávání ve vlastním bytě?
- Které architektonické nebo technické úpravy mohou při specifických omezeních (nedoslýchavost, zraková omezení, omezení mobility, demence) přispět k zachování samostatnosti?
- Jakou formou mohou zejména inovativní koncepty v oblasti „inteligentního bydlení“ přispět k delšímu samostatnému vedení života a domácnosti?
- Jaké pozitivní zkušenosti v těchto oblastech již existují v Evropě? Jaká poučení z toho lze odvodit?

4.4 Potřeba výzkumu k sociálně prostorovému zázemí

4.4.1 Sociální zázemí starších lidí se v následujících letech dramaticky změní: V důsledku nízké porodnosti, pozdního zakládání rodin a vysoké rozvodovosti se zmenšuje tradiční síť rodinných vztahů. Současně může na základě stoupající střední délky života stále častěji žít až pět generací jedné rodiny současně („rodiny tyčky k fazolím“).

- Jak se tyto změny projeví na sociální integraci a společenské participaci starých lidí?
- Mohou se dorůstající generace v zesílené míře vracet k nerodinným vztahům a jsou tyto nosné také v případě podpůrných služeb.
- Která sociálně politická opatření a / nebo organizační a technické inovace mohou přispět na podporu rodinných a nerodinných sítí, aby mohly podporovat jejich zatížitelnost a trvání?

4.4.2 Ze studií časového rozpočtu a mobility je známo, že se stoupajícím stářím se tráví stále větší podíl času v bytě a že odpovídajícím způsobem klesají aktivity mimo dům.

- Jak mohou být byty - zejména nájemní byty ve větších starých budovách, ale také v rodinných domcích - co možná nákladově nejvýhodněji vybaveny tak, aby zde staří lidé mohli zůstat samostatně bydlet také při stoupajícím tělesném, smyslovém nebo kognitivním omezení a aby zde o ně mohlo být v případě potřeby pečováno?

4.4.3 Nutnost muset se při narůstajících omezeních odstěhovat do ústavu sociální péče je pro většinu starých lidí děsivá představa.

- Jaké atraktivní a přesto finančně únosné alternativy existují, když se vlastní byt stane přítěží a samostatné vedení života v něm je již neudržitelné?
- Jaké zkušenosti byly dosud získány s novými formami bydlení, jako například s „asistovaným bydlením“? Jaké rámcové podmínky vedou k úspěchu či k neúspěchu takových nebo podobných alternativ?

4.4.4 Technická zařízení, systémy a služby mohou být ve stáří velkou pomocí při zvládání každodenních problémů. Často ale nejsou přizpůsobeny potřebám seniorů. Zařízení mohou být upravena podle principů „design for all“ a měla by existovat možnost pružného přizpůsobení různým skupinám uživatelů. To znamená, že je bezpodmínečně nutné zapojení budoucích uživatelů a uživatelů do vývojového procesu na zvýšení kvality produktů a služeb. V tomto případě Výbor doporučuje konzultaci a aktivní zapojení reprezentativních evropských organizací seniorů a samotných starších lidí, aby se dosáhlo stále výměny názorů (sociálního auditu) s ohledem na skutečné potřeby seniorů.

- Co musí vědět výrobci a designéři o metodice a přístupu „Design for all“ a o schopnostech, omezeních, potřebách a postojích starších lidí, aby technické výrobky mohly být příslušně přizpůsobovány a seniory akceptovány a lépe využívány?
- Co se mění s věkem a co se možná mění s novými generacemi starých lidí?

— Jak lze měnit schopnosti a potřeby seniorů intenzivněji než dosud zapojit do utváření technologie „hlavního proudu“ (mainstream-technology)? Jaká politická opatření jsou vhodná na zabezpečení vyšší účasti průmyslu a hospodářství na realizaci cíle „Design for all“?

— Jak lze efektivně realizovat účast uživatelů na vývoji technických zařízení?

Kromě toho je nutno přesněji prozkoumat, jaké technické pomůcky jsou skutečně zapotřebí a jaké rámcové podmínky jsou nutné, aby mohly přispívat ke kvalitě života starších lidí:

— Jakým způsobem lze podporovat starší lidi při každodenních požadavcích? Jakým způsobem je mohou v případě, že vyžadují péči, nebo v případě demenčních onemocnění podporovat jak formální tak také neformální pečovatelé a služby?

— Jaké etické aspekty je při tom (například u pomáhaných) nutno respektovat, aby se vyloučilo porušení soukromé sféry například formou technického sledování?

— Jaké inovativní možnosti nabízejí nové technologie a jak se dlouhodobě projevuje jejich nasazení? Jaká sociální doprovodná opatření jsou nutná, aby přispěla ke zvýšení kvality života a společenské účasti starých lidí a nevedla k sociální izolaci a diskriminaci?

4.4.5 Fyzické, sociální a kulturní činnosti přispívají jak známo ke zdravému a uspokojivému stáří. Často však brání překážky v přírodním a / nebo zbudovaném prostředí nebo chybějící dopravní prostředky v přístupu k příslušným zařízením. Tyto problémy jsou velmi dobře známé⁽¹⁾, často však chybí realizace.

— Jaká opatření je možno a nutno zavést v oblasti sociálního, městského a dopravního plánování se zvláštní náležitostí, aby okolí bydliště, prostor ulice, dopravní prostředky, zařízení služeb atd. splňovaly požadavky rostoucího počtu občanek a občanů a podporovaly je v jejich samostatnosti?

— Jakým způsobem může speciálně kvalita prostředí bydlení - například prostřednictvím míst setkávání a vhodných dopravních prostředků - přispět k sociální integraci starých lidí?

— Ve kterých zemích a ve kterých oblastech již byly získány kladné zkušenosti a jak je lze převést na jiné země a oblasti?

4.4.6 Také individuálně chybějící sociální a finanční prostředky a / nebo fyzická nebo smyslová omezení často brání v přístupu a v účasti na aktivitách mimo domov. Právě pro tyto lidi - často osamocené žijící staré ženy - by však účast na sociálních a kulturních aktivitách byla zvláště důležitá k tomu, aby nebyly osamělé.

— Jaká sociálně politická opatření a / nebo organizační a technické inovace mohou podpořit účast potřebných starších lidí na společenství?

4.5 Potřeba výzkumu s ohledem na celoživotní vzdělávání

4.5.1 Ve společnosti rychlých sociálních, kulturních a technických změn se celoživotní vzdělávání stává stále důležitějším. To se týká především starších zaměstnanců a zaměstnankyň, jejichž dříve získané vědomosti již nestačí pro moderní požadavky kladené na pracovní místo. Cíl vytvořit Evropský prostor celoživotního vzdělávání, byl již zdůrazněn ve společném sdělení GŘ pro výchovu a kulturu a GŘ pro zaměstnanost a sociální věci stejně jako v rozhodnutí Rady ze dne 27. června 2002⁽²⁾. Také v tomto ohledu existuje i nadále naléhavá potřeba výzkumu:

— Jaký druh opatření pro další vzdělávání je pro starší zaměstnance a zaměstnankyně obsahově a metodicky zvláště prospěšný?

— Jak lze zajistit, aby vhodná opatření byla stejně prospěšná pro všechny zaměstnance nezávisle na věku a pohlaví?

4.5.2 Nutnost celoživotního vzdělávání se ale týká také lidí, kteří se již neúčastní profesního života. Také oni musí mít možnost se dále rozvíjet ke svému osobnímu a k celospolečenskému užítku.

— Jak se vytváří a šíří vědění ve vědomostní společnosti?

— Jak lze lépe podporovat celoživotní vzdělávání starších lidí nezávisle na jejich výdělečném statutu? Jaké možnosti účasti na vzdělávacích a informačních programech k tématům vztahujícím se k profesi nebo ke kulturním tématům existují v členských státech již dnes a jaké zkušenosti jsou například s univerzitami 3. věku nebo se setkáními k různým tematickým oblastem?

⁽¹⁾ European Conference of Ministers of Transport (ECMT). (2002). Transport and aging of the population. Paris Cedex: OECD Publications.

⁽²⁾ COM(2001) 678 v konečném znění; rozhodnutí Rady ze dne 27. června 2002 č. 2002/C163/01, Úřední věstník č. C 163, 9. 7. 2002.

- Existuje souvislost mezi druhem dřívějšího povolání a pozdějším dalším vzděláváním? Lze ze vzdělávacích opatření během aktivní výdělečné fáze odvodit závěry, jak lze u starších lidí zachovat chuť k učení, vzdělávání a kultuře?
- Jak lze zlepšit dostupnost možnosti učení také pro dosud málo prezentované skupiny a zaručit kulturní diverzitu?
- Jakou úlohu mohou sehrát veřejnoprávní média, nové technologie a e-learning pro zachování společenské účasti, pro předávání vědomostí a informací a další osobní vzdělávání ve stáří?
- Jaké základní svobody jsou ve stáří zvláště důležité? (srovnej k tomu také 4.6.1).
- Kterými základními znalostmi se zřetelem na stáří a stárnutí by měly na druhé straně disponovat osoby a organizace, které se zabývají staršími lidmi? A jaké vzdělávací iniciativy jsou vhodné k tomu, aby přispěly u mladých lidí ke zlepšení pochopení pro seniory? (Srovnej k tomu také 4.3.7).
- Jakým způsobem lze zkontrolovat realizaci dříve přijatých opatření a předat pozitivní zkušenosti?
- muzicko-estetická činnost nebo zdravá výživa, aby byly dodržovány?
- Jaká další opatření mohou přispět k zachování fyzických, smyslových, kognitivních a sociálních schopností?
- Potřeba výzkumu existuje zejména v oblasti epidemiologie a etiologie stářím podmíněných nemocí, aby se zlepšily možnosti prevence (například s ohledem na šílenství, a to zejména na Alzheimerovu nemoc, nebo na zabránění pádům, které mohou vést k frakturám kyčle).
- Naléhavá potřeba výzkumu spočívá v možnostech prevence a udržení zdraví na pracovišti (viz také 4.2.1)
- Dále existuje potřeba výzkumu s ohledem na možnosti ošetřování starých lidí, a sice jak obecných onemocnění s charakteristikou specifickou pro stáří tak také onemocnění specifických pro stáří. Mnohdy pro to chybí terapeutické základy, protože klinické zkoušky a testování léčiv se uskutečňuje většinou pouze u mladých lidí. Zdravotní stav starých lidí nelze s tímto srovnávat, protože starší lidé často netrpí jednou konkrétní chorobou, ale mají zdravotní problémy různého stupně závažnosti v mnoha oblastech současně.

4.6 Potřeba výzkumu s ohledem na udržení zdraví a potřebu péče

4.6.1 Za zvláště závažný důsledek demografické změny se považuje nákladové zatížení sociálních a zdravotních systémů rychle rostoucím počtem dlouhověkých lidí. V následujících 15 letech se očekává vzestup počtu osmdesátiletých osob o 50 % na více než 20 milionů v celé Evropě⁽¹⁾. Počet stoletých přitom stoupne exponenciálně⁽²⁾. Proto má výzkum také speciálně s ohledem na prevenci stejně jako na zachování a obnovení funkčnosti a samostatnosti ve stáří ústřední význam.

- Jak se určité životní styly dlouhodobě projevují na zdravotním stavu obecně a na jednotlivých onemocněních zvlášť? Jak lze podporovat zdravé způsoby jednání?
- Jakým způsobem je nutno seniorům přiblížit opatření a nabídky k zachování zdraví, jako například sportovní,

— Srovnej také 4.6.3.

4.6.2 V důsledku rostoucího podílu dlouhověkých lidí se v následujících letech očekává enormní potřeba péče spojená se stoupajícím nákladovým zatížením soukromých a veřejných rozpočtů. Také v tomto ohledu existuje několikanásobná potřeba výzkumu:

- Jak lze a jak je nutno zlepšit kvalifikace a pracovní podmínky pro ošetřovatele, aby povolání ošetřovatele bylo trvale atraktivní?
- Jaké externí a jaké personální předpoklady musí být splněny, aby se vztah mezi pečující a pečovanou osobou uspokojivě vyvíjel pro všechny zúčastněné?
- Jak lze nabídky péče lépe přizpůsobit potřebám a požadavkům starých lidí vyžadujících péči a více než dosud podporovat péči doma?

⁽¹⁾ EUROSTAT (2002). The Social Situation in the European Union 2002. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

⁽²⁾ Srovnej Robine, J. M. & Vaupel, J. (2001). Emergence of supercentenarians in low mortality countries. *The Gerontologist*, 41 (special issue II), 212.

- Jakým způsobem mohou technická řešení přispět k odlehčení pečujících příslušníků a profesionálních ošetřovatelů, aniž by se narušila integrita a důstojnost osob vyžadujících péči?
- Jaká ekonomická podpora a společenské uznání jsou za potřebí odebrání břemena osobám pečujícím o své starší příbuzné a na odebrání břemena profesionálním poskytovatelům opatrovnických služeb? Jak je možné zejména podpořit osoby pečující o vlastní příbuzné například zajištěním penzijního připojištění?
- Jak lze uspořádat péči, terapii bolesti a asistenci při umírání tak, aby život skončil důstojně?

4.6.3 V Evropě neexistují v oblasti péče žádné obsahově sladěné definice pojmů (například „nerozhoduje sám o sobě“, „domácí pečovatelská služba“ atd.), žádné jednotné struktury u různých služeb a žádné směrnice o kvalifikacích personálu.

- Jaká opatření mohou vést k jednotným jazykovým úpravám a tím k větší transparentnosti v oblasti péče?
- Jaké programové, technické, geriatrické a sociálně psychologické znalosti a dovednosti jsou žádoucí pro kvalifikaci zdravotnických služeb a pečovatelských služeb v celé Evropě?

4.7 Potřeby výzkumu a nové technologie

4.7.1 Pověstně rychlá a stále pokračující rozšiřování technologií, zejména používání nových informačních a komunikačních technologií (I+K) se projevuje ve všech jmenovaných oblastech (4.1 až 4.6). Na pracovišti slouží tyto technologie často jako důvod na vyčlenění starších pracovníků. Na druhé straně studie dokázaly, že přiměřené přizpůsobení se těmto podmínkám by výkonost těchto pracovníků mohlo dokonce podpořit. Tento faktor proto musí být zohledněn ve všech oblastech výzkumu. Je třeba zejména zohlednit etické aspekty, jako je otázka integrace starších pracovníků, kteří nemohou anebo nechtějí technické inovace používat.

4.8 Úprava, sloužení a doplnění stávajících souborů vědomostí

4.8.1 Již existuje mnohotvárný soubor vědomostí z národního a evropsky podporovaného výzkumu. Tyto vědomosti se však většinou týkají jednotlivých aspektů a byly vybrány z perspektivy jednotlivých disciplín. Jsou široce rozptýlené a často dostupné pouze v příslušném národním jazyce.

Výsledky výzkumu často nejsou na základě různých namátkových zkoušek a nástrojů kompatibilní s nálezy z jiných studií.

- Bylo by přínosem, zpracovat tyto soubory vědomostí tak, aby mohly být vzájemně propojeny, systematicky porovnávány a vyhodnocovány a nakonec obecně zpřístupněny.
- Dalšími kroky by bylo provedení sekundárních analýz takto zpracovaného materiálu a odsouhlasení metod a nástrojů zkoumání. Jako podpůrná opatření pro tento druh generování, integrace a dalšího vedení vědomostí se nabízejí nástroje „Centres of Excellence“, „Networks of Excellence“ a „Thematic Coordination Acti“, nově vytvořené v 6. výzkumném rámcovém programu ⁽¹⁾.

— Dále by byl žádoucí jednotný způsob nazírání a získávání indikátorů kvality života starších lidí v evropských zemích stejně jako jejich dlouhodobé sledování a dokumentace v evropské databance. Při tom je bezpodmínečně nutné rozlišení podle pohlaví, různých věkových a příjmových skupin a regionů, jelikož výše uvedené ukazovatele na zaznamenávání životních podmínek starších pracovníků nejsou dostačující. Je zapotřebí dalších ukazatelů, které by obsahovaly informace o jejich zdravotním stavě a zdravotních problémech, o pečovatelských systémech a o specifických potřebách pro konkrétní zemi. Je nutno vyzkoušet spolupráci s EUROSTATEM.

— Statistické a jiné relevantní soubory vědomostí, které mnohdy již existují na národní a evropské úrovni, je bezpodmínečně nutno spojit a integrovat. Také výsledky výzkumu z různých oblastí 5. a 6. výzkumného rámcového programu vyžadují integrační způsob posuzování, aby z nich bylo možno odvodit prakticky a politicky relevantní závěry. Co nejaktuálnější rozšiřování tímto způsobem integrovaných a zpracovaných poznatků je bezpodmínečně nutné.

— Organizace seniorů by měly být mnohem více než dosud zapojeny do budoucích projektů, aby se výzkum a politika neprováděly pouze pro seniory nýbrž také se seniory.

5. Cíle a požadavky

5.1 Tato iniciativní zpráva odůvodňuje požadavek, aby pilotní akce k tematické oblasti „Demografická změna - kvalita života ve stáří a technologická potřeba“ byla zahrnuta do 7. výzkumného rámcového programu.

⁽¹⁾ K tomu srovnej Stanovisko Hospodářského a sociálního výboru ke „Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů - K Evropskému výzkumnému programu“, Úřední věstník č. C 204, 18. 07. 2000

5.2 Cílem je

- a) vytvořit základnu vědomostí, která je nutná pro politické plánování a jednání, aby bylo možno inovativně, sociálně spravedlivě a s efektivními náklady zvládnout dopady změny věkové struktury v Evropě a
- b) připravit podklady a nástroje, které jsou nutné k tomu, aby se dospělo k přiměřenému stanovisku a ocenění stárí ve společnosti,

podporou multidisciplinárního a interdisciplinárního stejně jako sociálně participativního výzkumu stárnutí širokého spektra témat.

5.3 Uvedené oblasti výzkumu a vzorové otázky k nim by mohly ukázat, jak úzce jsou vzájemně propojeny biologické, psychologické, sociální, kulturní, technologické, ekonomické a strukturální aspekty, jestliže se jedná a stárnutí a stárí. Stárnutí současně vždycky probíhá v konkrétním prostorovém a společenském kontextu. Tento kontext je v Evropě charakterizován silnými zeměpisnými, kulturními a sociálními protiklady jak mezi jednotlivými zeměmi tak také v rámci jednotlivých zemí. Obojí - multidimenzionalita procesu stárnutí i různé podmínky, ve kterých probíhá - jsou důvodem neoddelitelnosti multidisciplinárního a interdisciplinárního výzkumu stárnutí. Kromě toho je nutná dlouhodobá perspektiva výzkumu, aby bylo možno podchytit a odpovídajícím způsobem zahrnout procesy změn⁽¹⁾.

5.4 Pouze takto široce a dlouhodobě pojatý výzkum může poskytnout fundované podklady pro plánování a rozhodování, které jsou zapotřebí v nejrůznějších společenských oblastech a na všech úrovních rozhodování vzhledem ke změně věkové struktury obyvatelstva. Stárnutí je nejen otázka, kterou je nutno vyřešit biologicky, zdravotnický, technický a ekonomický, nýbrž také úkol, který je nutno společensky, sociálně a kulturně zvládnout.

5.5 Dodatečně k uvedeným výzkumným aktivitám požaduje výbor tato doprovodná opatření:

- Uspořádání veřejné diskuse na téma „Demografická změna – kvalita života starších lidí“ v EHSV, mimo jiné za tím účelem, aby se během této diskuse navrhla studie efektivity ohledně vytvoření vhodné agentury a další případně potřebné iniciativy.

- Zřízení společné proaktivní a progresivně fungující Agentury pro otázky stárnutí (pozorovací stanice - European Observatory) k získávání indikátorů kvality života starých lidí v evropských zemích a k jejich dlouhodobému sledování a dokumentování v evropské databance; pro sestavování empiricky odůvodněných prognóz takového druhu; ke sdružování a předávání znalostí a odvozování prakticky a politicky relevantních závěrů;
- Organizace workshopů a konferencí, aby se zlepšily znalosti o demografické změně a naléhavosti preventivních a doprovodných opatření; aby se zостřilo povědomí o pozitivních potenciálech stárí a aby se působilo proti diskriminaci stárí; aby se co možná nejširší veřejnost seznámila s výsledky výzkumu; a aby se podpořila výměna mezi „starými“ a „novými“ členskými zeměmi.
- Další sledování tematiky „otevřenou metodou koordinace“ Vzhledem ke komplexnosti a významu stárnutí obyvatelstva a k rozdílným šancím a výzvám, které jsou s tím spojeny, považuje výbor tuto metodu za vhodnou
 - pro inicializaci výměny zkušeností, interevropského porovnání a vzájemného poznávání,
 - pro podporu dialogu mezi zástupci organizované občanské společnosti a příslušných generálních ředitelství Komise⁽²⁾,
 - pro definování společných cílů,
 - pro ověření realizace 2. světového plánu seniorů (schváleného v dubnu 2002 v Madridu) a strategie implementace UNECE (přijaté berlínským prohlášením ministrů ze září 2001) a
 - pro vytvoření prostoru pro společné představy hodnot s ohledem na stárnoucí společnost.

5.6 Konečným cílem tudíž je umožnit

HODNOTNÝ ŽIVOT A STÁRNUTÍ V EVROPE

nejen lidem, kteří jsou v současné době staří a dlouhověcí, nýbrž také příštím generacím starých a mladých lidí.

V Bruselu dne 15. září 2004.

Předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Srovnej k tomu ještě jednou stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru Úřední věstník č. C 95, 23. 04. 2003 (COM(2002) 565 final).

⁽²⁾ Sdělení Komise (COM(2002) 277 final).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na téma Návrh směrnice Rady upravující směrnice č. 66/401/EHS, 66/402/ES, 2002/54/ES a 2002/57/ES týkající se zkoušek prováděných pod oficiální kontrolou a ekvivalence semen vyprodukovaných v třetích zemích

COM(2004) 263 final – 2004/0086 CNS

(2005/C 74/10)

Dne 29. dubna 2004 Rada požádala, v souladu s článkem 37 Smlouvy a založení Evropského společenství, o konzultaci Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí pověřená přípravou prací Výboru v této oblasti přijala své stanovisko dne 6. července 2004 (jediný zpravodaj: **p. BROS**).

Na svém 411. plenárním zasedání ve dnech 15. a 16. září 2004 (jednání ze dne 15. září) Evropský hospodářský a sociální výbor přijal následující stanovisko 85 hlasy, 1 hlas byl proti a 3 se zdržely hlasování.

1. Úvod

1.1 V souladu s právními předpisy EU týkajícími se obchodování se semeny, Komise povolila v letech 1998 až 2003 členským státům provádět dočasné experimenty při odběru vzorků a zkoušení semen. Analýza výsledků ukázala, že:

- ve stanovených podmínkách by bylo možno zajistit zjednodušení procedur oficiální certifikace semen bez zásadního snížení kvality semen ve srovnání s kvalitou dosaženou prostřednictvím oficiálního systému odběru vzorků a zkoušení semen,
- procedury zkoumání prováděné na rostlině a s oficiální kontrolou by mohly být rozšířeny na všechny plodiny pro produkci certifikovaných semen,
- velikost ploch, které musí být zkontrolovány a prohlédnuty oficiálními inspektory, by mohla být snížena.

1.2 Byla upravena pravidla vztahující se na semena určená pro mezinárodní obchod (systém OECD). Vzhledem k této skutečnosti by bylo možné rozšířit pole působnosti ekvivalence semen EU – co se týká semen sklizených ve třetích zemích – na veškeré druhy semen, jež mají vlastnosti a splňují požadavky přezkoušení stanovené v jednotlivých směrniciích EU týkajících se obchodu se semeny.

1.3 Výbor si přeje prostudovat návrh Komise vzhledem k proměně navrhovaných pravidel, ale také ve snaze udržet vysokou úroveň požadavků na kvalitu vyprodukovaných semen a na rostlinolékařskou oblast.

2. Návrh Komise

2.1 Komise navrhuje prodloužit až do 31. března 2005 experimenty s prohlížením pod oficiální kontrolou (rozhodnutí č. 98/320/ES), aby bylo možné udržet podmínky Společenství pro obchodování se semeny vyprodukovanými v souladu

s tímto rozhodnutím, a to ještě předtím, než začnou platit nová ustanovení (transpozice směrnic).

2.2 Zároveň je třeba upravit směrnice 66/401/EHS (obchodování s píceňinami), 66/402/EHS (obchodování se semeny obilovin), 2002/54/ES (obchodování se semeny řepy) a 2002/57/ES (obchodování se semeny olejnin a prádňích rostlin) v návaznosti na závěrech výsledků experimentování a zařadit následující změny:

- zavedení zkoušky pod oficiální kontrolou u jednotlivých kategorií semen,
- definování zkoušky pod oficiální kontrolou (prohlédnutí semen na rostlině nebo ve zkušební laboratoři pro semena, která má povolení příslušného národního orgánu zodpovědného za certifikaci semen),
- odběr vzorků pro certifikaci lze provádět oficiálně nebo pod oficiální kontrolou. Způsoby odběru vzorků s oficiální kontrolou jsou popsány (kvalifikační předpoklady osob, kontrola postupů a pravidla pro uvalování sankcí),
- princip ekvivalence je rozšířen na semena sklizená ve třetích zemích, která splňují podmínky a požadavky Společenství (systém kontroly a certifikace).

3. Obecné poznámky

3.1 Hlavním cílem návrhu Komise je zjednodušit kontrolní postupy v oblasti produkce semen. V mnohých členských státech již v současné době dochází k delegování kontroly na jiné subjekty. Výbor proto iniciativu Komise podporuje. Zdůrazňuje však zároveň, že Komise měla předložit novou směrnici, která by shrnovala prvky ze všech čtyř dotyčných směrnic, což by usnadnilo pochopení změn a zajistilo koherenci v harmonizaci prováděných opatření.

3.2 Platnost rozhodnutí Komise týkající se experimentování u zkoušek pod oficiální kontrolou končí k 31. červenci 2004. Během procesu spolu-rozhodování, jehož předmětem je legislativní návrh Komise, tudíž bude existovat jisté právní vakuum. Výbor proto vyzývá Komisi, aby změnila své rozhodnutí č. 98/320/ES, aby se zabránilo jakémukoliv právnímu vakuu.

3.3 Komise rovněž navrhuje prodloužit pokusnou fázi až do 31. března 2005, aby bylo možné zajistit transpozici změn v příslušných směrnicih. Výbor již nyní zdůrazňuje, že tato lhůta bude příliš krátká vzhledem k času – přibližně deset měsíců – který je nutný k provedení těchto transpozic. Z tohoto důvodu Výbor navrhuje, aby termín prodloužení byl posunut až do 31. července 2005.

3.4 Výbor se nemůže vyjádřit k otázce relevantnosti technických údajů týkajících se podmínek kontroly prováděné na rostlině (zejména ohledně změny množství odebíraných vzorků) nebo k nezbytnému počtu vzorků pro laboratorní zkoušení. Výbor však zdůrazňuje, že je třeba stanovit společnou referenci pro všechny členské státy. Z tohoto důvodu by údaje vyjádřené ve formě minimálních a maximálních hodnot měly být převedeny na minimální procento kontrol.

3.5 Delegování oficiálních kontrol na autorizované subjekty zvýší účinnost postupů. Komise musí zajistit, aby kontrolní systémy certifikace zůstaly stále výkonné. V současné době Komise provádí srovnávací zkoušky na úrovni Společenství a řídí výměnu osvědčených postupů. Částka přidělená na tyto akce (0,5 až 0,6 milionů eur) je vzhledem ke sledovanému cíli stále nedostatečná. Výbor žádá Komisi o přidělení dalších finančních částek pro tyto akce harmonizace kontrolních systémů.

3.6 Výbor připomíná, že během přístupových jednání s novými členskými státy byla poskytnuta přechodná období pro odrůdy, které nejsou zapsány v katalogu, neboť neodpovídají kritériím Společenství. Výbor upozorňuje Komisi na tyto

nezapsané odrůdy, které mohou být uváděny na trh pouze v příslušných zemích (Kypr, Lotyšsko, Malta a Slovinsko). Bylo by vhodné, aby toto derogační období doprovázely další záruky, zejména ohledně velikosti vzorků a přítomnosti tzv. hluchého ovsa (*Avena fatua*).

3.7 Výbor upozorňuje Komisi na případy sporů týkající se obchodování se sériemi nekvalitních semen mezi členskými státy. K uskutečnění jednotného trhu totiž dojde také tím, že ekonomickým subjektům bude zaručena traceabilita sérií uváděných na trh a že bude existovat dostatečná koordinace mezi agenturami na certifikaci a na produkci semen.

3.8 Co se týká rozšíření pole ekvivalence na třetí země, které budou splňovat pravidla OECD, zde Výbor zdůrazňuje, že Komise musí zajistit reciprocitu této ekvivalence ze strany třetích zemí. Této ekvivalence musí být dosaženo na základě stejných norem. Podobně je třeba žádat i ekvivalenci u kontrolních systémů pro tzv. udržující selekci, aby bylo možné zajistit stejnou úroveň kvality.

4. Závěry

4.1 Výbor schvaluje návrh Komise, který je veden ve smyslu zjednodušení kontrolních procedur, aniž by došlo ke zhoršení úrovně požadavků na kvalitu produkovaných semen. Výbor však zároveň zdůrazňuje, že Komise si musí ponechat analýzu výkonů kontrolních systémů.

4.2 Z hlediska legislativního Výbor zdůrazňuje, že Komise měla využít této příležitosti k předložení legislativního návrhu, který by shrnoval veškeré směrnice týkající se obchodu se semeny obilovin, píce, řep a olejnin.

4.3 Výbor se domnívá, že prodloužení požadované do 31. března 2005 nebude dostačující pro převedení směrnic do národních právních řádů. Z tohoto důvodu se navrhuje posunout toto prodloužení až do 31. července 2005.

V Bruselu dne 15. září 2004.

Předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k otázce Oznámení Komise Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru: začlenění aspektů životního prostředí do evropské normalizace

(COM(2004)130 final)

(2005/C 74/11)

Dne 25. února 2004 se Komise v souladu s článkem 262 Smlouvy zakládající Evropské společenství rozhodla požádat Evropský hospodářský a sociální výbor o stanovisko k věci výše uvedené.

Specializovaná sekce pro „Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí“, která je pověřená přípravou podkladů pro Výbor v této věci, přijala stanovisko dne 6. července 2004. (Zpravodaj: p. PEZZINI).

Na svém 411. plenárním zasedání ze dne 15. září 2004, přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko většinou hlasů.

1. Úvod

1.1 Problematika začlenění aspektů životního prostředí do procesu evropské normalizace je jednou z priorit definovaných v rámci strategie Evropské unie pro zajištění udržitelného rozvoje, kterou Komise přijala v roce 2001⁽¹⁾ a k níž Výbor vydal v listopadu 2001 stanovisko a nedávno bilancoval její výsledky⁽²⁾. Cílem této strategie je nastolit rovnováhu mezi ekonomickými, sociálními a ekologickými aspekty a posílit princip obsažený ve smlouvě zakládající ES⁽³⁾, který hovoří o začlenění požadavků souvisejících se životním prostředím do evropské politiky. Šestý akční plán EU pro životní prostředí⁽⁴⁾ v této souvislosti zdůrazňuje, že je třeba brát při vytváření technické normalizace v úvahu požadavky z oblasti životního prostředí.

1.2 Proces technické normalizace kromě toho značnou měrou přispívá k realizaci vnitřního evropského trhu, která plně zohledňuje účtyhodný pokrok, jehož bylo v oblasti životního prostředí dosaženo: dává závazek stát se do roku 2010 nejvíce konkurenceschopnou ekonomikou na světě do souladu s rozvíjením udržitelného hospodářství, vytvářejícího nová a lepší pracovní místa, a to v kontextu rozšířené Evropy vyznačující se silící hospodářskou a sociální soudržností, tak jak si to v Lisabonu v roce 2000 předsevzaly hlavy států a vlád Evropské unie.

1.3 Technická normalizace, založená na konsensu všech zúčastněných stran, je navíc nezbytnou součástí procesu realizace evropských politik, zejména pak Integrované produktové politiky, k níž se Výbor již několikrát vyjádřil⁽⁵⁾ a která považuje normalizaci jako takovou za možný nástroj k omezení dopadu produktů a služeb na životní prostředí.

1.4 Rada pro normalizaci na svém zasedání z 1. března 2002 znovu potvrdila vhodnost harmonizovaných norem v oblastech, na něž se v současnosti vztahuje tzv. „nový přístup“, zdůraznila význam účinné účasti všech zúčastněných sociálních partnerů na procesu normalizace a s potěšením konstatovala záměr Komise vypracovat dokument k otázce normalizace a ochrany životního prostředí.

1.5 Po tomto zasedání Rady určila Komise v rámci pracovního dokumentu na téma „Úloha normalizace při podpoře legislativy a evropské politiky“ řadu klíčových úkolů, zejména:

1.5.1 rozšířit uplatnění evropské normalizace v politice a legislativě unie, aby došlo na základě potřeb společnosti i firem k větší expanzi technické normalizace v nových oblastech, jako jsou služby, informační a komunikační technologie, doprava, ochrana spotřebitelů a životního prostředí;

1.5.2 posílit u ředitelů firem a dalších zúčastněných stran povědomí o přínosech normalizace pro svět obchodu, a to především prostřednictvím kroků s cílem zkvalitnit a usnadnit jejich účast na procesu vytváření norem, přičemž je třeba zapojit zejména představitele malých a středních podniků;

1.5.3 revidovat platný legislativní rámec normalizace tak, aby lépe odrážel aktuální změny a výzvy v oblasti evropských technických norem, zjednodušení legislativy a koncepce „lepšího zákonodárství“⁽⁶⁾ v souladu s orientací průmyslové politiky v rozšířené Evropě⁽⁷⁾ a s prioritami Strategie pro vnitřní trh⁽⁸⁾ na období 2003/2006;

⁽¹⁾ COM(2001) 264 final.

⁽²⁾ Stanovisko CES 1494/2001 z 29. listopadu 2001 a stanovisko EHSV 661/2004 z 29. dubna 2004.

⁽³⁾ Smlouva o ES, čl. 2 a 6 (konsolidovaná verze).

⁽⁴⁾ Rozhodnutí 1600/2002/ES z 22. července 2002.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV k Zelené knize o PIP (ÚV C 260 z 17. září 2001) a stanovisko EHSV 1598/2003 z 10. prosince 2003 k oznámení „Integrovaná produktová politika – Rozvoj ekologického uvažování zaměřeného na životní cyklus“.

⁽⁶⁾ Oznámení Komise COM(2002) 278.

⁽⁷⁾ Oznámení „Průmyslová politika v rozšířené Evropě“, COM(2002) 714.

⁽⁸⁾ Oznámení „Strategie pro vnitřní trh – priority 2003/2006“ COM(2003) 238.

1.5.4 přijmout stabilní finanční rámec tak, aby evropská normalizace spočívala na pevných právních základech, aby aktivity v rámci evropské normalizace a evropské infrastruktury byly spolufinancovány Komisí / členskými státy a aby se prohloubily synergie mezi CEN, CENELEC a ETSI;

1.5.5 podpořit evropské organizace pro normalizaci, aby se zvýšila jejich efektivita v procesu vytváření technických norem a podpořilo sestavování a uplatňování mezinárodních standardů, a zároveň aby se usnadnil přístup k trhům a k mezinárodnímu obchodu a nevytvářely se zbytečné překážky pro směnu, a aby normalizace získala globální rozměr.

1.6 Vytvoření kultury technické normalizace v Evropě je ostatně nezbytnou zárukou efektivního a vyváženého fungování vnitřního trhu unie 25 států. Dále je důležité, především pak v oblasti životního prostředí, přijmout opatření na vyškolení expertů a vypracování a používání vhodných databank, které by garantovaly začlenění aspektů životního prostředí do evropského systému normalizace, a stejně tak plnou integraci nových členských států do tohoto systému prostřednictvím zapojení jejich organizací pro vydávání norem. Za tímto účelem a vzhledem ke struktuře a velikosti podniků v řečených státech považuje Výbor za nezbytné aktivně podpořit plnou účast malých a středních podniků celé rozšířené Evropy na vytváření standardů a používání stávajících evropských technických norem.

1.7 Evropský systém technické normalizace, postavený na shodě všech zúčastněných stran při vytváření nových norem a na jejich dobrovolném dodržování schválených norem, osvědčil nejen svou platnost, ale také takový stupeň efektivity a flexibility, který umožňuje značný nárůst produkce norem. Celkový počet evropských norem dosáhl v roce 2003 úctyhodného čísla zhruba 13 500, což hraje v ekonomice nesmírně pozitivní roli, neboť se tak snižují náklady transakcí, usnadňuje se podnikání a obchodování, a zároveň se zvyšuje konkurenceschopnost a posiluje inovace. Dalším významným aspektem normalizace bylo omezení překážek stojících v cestě obchodování na vnitřním trhu, a v některých případech dokonce na trhu světovém.

1.8 Tyto úspěchy je podle Výboru třeba nejen v úplnosti udržet, ale ještě zintenzívnit, jak zdůrazňují závěry Rady pro normalizaci z března 2002. Jakékoli zohledňování – jinak velmi žádoucí – ekonomických, sociálních a ekologických aspektů v procesu normalizace nesmí podle Výboru v žádném případě změnit charakter a podstatné rysy tohoto procesu, který musí být i nadále svobodný, dobrovolný a konsensuální. Právě díky těmto vlastnostem se z něj ostatně stal úspěšný nástroj na poli vnitřním i mezinárodním.

2. Syntéza hlavních prvků oznámení

2.1 **Cíle** oznámení Komise lze v zásadě shrnout takto:

- posilovat povědomí veřejnosti o nutnosti systematického začleňování aspektů životního prostředí do procesu evropské normalizace na základě dobrovolného přístupu, vedeného především dotčenými stranami;
- zahájit dlouhodobou debatu se všemi aktéry v oboru normalizace s cílem vypracovat plán konkrétních kroků, obsahující: 1) vzdělávací aktivity a aktivity pro vytváření povědomí veřejnosti; 2) organizaci a podporu účasti všech dotčených stran na procesu normalizace; 3) systematické uplatňování všech dostupných nástrojů tak, aby bylo v normách trvale zohledňováno životní prostředí; 4) předefinování rámce, v němž Komise vytváří mandáty pro normalizaci a specifické mandáty pro politiku životního prostředí a ekologické aspekty produktů;
- podrobovat proces začleňování aspektů životního prostředí do evropské normalizace neustálému hodnocení a kontrole ve světle výsledků práce ve čtyřech výše uvedených oblastech.

2.2 Pro dosažení těchto cílů navrhuje Komise tyto kroky:

- **na úrovni zúčastněných hráčů:** předkládat návrhy na podporu aktivit pro vytváření povědomí veřejnosti; vyměňovat si zkušenosti se správnými postupy v oblasti vzdělávání a zvyšování povědomí veřejnosti; provádět rozsáhlé konzultace při formulaci mandátů normalizace; definovat priority pro konkretizaci začlenění aspektů životního prostředí do evropských norem; vytvořit ukazatele pro stupeň začlenění ekologických požadavků do norem; identifikovat a koordinovat aspekty životního prostředí, které zpracovávají evropské úřady pro normalizaci, poskytovat komunitární podporu evropským zájmovým skupinám, které takové kroky podnikají; podávat pravidelně zprávy o způsobech užívání různých nástrojů pro začleňování ekologických požadavků do norem;
- **na úrovni členských států, zejména nově přistoupi-
vších:** připravovat opatření na podporu vzdělávání a zvyšování povědomí veřejnosti; zajišťovat shromažďování a šíření informací prostřednictvím různých organizací pro normalizaci; pomáhat všem zúčastněným stranám, zejména představitelům občanské společnosti a veřejným organizacím působícím v oblasti životního prostředí, a usnadňovat jim jejich úkoly tak, aby se plně zapojily do procesu vytváření norem; podávat zprávy o přijatých podpůrných opatřeních za účelem výměny zkušeností a správných postupů;

— **na úrovni Evropské unie:** poskytovat finanční podporu vzdělávacím a veřejné povědomí vytvářejícím projektům, které realizují evropské organizace pro normalizaci; organizovat stálou kontrolu již realizovaných vzdělávacích a veřejné povědomí posilujících aktivit; vkládat, v případě potřeby po konzultaci se zúčastněnými skupinami, ekologické aspekty do formulací mandátů pro normalizaci; pomáhat zúčastněným skupinám na evropské úrovni identifikovat a koordinovat ekologické prvky evropské normalizace; pořádat setkání umožňující výměnu zkušeností a správných postupů a přijímání ukazatelů vývoje evropské normalizace, které mají zvláštní vazbu na životní prostředí; uplatňovat systém neustálého vyhodnocování pokroku dosaženého v uvedených oblastech, přičemž toho vyhodnocení se bude nejméně jednou ročně projednávat se zúčastněnými stranami.

3. Obecné připomínky

3.1 Výbor vítá iniciativu Komise zahájit **hlubší zamyšlení nad možnostmi, příležitostmi a způsoby** začlenění požadavků týkajících se nejen ochrany životního prostředí, ale také udržitelného využívání přírodních zdrojů a surovin potřebných k výrobě, úpravě, distribuci, údržbě a konečnému zpracování produktů do definice evropských technických norem.

3.2 V této souvislosti Výbor zdůrazňuje význam nastolení skutečně **evropské kultury technické normalizace** jakožto záruky efektivního a vyváženého fungování vnitřního trhu **Evropské unie**, a uplatnění, především v oblasti životního prostředí, opatření na výškolení expertů a vytvoření příslušných databank, s jejichž pomocí by bylo možné hodnotit možnosti a příležitosti pro začlenění aspektů životního prostředí do systému evropských norem, a to i v rámci nových členských států.

3.3 V každém případě je podle Výboru nutné, aby dobrovolný charakter, konsensuálnost, otevřenost a transparentnost procedur, které jsou svobodně uplatňovány zúčastněnými stranami a pro ně a které představují **hlavní přednosti procesu technické normalizace v Evropě**, neztratily na významu, ale aby byly naopak posíleny při zohledňování jak socioekonomických, tak ekologických aspektů.

3.3.1 Výbor konstatuje, že **k dnešnímu datu existuje celá řada evropských technických norem, které se přímo zabývají otázkami životního prostředí** nebo mají na zřeteli ekologické aspekty. Máme na mysli zejména normy týkající se podstatných aspektů životního cyklu produktů, normalizovaných metod v oblasti měření a zkoušek, popř. technické normy týkající se ekologických technologií nebo technologií řízení ekologických otázek, jako je např. řízení EMAS na základě normy EN/ISO řady 14001.

3.3.2 Výbor dále s uspokojením konstatuje, že evropské organizace pro normalizaci disponují celou **řadou nástrojů, které jsou dokonale uzpůsobeny pro optimalizaci začleňování aspektů životního prostředí** do vytváření technických norem: příkladem jsou pokyny CEI 109 ⁽¹⁾ - úspěšně zavedené v roce 1995 a nedávno aktualizované - týkající se technických předpisů pro elektrotechnické a elektronické výrobky; dále norma ISO/TR/ 14062 ⁽²⁾, která byla ratifikována v roce 2002 a týká se koncepce a vývoje produktů, dále více než 100 tzv. „Kvalitativních norem pro oblast emisí a imunity“ od ETSI/CENELEC, a konečně Etický kodex ISO/164, který měl podporu tzv. „Help Desk Environnement“ a který zavedla organizace CEN.

3.4 Podle názoru Výboru výše prokázané ohledy ještě více potvrzují jeho přesvědčení, že cílů směřujících k efektivnímu začlenění aspektů životního prostředí do procesu technické normalizace bude možné snadněji dosahovat - zejména v případě malých a středních podniků - pomocí **etických kodexů, technických zpráv a pružnějších nástrojů**, popř. pomocí školicích středisek a praktických příruček, které by předávaly vědomosti a vytvářely povědomí o problémech již ve fázi navrhování nových výrobků, nových výrobních procesů a nových služeb. V tomto smyslu lze použít zjednodušené procedury, jaké se uplatňují v případě norem EMAS nebo hygienických a bezpečnostních norem pro malé podniky, jak již EHSV ve svém stanovisku několikrát zdůraznil ⁽³⁾.

3.5 Výbor důrazně upozorňuje na to, že je vhodné, aby v průběhu celého procesu **nedocházelo k zatěžování nebo zpomalování procesu normalizace. Kdyby došlo k jejímu prodražení a zbyrokratizování**, bylo by to rovněž v rozporu se komunitárními zásadami zjednodušování norem. V této souvislosti Výbor naprosto souhlasí se závěry jednání **Rady pro normalizaci** z 1. března 2002, které říkají, že „životaschopnost globálního systému normalizace v Evropě stále zdaleka není zaručena, vzhledem k překotnému vývoji v oblasti životního prostředí v Evropě a ve světě a ke změnám tradičních zdrojů příjmů“ ⁽⁴⁾. Podle Výboru musí normy co nejvíce získat na atraktivitě a užitečnosti pro podniky a jejich experty, kteří jsou technicky schopni lépe zohledňovat životní prostředí při navrhování produktů za přijatelné náklady.

3.6 Pro optimalizaci celkové výkonnosti podniků je vhodné usilovat o vytvoření mechanismů umožňujících **zlepšit kompetence všech zúčastněných v oblasti životního prostředí**, aby se zainteresované strany od začátku **aktivně podílely** na procesu vytváření norem. Vedle technických, ekonomických a sociálních aspektů je třeba brát v úvahu také ty, které se týkají zdraví, bezpečnosti a spokojenosti klienta. Především v posledních letech se ukazuje jako nezbytné věnovat zvýšenou pozornost omezení a racionalizaci spotřeby přírodních zdrojů a energie, snížení objemu odpadů a emisí, a především pak **kvalitě** samotného procesu vytváření nových dobrovolně uplatňovaných technických norem, tak aby byl zaručen snadný přechod těchto norem do mezinárodního měřítka.

⁽¹⁾ Pokyny CEI/109 v otázce „ekologické aspekty - začlenění do norem vztahujících se na elektrotechnické produkty“.

⁽²⁾ ISO/TR 14062 k otázce „Řízení životního prostředí - začlenění ekologických aspektů do koncepce a vývoje produktů“.

⁽³⁾ Avis CES 560/1999 z 29. května 1999 (ÚV č. C 209 z 22. července 1999).

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 66 z 15. března 2002.

3.7 Výbor se ve světle současného demokratického procesu, který je založen především na národních strukturách, domnívá, že by bylo příhodné **ponechat na zúčastněných stranách (stakeholders) odpovědnost definovat – na základě nejrozumnějších znaleckých posudků a konzultací – možnosti začlenění aspektů životního prostředí do normalizace**, a předejít tak příkazům uvaleným „shora“.

3.8 Výbor je toho názoru, že proces vytváření technických norem nesmí postupovat rychleji než **kulturní změny**, které jednotlivé sektory nutně potřebují k tomu, aby **si byly vědomy své role v kontextu udržitelného rozvoje**. Úkol Komise je o to významnější, že se řadí do procesu vytváření povědomí a kulturní, „prognózy“, realizovaného pomocí šíření informací a správných postupů.

3.9 Vysoká kvalita dobrovolných technických norem je klíčovým prvkem jejich **přidané hodnoty na evropské úrovni**; Výbor se domnívá, že taková kvalita může vyrůst pouze z **aktivní účasti** všech zúčastněných stran na procesu vytváření norem, tj. expertů a zástupců různých odvětví, dále pak malých a středních podniků, zaměstnanců, spotřebitelů a nevládních organizací. Pouze bude-li se na tomto procesu podílet množství různých činitelů, nastane **správná rovnováha mezi ekonomickými, sociálními a ekologickými požadavky**, nehledě na prioritní aspekty zdraví a bezpečnosti.

3.10 V souladu s principem **subsidiarity** musí být tato účast zajištěna **nejprve na úrovni států**, a to především pokud jde o nové členské státy. Sluší se podpořit nejen **nevládní organizace**, aby poskytovaly aktivní a kompetentní spolupráci, ale také a zejména **malé a střední podniky, které především vzhledem ke své struktuře a velikosti** vykazují významnou potřebu zlepšení přístupu k procesu vytváření norem. V této souvislosti je vhodné připomenout, že je nutné posílit a optimálním způsobem využívat **evropské struktury vytvořené speciálně pro malé a střední podniky, jako je např. NORMAPM**.

3.11 Výbor zdůrazňuje nutnost přijmout přednostní opatření, které by na evropské úrovni podpořily aktivity zaměřené na **posílení kapacit**, vyvíjené organizacemi pro vydávání norem a nevládními organizacemi v **nových členských státech**, stejně jako **projekty školení expertů**, a navrhuje vytvoření **plně propojeného a decentralizovaného systému databank, který by byl blízko konečnému uživateli**. Jde konečně o to, zaručit vždy co nejlepší přístup k informacím a uvědomělou účast všech firem na procesu vytváření norem.

3.12 Pokud jde o definici **priorit** při vytváření norem, Výbor zdůrazňuje záhodnost toho, aby nadále **vznikaly v rámci konsensuálního, dobrovolného procesu, jehož se svobodně účastní všechny dotčené strany**, a upozorňuje, že je třeba vyvarovat se toho, aby se řídily pouze politickými prioritami a nebraly v úvahu zvláštnosti výrobků a firem, které je vyrábějí.

3.13 Pokud jde o použití povinných mandátů ze strany Komise v rámci tzv. „nového přístupu“, Výbor se domnívá, že **je třeba podporovat používání technických norem zaměřených na životní prostředí** nikoli prostřednictvím rozhodnutí vydaných shora, ale **rozsáhlejšími akceptováním ekologických produktů, které by co nejlépe orientovalo zájmy a potřeby občanů a spotřebitelů**.

3.14 Podle názoru Výboru přispěla definice přesných mandátů v případě nového přístupu k úspěchu evropského vnitřního trhu, přičemž v současnosti nesmí dojít k neutralizaci tohoto úspěchu tím, že by se tyto mandáty používaly k přesunu obtížných rozhodovacích procesů politického charakteru na technické organizace pro vydávání norem.

3.15 **Transpozice evropských technických norem na mezinárodní úrovni** je podle Výboru nesmírně významným prvkem pro zaručení účinné přítomnosti a plné konkurenceschopnosti našich výrobků na světovém trhu. V současné době více než 83 % norem CENELEC a zhruba 40 % norem CEN vychází díky Drážďanské a Vídeňské smlouvě z norem vydaných mezinárodními organizacemi pro normalizaci ISO, CEI a UIT. Kromě toho je podle Výboru záhodno **vyvarovat se toho, aby byly požadavky ekologických norem vnímány jako překážky pro volný obchod v rámci smlouvy TBT** TBT Světové obchodní organizace nebo aby se projevovaly jako komparativní nevýhody pro evropské firmy na světovém trhu. V této souvislosti je vhodné přijmout proaktivní postoj jak v transatlantickém dialogu (TABD), tak v dialogu s Japonskem (EJBD) či se sdružením Mercosur (MEBF), aby se již dále neprohlubovala propast mezi evropskými a mezinárodními normami.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Účast: je třeba zajistit, aby rozšířená spolupráce nevedla ke zpomalení procesu přijímání a revize norem - procesu, který v průměru vyžaduje čas 3 až 5 let. **Je vhodné přihlásit se jednoduše k principu subsidiarity. Na vnitrostátní úrovni** je nutné zajistit účast všech zainteresovaných stran, zejména zaměstnavatelů a pracovníků, zatímco na **evropské úrovni** musejí zástupci národních organizací pro vydávání norem přinášet výsledky konsensuálních postojů, kterých dosáhly. Na této úrovni musejí mít také zástupci příslušných evropských organizací malých a středních podniků a nevládních organizací možnost zúčastnit se tohoto procesu, a to na základě konsensuálních postojů dosažených v rámci příslušných celků.

4.2 Spolupráce: Výbor považuje za obzvláště důležité, aby docházelo k **systematické výměně technických znalostí, vývoj kódexů řízených na dobrovolném základě a správných postupů**. Tato výměna však musí využívat existující prvky (srov. paragraf 3.3.2), které si zasluhují být posíleny a rozšířeny, zejména pokud jde o nové členské státy.

4.3 Kultura: **vytváření evropské kultury technické normalizace**, která bere v úvahu ekonomické, sociální a ekologické aspekty, má prvořadý význam pro firmy a pro organizace, které je sdružují, především pak pro malé a střední podniky či sdružení zaměstnanců a provozovatelů. Organizace na ochranu spotřebitelů a životního prostředí musejí mít i na evropské úrovni možnost získávat vhodnou finanční podporu, aby mohly prohloubit své vzdělávání v technické a normativní oblasti a zajistit kvalifikované a kompetentní zastoupení.

4.4 Financování: **nutnost zajistit ve víceletých, národních a komunitárních rozpočtech položky** umožňující financovat aktivity pro vzdělávání a vytváření povědomí. Tyto prostředky by měly být určeny zejména pro státní organizace pro normalizaci, sociální partnery a organizace zastupující jednotlivé složky občanské společnosti.

4.5 Priority: určování **priorit** pro vytváření nových technických norem musí být záležitostí konsensuálního rozhodnutí všech účastníků, kteří se přímo podílejí na procesu vytváření norem a kteří musejí nést plnou odpovědnost; v žádném případě nesmějí být tyto priority výsledkem shora nařízeného procesu. Nástroje: systematické využívání **nástrojů** – např. těch, o nichž se hovoří v paragrafu 3.3.1 a 3.3.2 –, nutné pro začlenění aspektů životního prostředí do normalizace, musí být vnímáno jako **poskytnutá příležitost, a nikoli jako povinnost nařízená** účastníkům technických norem na dobrovolném základě.

4.6 Kontrola: **kontrola a hodnocení dosažených výsledků** pomocí aktivit na vytváření povědomí a vzdělávání a posilování mezinárodních a evropských organizací na vytváření norem, a to ve smyslu kvalifikované účasti nevládních organizací a sdružení malých a středních podniků, musí poskytovat Komisi, Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru základy pro vypracovávání plánovaných **dvouletých zpráv a pro pětiletou revizi kroků** a směřování evropských institucí v této oblasti.

5. Závěry

5.1 EHSV je přesvědčen o nutnosti urychlit, avšak zároveň nezatížit proces normalizace tak, aby byl zaručen rozvoj vysoce kvalitního vnitřního trhu ve všech aspektech včetně životního prostředí. Cílem je, aby byl proces normalizace efektivnější, méně nákladný a nebyrokratický, a aby se institucionální kapacita členských států předem uzpůsobily.

5.2 Podle EHSV by proces začleňování aspektů životního prostředí do evropského systému norem měl postupovat ruku

v ruce s důsledným dodržováním principu subsidiarity, který má zaručit plnohodnotnou účast všech zúčastněných, především však malých a středních podniků a nevládních organizací, na celém procesu, a především pak na vnitrostátní/regionální úrovni, která, jak je všeobecně známo, je zúčastněným stranám nejbližší.

5.3 Vzhledem k vývoji globálního trhu a k otevření se nových velkých hospodářských oblastí typu Číny, Indie a Ruska vůči světovému obchodu je v prvořadém zájmu transponovat současné evropské technické normy na mezinárodní pole, v souladu s ustanoveními Drážďanských a Vídeňských dohod, za účelem proměnit řešení našich norem v obchodní výhody pro evropské podniky.

5.4 Podle EHSV je cílem dosáhnout maximální kompatibility mezi přísnými předpisy v oblasti životního prostředí a dobrovolně uplatňovanými normami, které vycházejí z posíleného povědomí o životním prostředí a kvalitě.

5.5 EHSV žádá, aby byly posíleny platformy pro výměnu správných postupů a dialogů, pro rozvíjení znalostí mezi sociálními partnery: evropskými a vnitrostátními organizacemi pro normalizaci, představiteli průmyslu, malých a středních podniků, zástupci zaměstnanců, spotřebitelů, nevládních organizací, a to vše s cílem podpořit rozvoj procesu normalizace v souladu s Lisabonskou strategií, s principy udržitelného růstu a konkurenceschopnosti.

5.6 Je zejména žádoucí:

- prosazovat evropskou kulturu technické normalizace v EU;
- činit opatření pro školení expertů a vytváření vhodných databank určených pro široké použití;
- stále více propojovat systém evropské normalizace a ochranu životního prostředí;
- stimulovat reakce ze strany poptávky (tj. vytvářet povědomí u spotřebitelů) s cílem zkvalitnit poptávku trhu, který chce využívat udržitelným způsobem přírodní zdroje, suroviny a hotové a upravené výrobky;
- vytvářet vhodnou rovnováhu mezi obranou prioritních aspektů bezpečnosti, hygieny a zdraví a obhajobou globálních aspektů životního prostředí s ohledem na Kjótský protokol;
- důsledně uplatňovat principy subsidiarity prostřednictvím podpory podílu všech zúčastněných stran na vnitrostátní / regionální úrovni;

- prosazovat pružnější etické kodexy tak, aby procesy normalizace byly více v souladu s životním prostředím, s cílem podpořit zejména malé a střední podniky v používání technických procesů, které by zároveň fungovaly ekonomicky, při vytváření nových výrobků, procesů a služeb;
- vytvořit platformu pro výměnu názorů mezi Lisabonskou strategií pro vnitřní trh a akčním plánem 2004-2010 pro životní prostředí a zdraví, s cílem rozvíjet odborný dialog mezi všemi, jichž se týká proces normalizace: CEN, CENELEC, ETSI, Normalizace malých středních podniků, ANEC (spotřebitelé), TUTB (zástupci zaměstnanců), ECOS (organizace pro životní prostředí), průmysl, distribuce a služby;
- podpořit rozvoj základní technické normalizace u předpisů týkajících se kvality produktů a postupů, v oblasti potravinářské a zemědělské produkce.

V Bruselu dne 15. září 2004.

Předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Roger BRIESCH

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zemědělství v příměstských oblastech

(2005/C 74/12)

Dne 17. července 2003 se Evropský hospodářský a sociální výbor rozhodl podle čl. 29 odst. 2 jednacího řádu vypracovat stanovisko k zemědělství v příměstských oblastech.

Sekce pro zemědělství, rozvoj venkova a životní prostředí, která odpovídala za přípravu práce Výboru na tomto tématu, přijala své stanovisko dne 6. července 2004 Zpravodajem byl **p. Caball i Subirana**.

Na 411. plenárním zasedání dne 15. a 16. září 2004 (zasedání dne 16. září 2004) přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto stanovisko počtem 132 hlasů pro a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Úvod

1.1 Výrobní činnost podmíněná městským prostředím

1.1.1 O příměstských oblastech se diskutovalo na různých evropských fórech, včetně Evropského hospodářského a sociálního výboru. Je to narůstající jev, který se týká mnoha měst v EU jako důsledek rozvoje měst, průmyslového rozvoje a rozvoje terciárního sektoru i rozšiřování komunikačních a dopravních infrastruktur, které pohlcují původní zemědělskou půdu a vytvářejí rostoucí počet okrajových a konkurenceschopných zemědělských oblastí.

1.1.2 Zemědělská činnost v příměstských oblastech je závislá na městském prostředí, ve kterém je vykonávána, a to v tom smyslu, že toto městské prostředí má negativní vliv na zemědělskou činnost, jelikož omezuje její ekonomickou životaschopnost. Takovéto negativní vlivy jsou prvotní příčinou zhoršování životního prostředí v oblasti a mají škodlivý účinek na sociální vztahy mezi městem a venkovem. V závislosti na tom, jak se na tento problém pohlíží a jak se řeší, může odlučování města a venkova vážně ohrozit přežití zemědělské činnosti samotné.

1.1.3 Kromě tradičních problémů, kterým příměstské zemědělské oblasti čelí, se objevil další problém, a to ochrana

volných oblastí blízko měst, avšak bez zemědělské činnosti. Tento nový problém v zásadě vyplývá z představy, že by takovéto oblasti měly být určitým druhem „tématického parku“ s tím, že všechno je umělé, bez kontextu a neosobní. Estetická kritéria, která jsou základem této představy, jsou založena mylně na předpisech o ochraně biologické rozmanitosti nebo na představě krajiny, která se snaží zemědělskou činnost opomíjet nebo romantizovat.

1.1.4 Společná zemědělská politika EU (SZP) zdůrazňuje nutnost rozmanitosti zemědělských podniků zkoumáním činností, které přinesou zemědělcům nové příjmy. Je nutno zdůraznit, že bez zemědělství neexistuje žádná zemědělská krajina, tj. krajina charakterizovaná obilnými poli, zvířaty, loukami a především zemědělci.

1.1.5 Všechny tyto faktory (tlak městského prostředí, představa zemědělství bez zemědělců, reforma SZP) vyvolávají vážné problémy, pokud jde o kontinuitu a stabilitu příměstského zemědělství. (Tyto problémy jsou zde mnohem výraznější než v jiných podobných agroklimatických oblastech, což znamená, že zde existuje větší riziko, že zemědělská činnost zanikne.)

1.1.6 Kromě úbytku vhodné půdy trpí zemědělská výroba v některých členských státech nedostatkem jasné legislativy k regulaci trhu s půdou a nájmu zemědělské půdy. Při neexistenci trhu se zemědělskou půdou je pro mladé lidi obtížnější vstoupit do zemědělství a pro zemědělské podniky zvětšit velikost. Mnoho veřejných a soukromých vlastníků půdy blokuje trh s půdou tím, že odmítá pronajímat půdu profesionálním zemědělcům. Je to forma spekulace, která vážně ohrožuje budoucnost mnoha příměstských zemědělských oblastí a kterou musejí členské státy řešit pomocí zvláštních preventivních právních předpisů.

1.1.7 Zemědělské oblasti dotčené změnami, ke kterým v posledních letech došlo ve venkovských společenstvích, jsou charakterizovány určitými hodnotami a rolemi, které určují vhodnost či nevhodnost činností provozovaných v těchto oblastech.

1.2 Mnohem více než pouze hospodářská činnost

1.2.1 EHSV, který má přímý zájem na zajištění toho, aby byl hospodářský, environmentální a sociální rozvoj evropských venkovských oblastí trvale udržitelný, chce poukázat na to, že environmentální, sociální a hospodářská role, kterou zemědělské oblasti hrají, je v příměstských oblastech důležitější než kdekoli jinde. A to proto, že v příměstských oblastech funguje zemědělská půda jako zelené „plíce“ velkých měst; tyto oblasti jsou kromě toho klíčovým prvkem regionálního plánování, jelikož zabraňují neomezenému růstu měst, utvářejí krajinu a dávají městskému prostředí lidskou tvář. Avšak hospodářská role takovýchto oblastí – nezbytná pro ochranu a budoucí šance zemědělské půdy – se zmenšuje kvůli tlaku měst a nedostatečnému významu, který se zemědělské výrobě přikládá v ekonomické struktuře příměstských oblastí.

1.2.2 Podle první zásady konference v Salcburku neexistuje zemědělská výroba bez živoucí krajiny a živoucí krajina bez zemědělství⁽¹⁾. EHSV chce zdůraznit, že skutečnými protagonisty příměstských zemědělských oblastí v zásadě jsou, a skutečně musí být, profesionální zemědělci pracující na plný úvazek, přičemž se současně uznává důležitá role, kterou v mnoha příměstských oblastech hrají zemědělci pracující na částečný úvazek.

1.3 Omezení a příležitosti: zemědělství v různorodých a neustále se měnících oblastech

1.3.1 EHSV si je vědom toho, že není snadné dosáhnout jednotné definice příměstských oblastí, jelikož tyto jsou velmi různorodé a neustále se mění. Takové oblasti jsou v podstatě rozhraním mezi vyloženě zemědělskými oblastmi a městským

prostředím; zachovávají si základní charakteristiky venkovských oblastí a současně zahrnují určité aspekty městských oblastí.

1.3.2 Společným znakem příměstských oblastí je jejich územní, environmentální a sociální nestabilita a skutečnost, že se nacházejí na okrajích měst. Profesionální zemědělská výroba provozovaná v těchto oblastech se nazývá „příměstské zemědělství“. Tato profesionální zemědělská výroba koexistuje s jinými aktivitami spojenými s nárůstem zařízení z rekreačních, léčebných, vzdělávacích a jiných důvodů či za účelem tvorby a zachování krajiny (zahradní architekti, zahradníci atd.). Takovéto aktivity jsou v některých regionech členských států zvláště významné.

1.3.3 Příměstské oblasti jsou venkovskými oblastmi, které čelí specifickým a charakteristickým omezením, která je odlišují od jiných venkovských oblastí, a jejichž přežití je vážně ohroženo.

1.3.4 Příměstské zemědělství zároveň představuje často jedinečné charakteristiky, které je třeba plně využít, tj. příležitosti, které poskytuje blízkost spotřebitelských trhů, rostoucí uvědomělost spotřebitelů, pokud jde o otázky jako jakost a nezávadnost potravin, a sociální poptávka po nových činnostech (volný čas, odborné vzdělávání, environmentální vzdělávání, ekoturistika atd.). Tyto nové doplňkové aktivity mohou pomoci rozložit podnikatelské riziko a zvýšit zemědělské příjmy.

1.3.5 Článek 20 nařízení Rady (ES) č. 1257/1999 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu (EZOZF) stanoví, že „méně příznivé oblasti mohou zahrnovat jiné oblasti ovlivněné zvláštními nevýhodami, ve kterých by zemědělství mělo pokračovat, pokud je to nezbytné a při dodržení některých podmínek, z důvodu zachování a zlepšení životního prostředí, zachování venkova a ochrany turistického potenciálu oblasti nebo z důvodu ochrany pobřeží“, posilujíc často opakovaný názor EHSV, že příměstské zemědělské oblasti představují „oblasti dotčené zvláštními nevýhodami“.

1.3.6 Agenda 2000 a poslední přezkum SZP v polovině období daly těmto obecným zásadám další podnět.

1.3.7 V preambuli závěrů konference v Salcburku se zdůrazňuje „potřeba pomoci evropským zemědělcům pozdvihnout jejich multifunkční úlohu jako dohledu nad krajinou a tržně orientovanými výrobci v celé EU“⁽²⁾. To mělo odezvu ve stanovisku z vlastní iniciativy EHSV (zpravodaj: **pan Bros**) k druhému pilíři SZP: výhled na změny v politice rozvoje venkovských oblastí (návaznost na konferenci v Salcburku)⁽³⁾

⁽¹⁾ Doslova, „živoucí krajina je nezbytná pro zemědělství, jako je zemědělská činnost nezbytná pro živoucí krajinu.“ – Závěry druhé evropské konference o rozvoji venkova v Salcburku, 12.-14. listopadu 2003 – MEMO/03/236.

⁽²⁾ Viz poznámka pod čarou 1.

⁽³⁾ CESE 961/2004 – NAT/243

2. Cíle k zachování a rozvoji příměstského zemědělství

2.1 Podle názoru EHSV čelí příměstské zemědělství nepochybně zvláštním omezením plynoucím přímo z charakteristik, které lze snadno určit a definovat. Proto je třeba zavést specifická opatření k zachování, plánování a řízení příměstských oblastí se zemědělskou činností. K dosažení toho EHSV navrhuje, aby se prosazovaly mechanismy a nástroje k zachování a rozvoji příměstských zemědělských oblastí.

2.2 Cíl 1: *Sociální, politické a administrativní uznání toho, že příměstské oblasti se zemědělskou činností jsou venkovskými oblastmi, které čelí zvláštním omezením*

2.2.1 Posílení aktivní a výkonné sítě „zprostředkujících měst“

2.2.1.1 EHSV poznamenává, že „metropolizace“ Evropy je narůstajícím jevem, jenž má za následek nárůst velkých měst a trvalé a nevratné ubývání úrodné půdy, což je hlavní omezení u příměstských oblastí, jak bylo poukázáno v jeho stanovisku z vlastní iniciativy (zpravodaj: **pan Van Iersel**) k tématu Evropské metropolitní oblasti: socioekonomické dopady na budoucnost Evropy. (*).

2.2.1.2 Tento pokles zemědělské činnosti má vliv nejen na zemědělství, ale také na zachování přírodních zdrojů, ochranu kvality života městských obyvatel a vyvážené hospodaření s půdou.

2.2.1.3 Z hlediska vyvážené a trvale udržitelné Evropy zdůrazňuje EHSV **potřebu posílit aktivní a výkonnou síť „zprostředkujících měst“**, definovaných ani ne tak jejich demografickou velikostí jako jejich rolí prostředníka mezi venkovskými a městskými oblastmi v rámci své oblasti vlivu.

2.2.1.4 Takováto síť měst je možná pouze tehdy, je-li obklopena zemědělskými a přírodními oblastmi, stručně příměstskými oblastmi, které mohou působit jako nárazníkové pásmo mezi zastavěnými oblastmi a jako koridory mezi přírodními oblastmi zvyšující a upevňující osobitost měst, chránící biologickou rozmanitost a umožňující životaschopnou zemědělskou výrobu.

2.2.2 Uznání role zemědělství ve vztahu mezi městem a venkovem

2.2.2.1 Podle názoru EHSV musí být prvním základním nástrojem **sociální, politické a administrativní uznání, že venkovsko-městské (tj. příměstské) oblasti se zemědělskou aktivitou čelí zvláštním potížím a hrají klíčovou roli ve vztahu mezi městem a venkovem.**

2.2.2.2 Uznání příměstských zemědělských oblastí a zemědělské činnosti vykonávané v těchto oblastech závisí na a) studii problémů, kterým tyto oblasti čelí a které vytvářejí, a b) **kompletní analýze různých hodnot, které zahrnují** (voda, krajina, biologická rozmanitost, architektura, zemědělský systém atd.), **a hospodářské, environmentální a sociální role**, kterou mají v důsledku těchto hodnot hrát.

2.2.3 Zvyšování povědomí jako nástroje k uznání

2.2.3.1 **Společnost musí pochopit, že půda je omezeným přírodním zdrojem** a společným dědictvím, které je těžké obnovit, bylo-li jednou zničeno. Z tohoto důvodu je třeba prosazovat dostředivý (směřující dovnitř) růst měst prostřednictvím programů určených na obnovu a kultivaci degradovaných městských oblastí a zastaralých průmyslových oblastí, jelikož tím se předejde úbytku další půdy kvůli výstavbě, a prostřednictvím zvláštních právních předpisů k zastavení spekulací se zemědělskou půdou na okraji mnoha evropských měst.

2.2.3.2 Aby bylo v celé Evropě zajištěno sociální, politické a administrativní uznání těchto oblastí, navrhuje EHSV posílit **evropskou akci pro příměstské zemědělské oblasti** a zemědělskou činnost, která je v těchto oblastech vykonávána. Tato akce musí uznat hodnoty a role těchto oblastí a připravit každé zemi cestu k vypracování zvláštní legislativy k jejich ochraně a rozvoji, a to na základě společných základních kritérií.

2.3 Cíl 2: *Předcházet tomu, aby se příměstské zemědělské oblasti staly součástí procesu urbanizace, a to pomocí regionálního plánování, plánování měst a iniciativ měst*

2.3.1 EHSV se domnívá, že k ochraně příměstských zemědělských oblastí nestačí, aby politici a společnost jako celek jednoduše z donucení podporovali myšlenku zachování těchto oblastí; je rovněž nutné, aby všechny členské státy **měly a používaly nástroje k hospodaření se zemědělskou půdou v příměstských oblastech**, aby se předešlo spekulacím, které mají za následek, že je tato půda zpustlá.

(*) CESE 968/2004 – ECO/120

2.3.2 Podle názoru EHSV musí být vytvořeny takovéto nástroje k hospodaření s půdou podepřené šesti pilíři:

- a) zákonné **nástroje regionálního plánování a plánování měst** na evropské, národní i regionální úrovni a **nástroje využití půdy** na národní a regionální úrovni, které zvláště zohledňují příměstské zemědělské oblasti a zemědělské politiky a znemožňují přerazení zemědělské půdy na jiné využití;
- b) zákonné a transparentní nástroje k regulování situací, kdy soukromí a veřejní vlastníci půdy **dočasně přestanou území využívat**; profesionálním zemědělcům by měla být nabídnuta možnost najmout tuto půdu za účelem pěstování plodin a/nebo chovu hospodářských zvířat, což napomáhá zvyšování zemědělské produkce;
- c) zrušení nadměrného zdanění půdy používané pro zemědělské účely v těchto oblastech. Ty by měly být zdaněny na stejném základě jako městské průmyslové a/nebo obydlené oblasti;
- d) **nové a lepší iniciativy na úrovni města** k posílení zásady subsidiarity (odpovědnosti místních samospráv a politiků) v plánování měst, ve všech případech využívající nadměstská kritéria založená na spolupráci mezi městy a na územní soudržnosti;
- e) **nová kritéria pro financování města, např. koncept „chráněných zemědělských oblastí“**, ve kterých má přednost ochrana zemědělské půdy před zabráním půdy městem, umožňující zmenšit závislost financování města z daní ve srovnání s jinými kritérii;
- f) povinné a závazné zavedení „studií o dopadu na zemědělství“ příslušnou zemědělskou správou, kdykoli se v příměstské zemědělské oblasti plánuje akce, která by mohla znamenat úbytek zemědělské půdy.

2.3.3 Stručně, cílem je využít nástroje regionálního plánování, plánování měst a využití území, financování měst a studie o dopadu na zemědělství k ochraně příměstských zemědělských oblastí před trvalou poptávkou měst po půdě (kvůli růstu měst, průmyslovému rozvoji a rozvoji terciárního sektoru i komunikačním a energetickým infrastrukturám) a předcházet degradaci půdy, která by mohla být použita k diskreditaci a ospravedlňování zániku příměstských zemědělských oblastí.

2.4 Cíl 3: *Zajištění dynamického a trvale udržitelného rozvoje příměstského zemědělství a oblastí, ve kterých se provozuje*

2.4.1 Podle názoru EHSV lze dynamický a trvale udržitelný rozvoj příměstského zemědělství a oblastí, ve kterých se provozuje, zajistit pouze tím, že **místním samosprávám bude umožněno, aby hrály klíčovou roli, začleněním prvků jako meziměstské řízení** a nadměstské plánování.

2.4.2 Z tohoto důvodu je třeba spojit příměstské oblasti a zřídit **orgán, jehož základním cílem je zemědělské oblasti a zemědělskou činnost nejen chránit, ale také je revitalizovat**, a to pomocí nadměstských plánů na zachování a využití půdy a hospodaření s ní.

2.4.3 Zapojení zemědělců do tohoto orgánu zajistí, aby se jednalo o **skutečné partnerství**, které jim umožní prosazovat své cíle u místních skupin (široké veřejnosti a politiků) a jiných zainteresovaných stran (univerzit, ekologů atd.) a dosáhnout dohody o tom, jak by se měly zemědělské oblasti spravovat.

2.4.4 Správci příměstských oblastí musejí mít konzervativní přístup k hodnotám, které zemědělské oblasti představují, ale pokrokový přístup k návrhům, jak rozvíjet roli těchto oblastí, přijímající kladný, vynalézavý a kreativní postoj. Musejí rovněž striktně regulovat využití území v těchto oblastech. Musejí zkrátka využívat kritéria udržitelnosti.

2.4.5 Přístup k řízení příměstských zemědělských oblastí založený na subsidiaritě je nezbytný k zajištění toho, aby se orgány a zemědělci zavázali k ochraně a rozvíjení těchto oblastí, jinými slovy **smlouvě o trvale udržitelném řízení zemědělství mezi veřejnou správou a zemědělci**.

2.4.6 **Řízení musí být založeno na „síti spolupráce“** ⁽⁵⁾ mezi veřejnými a soukromými dotčenými osobami zapojenými do řízení, v jejímž čele stojí **„participační a řídicí orgán“**. Tento orgán musí dát dohromady společné cíle a zájmy a podněcovat zvláštní opatření přizpůsobená konkrétní oblasti a jejím přírodním zdrojům (např. propagace výrobků, využití informačních a komunikačních technologií, podněcování environmentálního vzdělávání, ochrana krajiny atd.). Stručně, orgán, který zjišťuje obecné podmínky, monitoruje jejich uplatňování a podněcuje opatření na pomoc příměstským oblastem a k péči o ně.

⁽⁵⁾ Viz poznámka pod čarou 1.

2.4.7 Je to věcí přístupu, včetně v oblastech s příměstským zemědělstvím, navrženého na konferenci v Salcburku, kde bylo zdůrazněno, že „budoucí politika musí rozšiřovat podporu EU venkovským oblastem prostřednictvím místních partnerství zdola“ [a] „partnerstvím v rámci programu musí být dána větší zodpovědnost, aby mohla definovat a připravit komplexní strategie, založené na jasně definovaných cílech a výsledcích“ (šestá a sedmá zásada závěru konference v Salcburku).

2.4.8 Kromě „smluv o trvale udržitelném řízení zemědělství“ je třeba věnovat pozornost i nadměstským projektům řízení, které vzhledem ke zvláštním charakteristikám zemědělských oblastí (venkovsko-městských oblastí) musejí být předloženy jako „**venkovsko-městské projekty**“ mezi správními a řídicími orgány, které chrání a kultivují zemědělské oblasti a vytvářejí příjem spolupráce města a venkova. Je nutné, aby se určitá část příjmu odvozeného z nezemědělských výhod vytvořených zemědělskými oblastmi vrátila zemědělskému společenství.

2.4.9 Takovéto „venkovsko-městské“ projekty musejí být podporovány participačními a řídicími orgány pro příměstské zemědělské oblasti a založeny na **multisektorových kritériích**, včetně výrobků, které odpovídají potřebám spotřebitelů, environmentálních prvků, které omezují dopad výrobní činnosti na životní prostředí a vytvářejí a udržují krajinu, a sociálních prvků, které odpovídají potřebám měst, např. využití zemědělských oblastí pro činnosti ve volné přírodě a vzdělávací aktivity.

2.4.10 Dříve než řídicí orgány pro příměstské zemědělské oblasti vypracují venkovsko-městské projekty a smlouvy o řízení zemědělství, musejí nejdříve **strany zapojené do řízení těchto oblastí** (tj. příslušné orgány, zejména místní samospráva, a zemědělský sektor) vypracovat a schválit **institucionální dohodu** o potřebě integrovaného stylu řízení.

2.4.11 Tento institucionální závazek místních i nadlokálních orgánů a zemědělců by se mohl držet řady obecných zásad stanovených v „**Chartě příměstského zemědělství**“.

2.4.12 K další konsolidaci této charty a posílení vzájemného závazku by se mohl rovněž vypracovat a přijmout „**plán trvale udržitelného řízení a rozvoje**“ který by stanovil zásady, hlavní směry strategie a zvláštní opatření na ochranu hodnot a rozvoj rolí konkrétní příměstské zemědělské oblasti.

3. Závěry

3.1 Tyto venkovsko-městské projekty a dokumenty o vzájemném závazku musejí být založeny na kritériích stanovených v **paktu mezi městem a venkovem** řízeném řídicími orgány a s opatřeními na podporu účasti široké veřejnosti a zemědělského společenství. Tyto pakty vyžadují splnění těchto cílů:

- a) **Cíl 1: Musí existovat projekt územní ochrany a rozvoje** pro oblasti s příměstským zemědělstvím. Tyto projekty musejí být založeny na regionální plánech, plánech měst a plánech využití území a na zvláštních právních předpisech k regulaci trhu se zemědělskou půdou.
- b) **Cíl 2: Půda v příměstských oblastech musí být zachována pro zemědělské využití** pomocí nástrojů a mechanismů, které zaručí nepřetržité využití, sníží pokud možno co nejvíce tlak města a využití území pro nezemědělské činnosti a usnadní přístup k zemědělské půdě.
- c) **Cíl 3: Integrovaná forma řízení na základě řídicího orgánu** na podporu a mobilizaci oblastí s příměstským zemědělstvím a zvýšení povědomí o jejich hodnotě. To musí zajistit rovněž dynamický a trvale udržitelný rozvoj pomocí závazku hospodařit s půdou na základě **venkovsko-městských projektů** a smluvního vztahu mezi veřejností, orgány a zemědělci ve formě **smlouvy o trvale udržitelném řízení zemědělství**.

3.2 Ke splnění těchto cílů je nezbytné toto:

- a) **Kroky k podněcování žen a mladých lidí k aktivní účasti** na územních projektech a smlouvách o řízení zemědělství k zabezpečení současného i budoucího statusu těchto oblastí.
- b) **Představa veřejnosti**, že zemědělská výroba může zaručit nezávadnost potravin, protože dodržuje metody hospodaření, které jsou šetrné k životnímu prostředí a sociálně odpovědné.
- c) **Uznání významu vody v konsolidaci příměstských zemědělských oblastí**. Je zapotřebí zvláštní legislativy, která neomezí pouze využití vody pro zemědělství, ale zavede novou „kulturu vody“ založenou na omezení využívání povrchové a podzemní vody a opětovném využití vody vyprodukované čistírnami odpadních vod pro zemědělské účely.

- d) **Podpora těchto příměstských zemědělských oblastí** tím, že společnost uzná, že tyto oblasti čelí zvláštním obtížím.
- e) Vypracování nástrojů a **akcí určených ke zvýšení zemědělských příjmů, zvýšení efektivnosti infrastruktur a zlepšení poskytování služeb pro zemědělskou výrobu.**
- f) Prosazování **výrobních a marketingových systémů, které vyhovují požadavkům trhu,** se zvláštní pozorností věnovanou prosazování rozmanitosti potravin podněcováním trvale udržitelné zemědělské výroby, která respektuje životní prostředí, kulturní identitu a dobré zacházení se zvířaty.

- g) **Racionální využívání zdrojů** (zejména půdy, vody a krajiny) a jejich **ochrana.**

3.3 Vzhledem k povážlivé situaci, které příměstské zemědělské oblasti a evropské příměstské zemědělství jako celek čelí, se EHSV domnívá, že je nezbytné zřídit **Evropskou observatoř pro příměstské zemědělství**, která nejenže nahlíží na příměstské zemědělské oblasti a zemědělskou činnost provozovanou v těchto oblastech z evropského hlediska, ale působí také jako referenční středisko pro monitorování, analýzu a zvyšování povědomí o situaci příměstského zemědělství v Evropě a jako místo, kde se mohou místní a regionální samosprávy i různé evropské orgány setkávat, aby projednaly tuto otázku a navrhly počáteční kroky pro konzervaci a rozvoj těchto příměstských oblastí a jejich zemědělství.

V Bruselu dne 16. září 2004.

Předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Roger BRIESCH
